

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

Postal Regd. No. CHD/0081/2015-17

Date of Publishing : 22/07/2017
Page No. from 1 to 68
Date of posting 31/07/2017
Last Date of Every Month
Posted by MBU

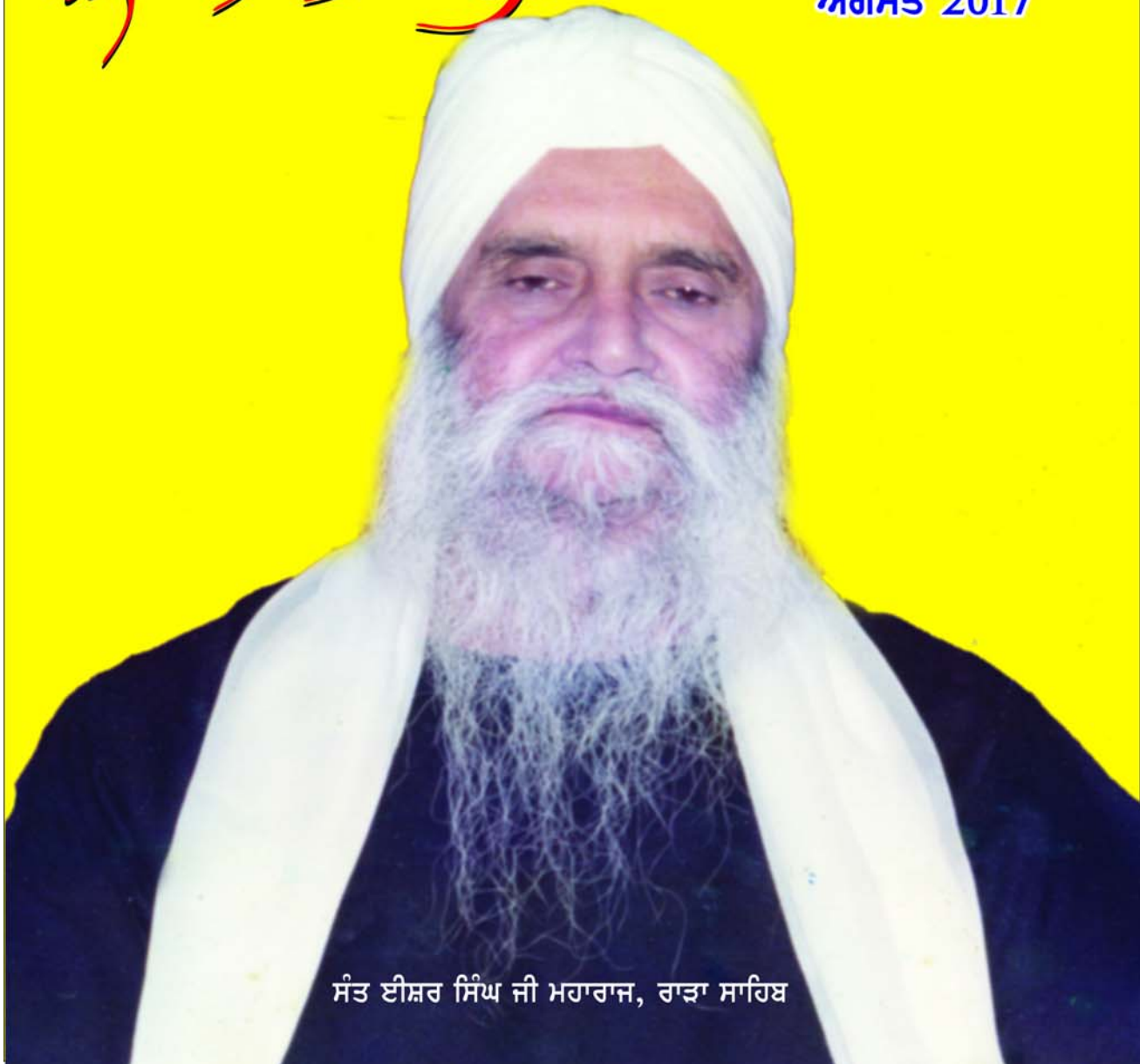
30/-

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਅਗਸਤ 2017

ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਤੇਈਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ-ਅਗਸਤ, 2017
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ
ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00
ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।
ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,
94172-14379,

Email : atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S
Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 60/-	\$ 600/-

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼,
905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ
ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,
ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ -
ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -
www.ratwarasahib.in } (Every sunday)
www.ratwarasahib.org

Email : sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ
ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
ਫੋਨ : 001-604-433-0408
ਭਾਈ ਤਰਜੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-9525
ਫੋਨ : 001-604-599-5000

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਫੋਨ : 001-604-589-9189
ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
ਫੋਨ : 0044-121-200-2818
ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ) ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058
ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858

ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)
9417214391, 84378-12900, 9417214379,
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (CBSE) , ਫੋਨ : 0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ
ਮੋਬਾਇਲ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ
ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB)
ਮੋਬਾਇਲ : 95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
98786-95178, 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
(ਬੀ.ਐੱਫ) ਮੋਬਾਇਲ : 94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ (ਫਰੀ) ਮੋਬਾਇਲ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ	-	98551-32009
ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ	-	94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	-	98728-14385
		98555-28517
ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ	-	94172-14385

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ
98889-10777, 96461-01996, 9417214381

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	ਭਾਈ (ਭਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹਮਾਹਾ	7
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
3.	ਹਰਿ ਕਾ ਸੰਤੁ ਹਰਿ ਕੀ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ..... ॥	10
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਪੂਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ..... ॥	31
	ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ	
5.	ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ..... ॥	39
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
6.	ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੇ ਘਟ ਮੇ ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ।	47
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
7.	ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ	51
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
8.	ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ - ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ	54
	ਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂਰ	
9.	ਨੌਂ ਰਤਨ - ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ	56
	ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ	
10.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ	59
	ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ	
11.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ	61
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
12.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	63

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਜਨ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੇਤਕ ਬਰਨਉ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੇ ਭਾਣੇ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਿਆ ਸੇ ਸਭ ਤੇ ਭਏ ਨਿਕਾਣੇ ॥
ਅੰਗ - ੨੪੮

ਉਪਰੋਕਤ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦੀ ਅਰਥ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸੇਵਕ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਲਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਵਡਿਆਈ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਪਿਆ ਉਹ ਸਾਰੀ ਲੋਕਾਈ ਤੋਂ ਬੇ-ਮੁਹਬਾਜ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਸਿਧਾਂਤ ਛੁਪਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਆਉਣ ਤੇ ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਦੇਖਣਾ, ਦੂਜਾ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਤੇ ਤੀਸਰਾ ਭੇਟਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੀਸਰੀ ਅਵਸਥਾ ਭੇਟਣਾ ਜੋ ਹੈ ਉਚ ਪਾਏ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਆਤਮਿਕ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਚਤਾਈਆਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਭੇਟਣਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੪

ਜਦੋਂ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, (ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ) ਫਿਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਸੁਰਤਿ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਐਸੀਆਂ ਰੱਬੀ ਆਤਮਾਵਾਂ ਸੰਸਾਰ ਮੰਚ ਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਹਾਨੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਲ ਜਦੋਂ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਨਵੇਂ ਦਸਹਿੰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਧਾਰਮਿਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਸਿਧਾਂਤ ਵੱਡੇ ਅਹਿਮ ਤੇ ਅਛੋਹ ਹਨ, ਇਕਸਾਰਤਾ ਤੇ ਇਕਸੁਰਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਸੰਕਲਪ ਅਹਿਮ ਹਨ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਅਛੋਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਣਗੋਲੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕਸਾਰਤਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਾਹਰਲੇ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਇਕਸੁਰਤਾ ਅੰਦਰਲੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੌਮ ਦੀ ਇਹੀ ਦਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਹੀਂ। ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਰਹਿਬਰ ਸਮੁੱਚੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਕਸੁਰਤਾ ਹੈ ਪਰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ। ਆਤਮ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਲਬਾ-ਲਬ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਹੈ। ਬੇਗਮਪੁਰੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਥੇ ਦਵੈਸ਼ ਨਹੀਂ, ਅਨੇਕਤਾ

ਨਹੀਂ, ਏਕਤਾ ਹੈ। 'ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥ ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥' ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੋਟੋ ਹੈ। ਉਥੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ, ਇਕਸੁਰਤਾ ਹੈ। ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦੀ ਉਪਜ ਨਹੀਂ, ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਹੈ। ਟੁੱਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਨੇ। 'ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ' ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। 'ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥ ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਆਪ ਚਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਥੇ ਪੂਰਨਤਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਆਤਮਿਕ ਉਚਤਾਈ ਤੇ ਗਹਿਰਾਈ ਵਾਲੀਆਂ ਰੱਬੀ ਆਤਮਾਵਾਂ ਸੰਸਾਰ ਮੰਚ ਤੇ ਆ ਕੇ ਏਨਾ ਕੁਝ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਦੀਆਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸਾਏ, ਕਮਾਏ, ਹੰਢਾਏ ਸਿਧਾਂਤ ਲੋਕਾਈ ਲਈ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨਾਂ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸਰੀਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤਿਆਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਸਨ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ। ਆਪ ਜੀਆਂ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸਰੀਰ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸਖਤ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਆਪ ਜੀਆਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ ਬਾਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਐਤਕੀਂ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਬਾਖੂਬੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਪਾਠਕ ਜਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਣਗੇ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਰਸ, ਸ਼ਰਧਾ, ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਬਡੋਤਰੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੋ ਲੇਖ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। 'ਨੌਂ ਰਤਨ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਲੇਖ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਤਕੀਂ ਦੂਜਾ ਲੇਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਪਾਠਕ ਜਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਤਮਿਕ ਰਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਾਮੱਗਰੀ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਤੇ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। 'ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ' ਵਾਲੇ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਲਿਵ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਾਧੂਆਂ ਵਲੋਂ ਅਰਦਾਸ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦੀਆਂ

ਬਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਗਿਆਨ ਭਾਵ ਪੜ੍ਹਾਈ ਉਹੀ ਸਾਰਥਕ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਭਲੇ ਹਿਤ ਕੰਮ ਆਵੇ। ਵਿਦਿਆ ਉਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਵੇ। ਉਹ ਅਕਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ, ਦੇ ਭੈੜੇ ਬੋਲ ਬੋਲੇ। ਅਕਲ ਉਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲਖਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿਆ ਜਾਵੇ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੈਣੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਨੰਤ ਹੈ, ਅਥਾਹ ਹੈ, ਅਗੰਮ ਹੈ, ਅਗੋਚਰ ਹੈ। **'ਪਤਿਐ ਨਾਹੀ ਭੇਦੁ ਬੁਝਿਐ ਪਾਵਣਾ।'** ਦਾ ਮਾਰਗ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਜਾਨਣ ਤੇ ਬੁਝਣ ਦੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਾਣਦੇ ਸਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬੁੱਝਣ ਵਾਲਾ ਕੌੜਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ (truth) ਅਤੇ ਸਤਿ (being) ਦਾ ਫਰਕ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। Truth ਵਿਚ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਤਿ (being) ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿ ਪੁਰਸ਼ ਸਾਧੂ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹੀ ਬੁਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਣਕਾ ਮਾਤਰ ਇਸ ਲੇਖ ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹਰ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਤਤਕਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਪਾਦਕੀ ਫਿਰ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਰਲ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 3-4 ਲੇਖ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਸ਼ਰਸਾਰ ਕਰਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਲੇਖ, ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਠਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ ਇਸ ਜ਼ਫਰਨਾਮੇ (ਫਤਹਿ ਦੀ ਚਿੱਠੀ) ਨੂੰ ਸੁਖੈਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝ ਸਕਣ। ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਲੇਖ 'ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ' ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਮਲਿਤ ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੇਵਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਸਗੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਆਤਮ ਰੰਗ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਆਤਮਿਕ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਚਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੀ, ਸੁਰਤ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਜਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਤਮ ਰਸ ਭੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਗਸਤ ਮਹੀਨਾ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ

ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ 5 ਅਗਸਤ ਤੇ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੰਗਤ ਲਈ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਨ ਹੋਰ ਵੀ ਅਹਿਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ (ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਜਨਮ ਦਿਵਸ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਹ ਦਿਨ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਤਕੀਂ ਵੀ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ 4 ਵਜੇ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਿਨ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਪਿਆਰ, ਮਿਠਾਸ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਵਾਂਗ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਸਾਥ ਨਿਭਾਇਆ ਇਹ ਸਾਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਚਲ ਰਹੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਵੀ ਜੱਥੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹਨ। ਇਸੇ ਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤਹਿਤ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇ ਸਮੇਤ 26 ਜੂਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕਨੇਡਾ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬਾਬਾ ਜੀ (ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਸਰੀਰ ਸਵੱਸਥ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੇਵਲ ਕਥਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਸਦਕਾ 17 ਜੂਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਇਹੋ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਦਰ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿਣ। ਆਉ, ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਏ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹੀਏ। ਹਰ ਵਕਤ, ਹਰ ਥਾਂ ਉਤੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਬੜੇਤਰੀ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੀਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਬਖਸ਼ਣ, ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਦਾ ਨਿੱਘ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਖੇੜੇ ਬਖਸ਼ਣ ਜੀ।

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਸੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'

ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰੁ ਰਖਣਵਾਲਾ ਹੇਤੁ ॥

(ਭਾਦੋਂ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 17 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ)

(ਡਾ.) ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਮਹਲਾ ਪ ਘਰੁ ੪
 ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
 ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ ॥
 ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥
 ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ ॥
 ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
 ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ ॥
 ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੇ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਿਥ ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੁ ॥
 ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰੁ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਜੇਠ ਦੀ ਅਤਿ ਗਰਮੀ ਪਿਛੋਂ ਸਾਵਣ ਦੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ, ਝੜੀਆਂ ਲਾਉਂਦੀ, ਠੰਢਾਂ ਵਰਸਾਂਦੀ, ਸਭ ਲਈ ਰਸ, ਰੰਗ, ਰਾਹਤ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਖੂਬ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਕੀ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਵੀ ਮੌਲ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਵੀ ਖਿੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (**ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ ॥ ਅੰਗ - 134**) ਪਰ ਭਾਦੋਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਅਤਿ ਗਰਮ, ਹੁਸੜ ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਦੇ ਬੁਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਤਰਸਦਾ ਹੈ, ਦਮ ਘੁਟਦਾ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਦੀ ਆਸ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਆਕਾਸ਼ ਵਲ ਝਾਕਦਾ ਹੈ, ਬੱਦਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੀਂਹ ਦਾ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬੱਦਲ ਖਿੰਡ ਪੁੰਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮੁੜ ਓਹੀ ਗਰਮੀ, ਹੁਸੜ, ਘਬਰਾਹਟ। ਐਸੀ ਹੀ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਭਰਮਾਂ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਭਰੀ ਦਸਾ ਭਾਦੋਂ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਹੈ -

ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
 ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ ॥

ਅਰਥਾਤ ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਤ੍ਰਾਟਕੇ ਤੇ ਘੁੰਮੇ ਦੀ ਘਬਰਾਹਟ ਤੇ ਬਿਹਬਲਤਾ ਵਰਗੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਨਮੋਹਣੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਅਤੇ ਪਦਵੀਆਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਫਸਦਾ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਵਸ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਇਕ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੂਝ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥
 ਮਨ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ਹੈ ਗੁਰਮਤੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੧

ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਭਾਦੋਂ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਭਰਿਆ ਮਹੀਨਾ ਹੈ, ਬੱਦਲ ਆਏ, ਆਸ ਬੱਝੀ, ਮੀਂਹ ਪਵੇਗਾ, ਠੰਢ ਵਰਤੇਗੀ ਪਰ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਬੱਦਲ ਗਾਇਬ, ਓਹੋ ਗਰਮੀ, ਧੁੱਪ, ਹੁੰਮਸ, ਘਬਰਾਹਟ। ਇਹੋ ਹਾਲ ਭਰਮ, ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਤੇ ਦ੍ਰੈਤ-ਭਾਵ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮੋਹ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਗਿਆ (**ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤ**) ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਭਟਕੀ ਹੋਈ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰੇ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਮ ਪਤੀ-ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਧੰਦਿਆਂ, ਪਦਾਰਥਾਂ, ਪਦਵੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁੱਖ ਦੀ ਆਸ ਕਰਨੀ ਵੱਡੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ ਦਾ, ਮਿਲਾਪ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ, ਰਾਗ ਦ੍ਰੈਸ਼ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਆਸਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਅੰਦੇਸ਼ਾ, ਭੇ ਆਦਿਕ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰ ਵਿਆਪਕ ਹਨ ਜਿਸਦੇ ਚਕ੍ਰ-ਵਿਊ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਸੁੱਖ ਦੀ ਆਸ ਕਰਨੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹ ਤੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਚੇਲਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ

ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ॥

ਮੇਰੈ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੧

ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥
 ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ ॥
 ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥

ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਕ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਵਸਤੂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵਧਦੀ, ਫੁਲਦੀ, ਫਲਦੀ ਹੈ, ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਸਤੂ ਦਾ ਆਦਿ, ਮੱਧ ਤੇ ਅੰਤ ਕੁਦਰਤੀ, ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ।

ਜੋ ਆਇਆ ਸੇ ਚਲਸੀ ਸਭੁ ਕੋਈ ਆਈ ਵਾਰੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੪

ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਿਨਸ ਜਾਏਗਾ, ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਏਗਾ

ਅਰਥਾਤ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸਨਬੰਧੀ-ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਪਤਨੀ, ਪਤੀ, ਭੈਣ ਭਰਾ, ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰ, ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਦੋਸਤ ਮਿੱਤ੍ਰ ਆਖਣਗੇ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੁਣ ਗੁਜ਼ਰ (ਮਰ) ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਪਵਿੱਤਰ ਪਈ ਦੇਹ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਬਾਹਰ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਰੱਬ ਦੇ ਕਰਿੰਦੇ (ਜਮਦੂਤ) ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਕਿ ਕਿਥੇ ਲੈ ਚੱਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਰਾਜ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। **(ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ)**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਕ ਸਨਬੰਧੀਆਂ, ਮਿੱਤਰਾਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਮੋਹ ਪਿਆਰ ਪਾਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਪਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਥ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (ਛੁਡਿ ਖਲੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਕ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਥਾਂ, ਇਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ -

ਕੋਈ ਜਾਨੈ ਕਵਨੁ ਈਹਾ ਜਗਿ ਮੀਤੁ ॥
ਜਿਸੁ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਸੋਈ ਬਿਧਿ ਬੁਝੈ
ਤਾ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਰੀਤਿ ॥
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਬਨਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪ ਇਸਟ ਮੀਤ ਅਰੁ ਭਾਈ ॥
ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਮਿਲੇ ਸੰਜੋਗੀ ਅੰਤਹਿ ਕੋ ਨ ਸਹਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੨੦੦

ਹਥ ਮਰੇੜੈ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥

ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਈ ਮੌਤ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਘਬਰਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਘਬਰਾਹਟ ਨਾਲ ਇੱਕ ਰੰਗ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਤੋਂ ਚਿੱਟਾ ਬੱਗਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਿਸ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਫਜ਼ੂਲ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਪਛਤਾਵਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਪਛਤਾਵੇ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ? ਜਦੋਂ ਸਮਾਂ ਸੀ ਓਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਅਣਸੁਣੇ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸ਼ੈਤਾਨ ਮਾਇਆ ਨੇ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਹੋਰ-ਹੋਰ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨੀ, ਕੋਠੀਆਂ, ਕਾਰਾਂ, ਕਾਰਖਾਨੇ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਹੋਰ-ਹੋਰ ਲਾਲਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਝੂਠ, ਫਰੋਬ, ਧੋਖੇ, ਠੱਗੀ ਅਤੇ ਮੰਦ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਵਿਹਾਰ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੪੧੭

ਪਰ ਮਾਇਆ-ਜਾਲ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਫਰੀਦਾ ਕੂਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥
ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੮

ਇਹ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜੈਸੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ, ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਵਿਚ ਬੀਜਦਾ ਹੈ, ਓਹੀ ਫਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ **(ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥)**

ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜੈਸੀ ਜਿਨਸ ਦਾ ਬੀਜ ਬੋਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੈਸੀ ਹੀ ਫਸਲ ਉੱਗਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਸਾਨ ਬੀਜੇ ਤਾਂ ਕਿੱਕਰ ਪਰ ਮੰਗੇ ਅੰਗੂਰ ਜਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਤਾਣ ਲਈ ਉਨ ਫੜੀ ਹੈ ਪਰ ਪਹਿਨਣਾ ਚਾਹੇ ਰੇਸ਼ਮ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਦੀ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇਗੀ -

ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆਂ ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ ॥
ਹੰਢੈ ਉੰਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੯

ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜ ਕੇ ਨਾਮ-ਰਸ ਦੀ ਫਸਲ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਿਥ ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੁ ॥
ਸੋ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰੁ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ ॥

ਅੰਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਭੁੱਲੇ ਭਟਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਯਾਤਰਾ ਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਦੀ ਝੂਠੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਮੋਲਕ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਨਾਂਹ ਕਰੋ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਓ, ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਰਾਹ ਦਸਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਮਨੁੱਖ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ-ਰੂਪੀ ਜਗਜ਼ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪਾਰ-ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਤੇ ਹਿਤੁ ਬਣ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਮਾਣ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਊ ॥ ਆਉ ਬੈਠੁ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਊ ॥
ਅੰਗ - ੨੫੨

ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਅਤੇ ਬਲ-ਬੁੱਧੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਤੇ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਦੀ ਲਾਜ ਰਖਦਾ ਹੈ,

ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਪੂਰਨ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਬਿਸਮਾਦ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ॥
ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੰਤੁ ਮਿਲਿਆ ਸਦਾ ਕੇਲ ਕਰੰਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੪

ਜੋ ਭਾਦੁਇ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭੂ ਵਲੋਂ ਮਿਲੀ ਅਮੋਲਕ ਦਾਤ ਹੈ, ਐਸਾ ਅਵਸਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹੋਏ, ਮੁੜ ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸੰਚਿਤ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਦ੍ਰੈਤ ਭਾਵ ਵਿਚ, ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਸੁਖ ਟੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਭਟਕਣਾ ਸਾਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਸਭ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਹਜ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦੀ ਭਟਕਣਾ ਪਿਛੋਂ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਿਆਂ ਹੀ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਲਾਲ-ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ-ਸੌਦਾ ਵਿਹਾਝ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਕੇ ਇਥੋਂ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਇੱਜ਼ਤ ਮਾਣ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਦਲੰਭੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਹੋਇ ਚਲੰਭੁ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਚਲੈ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਵਖਰੁ ਸਚੁ ਲੈ ॥
ਪਤਿ ਪਾਏ ਦਰਬਾਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਭੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਨਿ ਤਨਿ ਸਚੁ ਸਲਾਹਿ ਸਾਰੇ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥
ਲਾਲਿ ਰਤਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥
ਹਉ ਜੀਵਾ ਗੁਣ ਸਾਰਿ ਅੰਤਰਿ ਤੂ ਵਸੈ ॥
ਤੂੰ ਵਸਹਿ ਮਨ ਮਾਹਿ ਸਹਜੇ ਰਸਿ ਰਸੈ ॥ ੩ ॥
ਮੂਰਖ ਮਨ ਸਮਝਾਇ ਆਖਉ ਕੇਤੜਾ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਰੰਗਿ ਰੰਗੇਤੜਾ ॥ ੪ ॥
ਨਿਤ ਨਿਤ ਰਿਦੈ ਸਮਾਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਆਪਣਾ ॥
ਜੇ ਚਲਹਿ ਗੁਣ ਨਾਲਿ ਨਾਹੀ ਦੁਖੁ ਸੰਤਾਪਣਾ ॥ ੫ ॥
ਮਨਮੁਖ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣਾ ਨਾ ਤਿਸੁ ਰੰਗੁ ਹੈ ॥
ਮਰਸੀ ਹੋਇ ਵਿਡਾਣਾ ਮਨਿ ਤਨਿ ਭੰਗੁ ਹੈ ॥ ੬ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ਲਾਹਾ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥
ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਿਰਬਾਣੁ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣਿਆ ॥ ੭ ॥
ਇਕ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਸੀ ॥
ਮੈ ਦੀਜੈ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਸੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੧

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧

ਭਾਦਉ ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥

ਜਲ ਥਲ ਨੀਰਿ ਭਰੇ ਬਰਸ ਰੁਤੇ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥
ਬਰਸੈ ਨਿਸਿ ਕਾਲੀ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਬਾਲੀ ਦਾਦਰ ਮੋਰ ਲਵੰਤੇ ॥
ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਚਵੈ ਬਬੀਹਾ ਬੋਲੇ ਭੁਇਅੰਗਮ ਫਿਰਹਿ ਡਸੰਤੇ ॥

ਮਫਰ ਡੰਗ ਸਾਇਰ ਭਰ ਸੁਭਰ
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ॥

ਨਾਨਕ ਪੁਛਿ ਚਲਉ ਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਜਹ ਪ੍ਰਭੁ ਤਹ ਹੀ ਜਾਈਐ ॥

(ਭਾਦਉ ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਪਛੁਤਾਣੀ॥)

ਭਾਦਰੋਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਭਰਮਾਂ ਭਰਿਆ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਬੱਦਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ ਵਰ੍ਹਾਨੇ ਪਰ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਛਾਂਬੀ ਮਾਂਬੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਛਲਾਵੇ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੋਬਨ ਦੇ ਮਾਣ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਭਟਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪਤੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਪਛੁਤਾਵਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। (ਜਲ ਥਲ ਨੀਰਿ ਭਰੇ ਬਰਸ ਰੁਤੇ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥) ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਵਰਖਾ ਕਾਰਨ ਟੋਏ ਟਿੱਬੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਮਾਣਨ ਵਾਲੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣਦੀ ਹੈ। (ਬਰਸੈ ਨਿਸਿ ਕਾਲੀ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਬਾਲੀ ਦਾਦਰ ਮੋਰ ਲਵੰਤੇ॥) ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਡੱਡੂ ਗਣੈਂ-ਗਣੈਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੋਰ ਕੂਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਨਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੇ ਰੰਗ ਤੋਂ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਸਗੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਦਰਦ ਵਧਦਾ ਹੈ। (ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਚਵੈ ਬਬੀਹਾ ਬੋਲੇ ਭੁਇਅੰਗਮ ਫਿਰਹਿ ਡਸੰਤੇ ॥) ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਸੱਪ ਡਸਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਉ-ਪ੍ਰਿਉ ਬੋਲਦਾ ਹੋਇਆ ਪਪੀਹਾ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਫਰ ਡੰਗ ਸਾਇਰ ਭਰ ਸੁਭਰ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ॥ ਚੁਫੇਰੇ ਛੱਪਰ ਅਤੇ ਤਾਲਾਬ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨੱਕਾ-ਨੱਕ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਬਿਰਹਣ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸਗੋਂ ਮੱਛਰਾਂ ਦੇ ਡੰਗ ਉਸਨੂੰ ਪੀੜਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ ਤੋਂ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। (ਨਾਨਕ ਪੁਛਿ ਚਲਉ ਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਜਹ ਪ੍ਰਭੁ ਤਹ ਹੀ ਜਾਈਐ ॥) ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਉਤੇ ਤੁਰ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ, ਜਿਥੋਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਭਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਕਾ ਸੰਤੁ ਹਰਿ ਕੀ ਹਰਿ ਮੁਰਤਿ ॥ ਜਿਸ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥

(ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ (ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਤੇ ਨਿੱਖੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ। ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਸੁਣੋ, ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੋ। ਤਿੰਨ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਏਗਾ ਸ਼ਬਦ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਸ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਭਾਈ ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ। ਸਿੱਧੀਆਂ ਧਾਰਨਾ ਨੇ, ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਰਸਨਾ ਐਸੀ ਨਾ ਰਹੇ, ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਨਾ ਉਠਾ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਸਾਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੋਲੋ ਭਾਈ-

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਿਮਾ ਤੇਰੀ ਨਾ ਵੇਦ ਜਾਣਦੇ।

ਤੇਰਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਅੰਤ ਨਾ ਪਾਇਆ।

ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ ॥

ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ ॥

ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤੁ ॥

ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤੁ ॥

ਅਪਨੀ ਗਤਿ ਆਪਿ ਜਾਨੈ ॥

ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਅਵਰ ਵਖਾਨੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸੰਕਰਾ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ ॥ ਖੋਜਤ ਹਰੇ ਦੇਵ ॥

ਦੇਵੀਆ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਮਰਮ ॥

ਸਭ ਉਪਰਿ ਅਲਖ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥ ੨ ॥

ਅਪਨੈ ਰੰਗਿ ਕਰਤਾ ਕੇਲ ॥

ਆਪਿ ਬਿਛੋਰੈ ਆਪੇ ਮੇਲ ॥

ਇਕਿ ਭਰਮੇ ਇਕਿ ਭਗਤੀ ਲਾਏ ॥

ਅਪਣਾ ਕੀਆ ਆਪਿ ਜਣਾਏ ॥ ੩ ॥

ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੁਣਿ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ ॥

ਸੋ ਬੋਲਹਿ ਜੋ ਪੇਖਹਿ ਆਖੀ ॥

ਨਹੀ ਲੇਪੁ ਤਿਸੁ ਪੁੰਨਿ ਨ ਪਾਪਿ ॥

ਨਾਨਕ ਕਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪੇ ਆਪਿ ॥ ੪ ॥ ੨੫ ॥ ੩੬ ॥

ਅੰਗ- ੮੯੪

ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਸੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਦਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਹੈ ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਭਲਾ ਹੋ ਸਕਦੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਐਸੀਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਆ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮਿਸ਼ਨ ਦਿਤਾ ਹੁੰਦੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੇਅੰਤ ਜਗਿਆਸੂ ਵਰੋਸਾਏ ਗਏ। ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਭਟਕ ਰਿਹੈ, ਨਾ ਨਾਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦੈ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦੈ, ਨਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦੈ। ਆਪ-ਹੁਦਰਾਪਨ ਆ ਗਿਆ, ਭਟਕਣ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਬਚਪਨ 'ਚ ਦੇਖਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਖੰਡਨ-ਮੰਡਨ ਦਾ ਯੁੱਗ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ। 1872 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬਣਾਈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਉਹਦਾ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਬਣਿਆ। ਉਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਕਰਿਆ। ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਦਾ ਕਰਿਆ, ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਬਣਾਈ। ਆਪਣੇ ਜਿਹੜੇ ਪਾਦਰੀ ਇਥੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਿਆ। ਬਹਿਸਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਖੰਡਨ-ਮੰਡਨ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਰਸਤਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ ਰਾਹ ਦਾ। 1905 'ਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਕਥਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਐ, ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਐ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਵਾਂਗੂੰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਸੋਚਿਆ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵੀ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗੇ ਚਾਨਣਾ ਹੁੰਦੇ, ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਸਭ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਨੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਬੜੀ-ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਐਸਾ ਬਚਨ ਕੀਤੇ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਾਰੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ,

ਤਿਨ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ।

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ ॥
ਆਵਹਿ ਨ ਜਾਹਿ ਨ ਕਬਹੂ ਮਰਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੰਗਾਰੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੫

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆਉਣਾ ਤੇ ਜਾਣਾ, ਸਾਡੇ ਵਾਂਗੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਬਣਦੈ, ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜੇ ਰੂਹ ਨਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੇ, ਸਰੀਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਮਹਾਤਮਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਐ ਕਰਦੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪੁੱਠੇ ਲਟਕਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਪੈਸ਼ਲ ਭੇਜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ। ਪੁੱਠੇ ਲਟਕਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਕ ਸਿਲਵਰ ਕੋਰਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਤਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਚੇਤਨ ਤਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਸਬੰਧ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦੈ। ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਅਸੀਂ ਕਨੈਕਸ਼ਨ ਜੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੫

ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਵੀ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿਆਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਬੁਲਾਏ ਹੋਏ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਬੰਧਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੨

ਆਪ ਬਚਪਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੋਣਹਾਰ, ਇਕ ਚੰਗੇ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਘਰਾਣੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਆਪ ਮਾਡਲ ਸਕੂਲ ਪਟਿਆਲੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਾਸਤੇ ਦਾਖਲ ਕਰਾਏ। ਉਥੇ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੀ, ਨਾਲ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਸੀ, ਟੀ.ਐਲ ਵਿਸਵਾਨੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ। ਆਪ ਪੰਜਵੀਂ ਵਿਚ ਸਨ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇ-ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਛੇਵੀਂ 'ਚ ਹੋ ਗਏ, ਸਤਵੀਂ 'ਚ ਹੋ ਗਏ, ਫੇਰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾਵੇ ਉਹ ਸੰਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਗਈ, ਆਪ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਸੁਧਾਸਰ ਨਾਮ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਏ। ਉਥੇ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਰਿਹਾ

ਕਰਦੇ ਸੀ, ਆਪ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਣਾ ਨੀਂਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕਰਨਾ। ਸੱਤਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਦੋ ਵਜੇ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਸਰੋਵਰ 'ਚ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ। ਪੰਜ ਸੁਖਮਨੀ ਦੇ ਪਾਠ ਉਥੇ ਹੀ ਕਰਨੇ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਣਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਫੁੱਲ ਆ ਜਾਣਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗਣਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਫੁੱਲ 'ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਫੁੱਲ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਤੈਰਦਾ ਫਿਰਦੈ ਜਾਂ ਝੂਲੇ ਆ ਜਾਣੇ, ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਣਾ ਤੇ ਝੂਟੇ ਲੈਣੇ। ਅਜੀਬ ਹਾਲਤਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਆਪ ਜਦੋਂ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ 'ਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਨ, ਫਸਟ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਆਪ ਹਾਕੀ ਦੇ eleven ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਸਨ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਰੂਪ ਐਨਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਖ ਲਵੇ, ਖਿੱਚ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਐਸਾ ਬਲ ਸੀ, ਮਿਗਨੈਟਿਕ ਖਿੱਚ ਸੀ, ਜਿੱਧਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਬਣੀ ਜਿਹੀ ਆਉਣੀ, ਫੇਰ ਮਸਤ ਜਿਹੇ ਹੋ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਭੇਜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਖਿਆਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮ ਜਦੋਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤਕ ਫਲੀਭੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪੂਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਬੀਰਮਦਾਸ ਦੇ ਵੀ ਗਏ, ਹੋਰ ਉਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੀਗੇ, ਬਾਬਾ ਧਿਆਨਾ ਵੀ ਉਥੇ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਥੇ ਹੀ ਸਨ, ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਵਿਚ, ਪਰ ਸੰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ। ਐਸਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦਾ ਸੌਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜੋ ਸਾਧੂ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਪੂਰਨ ਸਾਧੂ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਸ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਲਾ ਪੂਰਿਆਂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ,

ਸੁੱਤੇ ਜਦੋਂ ਭਾਗ ਜਾਗਦੇ।

ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਸਾਧੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ, ਆਪਣੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜਿੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹੋ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ। ਇਕ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲਾ ਕੋਈ ਤਪ ਕਰਿਆ ਹੋਇਐ, ਦਾਨ ਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ ਅੰਗ- ੬੪੨

ਜੇ 10,000 ਸਾਲ ਤਪਸਿਆ ਕਰੇ, ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਤ੍ਰੇਤੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤਪਸਿਆ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤ੍ਰੇਤੇ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਪਸਿਆ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਆਪਰ ਜੁਗ ਦੀ ਸੌ ਸਾਲ ਦੀ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ ਬਰਾਬਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਐਨੀ ਮਹਾਨਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਕਲਜੁਗ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ -

ਜਿਸੁ ਸਿਕਦਾਰੀ ਤਿਸਹਿ ਖੁਆਰੀ ਚਾਕਰ ਕੇਹੇ ਡਰਣਾ ॥
ਜਾ ਸਿਕਦਾਰੈ ਪਵੈ ਜੰਜੀਰੀ ਤਾ ਚਾਕਰ ਹਥਹੁ ਮਰਣਾ ॥ ੪ ॥

ਅੰਗ- ੯੦੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਲਜੁਗ ਹੁਣ ਤੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾ ਰਿਹੈਂ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪੁੱਠਿਆਂ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਪਾ ਰਿਹੈਂ। ਨਾ ਸ਼ਰਧਾ ਰਹਿਣ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰਹਿਣ ਦਿਤੇ, ਨਾ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰਹਿਣ ਦਿਤੇ, ਨਾ ਤੂੰ ਜਪ ਕਰਨ ਦਿੰਦੈ। ਤਪ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦਾ -

ਜੇ ਕੇ ਨਾਉ ਲਏ ਬਦਨਾਵੀ ਕਲਿ ਕੇ ਲਖਣ ਏਈ ॥ ੩ ॥

ਅੰਗ- ੯੦੨

ਜੇ ਕੋਈ ਨਾਮ ਲਵੇ ਉਹਦੀ ਤੂੰ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰਾਉਂਦੈਂ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਭਟਕਾਉਂਦੈਂ ਤੇ ਉਲਟੇ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚ ਪਾਉਂਦੈ, ਤੂੰ ਬੜੇ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਤੇਰਾ ਲੇਖਾ ਅਸੀਂ ਲਵਾਂਗੇ ਦਰਗਾਹ 'ਚ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਡਰ ਗਿਆ ਕਲਜੁਗ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰਾ ਜੁਗ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ।

ਇਕ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤ੍ਰੇਤੇ ਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ -

ਗਹਿਣੇ ਧਰਿਅਨੁ ਏਕ ਨਾਉ ਪਾਪਾ ਨਾਲਿ ਕਰੈ ਨਿਰਜਾਸੀ।
ਪਾਸੰਗਿ ਪਾਪੁ ਨ ਪੁਜਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਉ ਅਤੁਲ ਨ ਤੁਲਾਸੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੫

ਇਕ ਪਾਸਕੂ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਨਾ ਬਣਿਆ। ਸਾਰਾ ਪਾਪ ਜਿੰਨਾਂ ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਸਾਰਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਤੱਕੜੀ 'ਚ ਪਾਪ ਪਾ ਲਏ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਪਾ ਲਿਆ-

ਨਰਕਹੁ ਛੁਟੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਕਟੀ ਗਲਹੁ ਸਿਲਕ ਜਮ ਫਾਸੀ।

ਮੁਕਤਿ ਜੁਗਤਿ ਨਾਵੈ ਦੀ ਦਾਸੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੧੦/੫

ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਜੰਤ ਨਰਕਾਂ 'ਚੋਂ ਛੁਟ ਗਏ। ਹੁਣ ਉਹ ਨਰਕੀ ਜੀਵ ਛੁਟ ਤਾਂ ਗਏ ਨਰਕਾਂ 'ਚੋਂ, ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿਤੇ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਭਟਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਵਾਰੀ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਜੀ ਫੇਰ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਨਰਕਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲਦੇ ਬਲਦੇ ਕੱਢੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਨਰਕ ਬੜੀ ਬੁਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ -

ਪਾਪੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਏ ਹਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੇ ਧੁਮ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੫

ਇਥੇ ਤਾਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬਚ ਜਾਂਦੇ, ਅੱਗੇ ਜਿਹੜੀ ਸੱਚੀ ਕਚਹਿਰੀ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਚਣਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ।

ਓਥੈ ਹਥੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੂਕੁ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥

ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲੀ ਹੋਵੈ ਕਢਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੮੧

ਸੋ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਰੋਣ ਲਗ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਰਕਾਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਰੋਂਦੇ ਕਿਉਂ ਹੋਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ, ਅਸੀਂ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ।

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਨਾ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਸ ਦਿਸਣ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬੜੇ ਸੰਸਾਰ ਨੇ। ਸੂਖਸ਼ਮ ਸੰਸਾਰ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਨੇ। ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਰਕ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਥਾਂ ਦਿਵਾ ਦਿਓ। ਆਪ ਨੇ ਤ੍ਰੇਤੇ ਯੁੱਗ ਨੂੰ, ਜੋ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ-ਦੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਦੇ-ਦੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਸਵਰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਓਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਉਹਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਦਾਨ ਦਿਤੇ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਦਾਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਣਾਂ ਫਲਦੈ। ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਲੱਖਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਉਣੈ ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਆਹ ਸਕੂਲ ਚਲ ਰਿਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰਹਿਮਤ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਫਲ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲ ਬਣਵਾ ਦਿਤਾ ਇਥੇ, ਇਥੋਂ ਕਿੱਡੇ-ਕਿੱਡੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ

ਨਿਕਲੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਸੋਝੀ ਵਾਲੇ ਨਿਕਲਣੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਕੂਲ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜੇ ਨਹੀਂ ਕੱਢਣੇ। ਇਥੋਂ ਵੱਡੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਨਿਕਲਣੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਦਾਨ ਬਹੁਤ ਫਲ ਜਾਂਦੇ ਲੱਖਾਂ ਗੁਣਾਂ। ਜੇ ਆਮ ਥਾਂ 'ਤੇ ਦਿਓ 70 ਗੁਣਾਂ ਫਲਦੈ। ਜੇ ਮਾੜੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ਤਾਂ ਫੇਰ ਆਪ ਵੀ ਡੁਬਦੈ ਤੇ ਨਾਲ ਜਜਮਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਡੋਬ ਲੈਂਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਪਾਪ ਦਾ ਭਾਗੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੈ, ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲੈਂਦੈ, ਮਾਸ ਖਾ ਲੈਂਦੈ, ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ 'ਤੇ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਪੈਸਾ ਲਾ ਦਿੰਦੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਡੋਬ ਲੈਂਦੈ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੋ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਵਜ਼ਾਨਾ ਦਿੰਨਾਂ, ਫਲ ਦਿੰਨਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਰਕੀ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਪਾਪ ਹੀ ਪਾਪ ਕਰੇ ਨੇ, ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਥਾਂ ਕੋਈ ਨੀਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਦਲਾ ਦਿਓ। ਤੁਹਾਡੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ ਮਾਲਕ ਤੱਕ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਓ।

ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤੋਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇਰਾ ਯੁਗ ਲੱਗਣੈ, 8 ਲੱਖ 64 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦਾ। ਆਹ ਜੀਵ ਭਟਕ ਰਹੇ ਨੇ, ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਨਮ ਦੇ-ਦੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਯੁੱਗ ਹੈ ਇਹ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਦਾ, ਪੂਜਾ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ। ਇਹ ਨਰਕੀ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਇਹ ਨਾਸਤਕ ਨੇ, ਪਾਪੀ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਪਾਪ ਪੁਚਲਤ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਜੇ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਓ। ਉਹਦੇ ਬਾਅਦ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਹ ਸਮੱਸਿਆ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਰਾਜਨ! ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, 8 ਲੱਖ 64 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਭਟਕ ਲੈਣ ਦਿਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਮੇਰਾ ਯੁੱਗ ਆ ਜਾਣੈ, ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਨੇ, ਆਉਣ ਦਿਓ ਜਿੰਨੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਬੰਦੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਮੇਰੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਫਿਕਰ ਪੈ ਜਾਊ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਆਉਣ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ। ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਮ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬੰਦੇ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪਾਪ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕਰਨੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ। ਕਿਉਂ ਇਹ ਖਹਿ-ਖਹਿ ਮਰਦੇ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਝੂਠ, ਲੋਭ, ਧ੍ਰੋਹ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਨੇ? ਜੀਵਨ ਆਪਣਾ ਕਿਉਂ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਸ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਭਟਕੀਆਂ

ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਾਰਕੀ ਸੀ, ਭੂਤ, ਪ੍ਰੇਤ ਉਹ ਜਨਮ ਲੈ ਰਹੇ ਨੇ -

ਕਲੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਅਉਤਾਰੁ ॥

ਪੁਤੁ ਜਿਨੁਰਾ ਧੀਅ ਜਿੰਨੁਰੀ ਜੋਰੁ ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੬

ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਤੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ। ਸਾਧੂ-ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨਗੇ, ਵੈਰ ਕਰਨਗੇ, ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਗੇ। ਭਲਾ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਸਤਾ ਨਾ ਆਪ ਲੈਣੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੈਣ ਦੇਣੈ, ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਣੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਣੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵੇਦ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ। ਖੁਰਾਕ ਬਦਲ ਦੇਣਗੇ, ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਪੂਜਾ ਦੇ ਧਾਨ ਖਾਣਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਭਾਈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏ ਕਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਹੈ? ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਆਉਂਦੇ -

ਕਬੀਰ ਜਾ ਘਰ ਸਾਧ ਨ ਸੇਵੀਅਹਿ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਹਿ ॥

ਤੇ ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ ਭੂਤ ਬਸਹਿ ਤਿਨ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੪

ਜਿੱਥੇ ਨਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਹੁੰਦੈ, ਨਾ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਦਾ ਹੁੰਦੈ, ਨਾ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦੈ। ਉੱਠੇ, ਉੱਠ ਕੇ ਨਾ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ, ਨਾ ਨਾਹੁੰਣਾ, ਨਾ ਧੋਣਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਰਾਮ, ਅੱਲਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਘਰ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਓਹੀ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੋਇਐ। ਸੋ ਇਹ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਉਧਾਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਦਾ।

ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘੇ, ਤੋਤੇ ਯੁੱਗ ਦੇ, ਨਾ ਸਤਿਜੁਗ ਵਾਲੇ, ਨਾ ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਵਾਲੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਬਕਾਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਕੀਤਾ ਕਰਾਇਆ ਸਭ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਐ ਕਲਜੁਗ ਤੂੰ ਬੜਾ ਬਦਨਾਮ, ਤੂੰ ਬੜਾ ਬਦਨਾਮ। ਤੇਰੀ ਅਧੀਨਤਾ ਦੇਖ ਕੇ, ਤੇਰੀ ਦੀਨ ਦਸ਼ਾ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਆਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਮਾੜਾਪੁਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿਵੇਂ ਕੱਢੋਗੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਭੁੱਲ-ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰੀ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਹਿ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਧਰੋਂ ਤਾਂ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ ਫੜਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫੜਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮੁਖ 'ਚੋਂ' ਰਾਮ, ਗੋਬਿੰਦ, ਨਾਰਾਇਣ, ਅੱਲਾਹ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਗਲ 'ਚ ਫਾਂਸੀ ਪਾਈ ਹੈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਟ ਜਾਏਗੀ। ਉਹ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਉਸ ਨਾਮ ਦਾ ਫਲ ਐਨਾ ਅਰਬਾਂ ਖਰਬਾਂ ਗੁਣਾਂ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਾਮ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ -

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੯੫

ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਉਸ ਨਾਮ ਦੇ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰਮੁਖ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਕਾਰਨਗੇ, ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। 10 ਜਾਮੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਗੇ ਤੇ 74 ਜਾਮਿਆਂ 'ਚ ਐਸੇ-ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਭੇਜਾਂਗੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋਣਗੇ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨਗੇ ਆ ਕੇ। ਸੋ ਤੂੰ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ -

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਸੋ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤਪ ਕਰਿਆ ਹੋਵੇ ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਤ੍ਰੇਤੇ, ਸੌ ਸਾਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਦੇ ਤਪ ਦੇ ਤੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤਪ ਕਰ ਲਊ? ਕਿਹੜੇ ਜਿਹੜਾ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਜਾਊ? ਜੰਗਲ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਹੁਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਘੜੀ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ, ਸਾਢੇ ਚੌਵੀ ਮਿੰਟ ਦੀ ਇਕ ਘੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, 49 ਮਿੰਟ ਜੇ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਜਾਏਗਾ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ 10,000 ਸਾਲ ਦੀ ਤਪਸਿਆ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾ ਉਹਨੂੰ ਫਲ ਹੋਏਗਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮ ਜਾਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਏ ਹੋ। ਮੈਂ ਵਡਿਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਲਾਈਟ 'ਚ ਮੈਂ ਦਸ ਰਿਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹ ਕਰਮ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਲੈ ਆਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ॥

ਅੰਗ - ੯੫

ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣੈ, ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣ ਵੀ ਲੈਣਗੇ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਭਾਵੇਂ ਤਰੱਕੀ ਹੋਵੇ ਨਾ ਹੋਵੇ

ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਐਨੀ ਕਾਲੀ ਹਨੇਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕੁਛ ਸਾਡੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫਲ ਫੇਰ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੫੪੬

ਜਿਹੜੇ ਸੁਣਨਗੇ ਤੇ ਗਾਉਣਗੇ, ਕਈ ਕਰੋੜ ਯੱਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਰਿਆਇਤ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਯੁੱਗਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਤਿਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹੋਣ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੋਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੪

ਇਕ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ, ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ, ਇਕ ਹੁੰਦੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ। ਇਕ ਹੁੰਦੇ ਭੇਟਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਭੇਟਾ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਸੌ ਰੁਪਿਆ, ਦਸ ਰੁਪਏ, ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਏ, ਕੋਈ ਰੁਪਈਆ, ਆਪਣੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ; ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਓਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਜਿਹਦੇ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮ ਜਾਗੇ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਉਹਨੂੰ ਭੇਟਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋਏਗਾ ਕੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋਏਗਾ ਕਿ 'ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੋਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥' ਉਹ ਹਨੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਮਿਟ ਜਾਏਗਾ। ਸਾਡੀ ਸੁਰਤ ਹੁਣ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸੁੱਤੇ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਨਾ ਲਈਦੈ, ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਰਾਤ ਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਾਗ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਾਗ ਹੁੰਦੈ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਜਾਗ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣਾ, ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਣਾ ਕਿ ਇਥੇ ਹੈ ਕੀ? ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾ ਕੋਈ ਦਸ ਸਕਦੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੋ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਮਿਲਣੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦੈ -

ਹਰਿ ਜਨ ਸਗਲ ਉਧਾਰੇ ਸੰਗ ਕੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੦੮

ਜਿੰਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਮਹਾਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਭਏ ਪੁਨੀਤ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਮਨ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਦੁਖ ਹਰੇ ॥ ੧ ॥

ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੦੮

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਪੁਨੀਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਮਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਜੋ ਦੁਖ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਜੰਮਣ-ਮਰਣ ਦਾ ਦੁੱਖ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਆਪੀ-ਬਿਆਪੀ-ਉਪਾਪੀ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਦੁੱਖ ਨੇ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਕੋਈ -

ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਅੰਗ- ੯੫੪

ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਮਾਰਗਿ ਚਲੇ ਤਿਨ੍ਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ
ਜਿਨ੍ਹ ਸਿਉ ਗੋਸਟਿ ਸੇ ਤਰੇ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੦੮

ਜਿਹੜੇ ਉਹ ਬਚਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਲੇਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਮਹਾਨ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਚਨ ਕਰ ਲੈਣਗੇ, ਤੱਤ ਦੇ, ਉਹ ਫੇਰ ਡੁੱਬਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਫੇਰ ਤਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ -

ਬੁਝਤ ਘੋਰ ਅੰਧ ਕੁਪ ਮਹਿ ਤੇ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ॥੧॥
ਅੰਗ- ੧੨੦੮

ਜਿਹੜੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੂਹ ਦੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਰਹੇ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਗਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪਾਰ ਪੈ ਗਏ।

ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਭਾਗ ਬਡੇ ਹੈ ਭਾਈ ਤਿਨ੍ਹ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਮੁਖ ਜੁਰੇ ॥
ਅੰਗ- ੧੨੦੮

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਇਹ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਗੱਲਬਾਤ ਬਣਦੀ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਦਇਆ ਹੈ ਤੇ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਉਦੈ ਹੋਣੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਵੱਡੇ ਨੇ, ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤੇ ਪੈਸੇ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ -

ਵਡੇ ਵਡੇ ਜੋ ਦੀਸਹਿ ਲੋਗ ॥
ਤਿਨ ਕਉ ਬਿਆਪੈ ਚਿੰਤਾ ਰੋਗ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੮

ਉਹ ਤਾਂ ਚਿੰਤਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਬਲੱਡ ਪਰੈਸ਼ਰ ਹੋਈ ਜਾਂਦੈ, ਹਾਏ-ਹਾਏ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਆ ਕੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣਦੇ ਨੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ - 'ਜਿਨ੍ਹ ਕੇ ਭਾਗ ਬਡੇ ਹੈ ਭਾਈ ਤਿਨ੍ਹ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਮੁਖ ਜੁਰੇ ॥' ਉਹ ਸਾਧੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੈ। ਫੇਰ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਕਿੱਡੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਣਿਓ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਹਦਾ ਪੂਰਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ -

ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਧੂਰਿ ਬਾਛੈ ਨਿਤ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ॥
ਅੰਗ- ੧੨੦੮

ਅਸੀਂ ਐਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਲੋਚਦੇ ਹਾਂ। ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਐਸੇ ਜੋ ਸਾਧੂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਦੇਹ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧੂ ਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸਾਧੂ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਹੁੰਦੈ, ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜਾ ਸਾਧੂ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਸਾਡੇ ਅਰ ਸਾਧੂ 'ਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਦੇਖ ਲਓ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ ਕੱਢੀ, ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਮੇਰਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਿਆ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਮੇਰਾ ਘਰ, ਮੇਰੇ ਪੈਸੇ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ। ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਜੀਵਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਿਸਾਰਿ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੬੮

ਇਹਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾ। ਤੂੰ cosmic (ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ) ਸੁਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਆ, ਉਨਮਨੀ ਸੁਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਆ, ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸੁਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਹੈ -

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥
ਅੰਗ- ੯੨੦

ਇਹ ਤਾਂ ਰਾਤ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਦੀ ਲੰਘ ਰਹੀ ਹੈ ਸੁੱਤੇ ਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ 'ਮੈਂ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਦਰਅਸਲ ਚੀਜ਼ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਸੱਤਾ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੋਈ, ਦਿਮਾਗ ਚਲਦੈ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ, ਮਗਨੈਟਿਕ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ। ਸੱਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਆਤਮਾ, ਆਤਮਾ ਸੱਤਾ ਦੇ ਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੈ, 'ਮੈਂ', ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਫਲਾਣਾ, ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ, ਮੈਂ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਮੈਂ ਸਿੱਖ, ਮੈਂ ਫਲਾਣਾ, ਇਹਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਚੱਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸੰਤ ਮੈਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਰੱਬ ਕੰਮ ਕਰਦੈ। ਉਹ ਰੱਬ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਕਹਿ ਦੇਈਏ, ਉਹ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ। ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮਹੇਸ਼, ਉਹ ਆਪਣੇ ਧੰਨ ਭਾਗ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮਾਤ ਲੋਕ 'ਚ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਖੋਜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਐਸਾ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੈ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਖੋਜਦੇ ਫਿਰਦੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ ॥
ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੩

ਕਿਉਂ ਖੋਜਦਾ ਫਿਰਦੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਹੋਏਗਾ ਉਹਨੂੰ ਹੀ ਖੋਜਦੈ ਕੋਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤਾਂ ਖੋਜਦੈ - 'ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ

ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ॥ ਉਂਵ ਤਾਂ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੈ ਉਸਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਵੱਡੇ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਸੰਸਾਰ ਲੈਂਦੇ, ਇਕ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਇਕ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਤੇ ਇਕ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ -

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥
ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ॥
ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥
ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੭

ਹੈਰਾਨ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ। ਫੇਰ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ ਖੋਜਦੇ ਨੇ। ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੋਵੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦਾ। ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਸਮੇਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਉਥੇ ਨਿਰੋਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੁਰਬਲ-ਕੁਰਬਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਕੁਝ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬਚਨ ਤਾਂ ਸੁਣਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕਰਾ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਫੇਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ -

ਸਰਬ ਭੂਤ ਆਪ ਵਰਤਾਰਾ॥
ਸਰਬ ਨੈਨ ਆਪ ਪੇਖਨਹਾਰਾ॥

ਦਿੱਬਯ ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦੇ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਦੇਵਤਾ ਕੀ ਸਾਰਾ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਹੀ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਸਤਿਸੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਥੇ ਭੋਗ ਤਾਂ ਹੋਗੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਖਰਬਾਂ ਗੁਣਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਥੋਂ ਨਾਲੋਂ। ਪਰ ਭੋਗਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਚੀਜ਼, ਉਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਮਹਾਤਮਾ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਤਮਾ ਤਾਂ ਸਿੱਧੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਤੀਰਥ ਨੇ 68 ਤੀਰਥ ਗਿਣੇ ਨੇ ਆਪਣੇ, ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਉਪਰ ਨੇ ਤੀਰਥ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਗੰਗਾ, ਗੰਗਾ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਸਾਧੂ ਦੀ ਧੂੜ ਨੂੰ ਲੋਚ ਰਿਹੈ -

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ
ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥
ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ
ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੬੩
ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਪੀ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਸਾਡੇ

ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਪਾਪ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਪਾਪ ਲਹਿੰਦੇ ਇਕ ਤੀਰਥ 'ਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ -

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ॥
ਕੁੜੁ ਅਮਾਵਸ ਸਚੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਸੈ ਨਾਹੀ ਕਹ ਚੜਿਆ ॥
ਹਉ ਭਾਲਿ ਵਿਕੁੰਨੀ ਹੋਈ ॥ ਆਧੇਰੈ ਰਾਹੁ ਨ ਕੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੫

ਪਾਪ ਹੀ ਪਾਪ ਪਸਰ ਗਿਆ ਸਾਰੇ। ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਨਾਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਆ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ, ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਹੀ ਪਾ ਦੇਵੇ -

ਤੀਰਥਿ ਅਠਸਠਿ ਮਜਨੁ ਨਾਈ ॥
ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੀ ਧੂਰਿ ਪਰੀ ਉਡਿ ਨੇੜੀ
ਸਭ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਗਵਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਲੋਚਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਕੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਚੇਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਡੇਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਦਿਸਣ ਤੋਂ ਹੀ ਹਟ ਜਾਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਦਿਸਣ ਤੋਂ ਹੀ ਹਟ ਗਿਆ ਫੇਰ ਭੁੱਲਣਾ ਕੀ ਹੈ। ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਬੰਦ ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਕੰਨ ਬੰਦ ਨੇ ਤਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀਆਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਨੇ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੯

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਨੇ ਦੇਵਤੇ ਸਾਰੇ। ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਵਾਲੇ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਤੀਸਰੇ ਥਾਂ ਉਪਰ ਸੀਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਸਮੇਤ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਕਿਧਰ ਤਿਆਰੀਆਂ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਐਤਕੀਂ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੁੰਭ ਦੇ ਉਤੇ ਜਾਣੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਐਤਕੀਂ ਨਾ ਜਾਇਓ, ਉਥੇ ਗੜਬੜ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ਼ਨਾਨ ਰਹਿ ਜਾਊ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਦਣ ਅਸੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੁਹਾਡਾ ਇਥੇ ਹੀ ਕਰਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਸੋ ਸਾਧੂ ਨਾਲ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਕੀ ਪਤੇ ਮਸਤਾਨੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਣ। ਸਾਡਾ ਨਾਹੁੰਣ ਰਹਿ ਜਾਊ। 12 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਕੁੰਭ ਆਇਐ ਇਹ ਤੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 76 ਸਾਧੂ ਚਲੇ ਗਏ। 24 ਰਹਿ

ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕੁੰਭ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਵਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕੁੰਭ ਲੱਗਣ ਦਾ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨੈ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਉ! ਕਲਪਾਣੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਲੈ ਗਏ। ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਕਹਿੰਦੇ, ਐ ਗੰਗਾ! ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਕੇ ਜਾਓ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਔਹ ਪੱਥਰ ਚੁੱਕ ਲਓ। ਪੱਥਰ ਚੁੱਕਿਆ ਤਾਂ ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਪਾਣੀ ਉਛਲਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਧਾਰ ਬਣ ਗਈ ਉੱਚੀ, ਜਿਵੇਂ ਫੁਹਾਰੇ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਓ। ਓਧਰ ਵੀ ਸਾਧੂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦੈ।

ਸੋ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਜੇ ਸਾਧੂ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ, ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ 'ਚ ਆਪ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਬਣੇ ਤੇ ਆਪ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਗਏ, ਫੇਰ ਗਏ, ਫੇਰ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਆਉਣਾ ਸੀ ਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਤੇਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਅਸੀਂ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਓ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਓ, ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਓ, ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਅੱਗ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਓ।

ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖ ਭਾਈ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਇਹ ਕੋਈ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣ ਲੈ ਤੇ ਫੇਰ ਦੇਖ ਲਈਂ, ਜੋ ਤੇਰਾ ਮਨ ਮੰਨਦੈ। ਠੀਕ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਸਕਾਰ ਐਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਫੇਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਫੇਰ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੀਸ ਤਲੀ ਤੇ ਧਰਨਾ ਪੈਂਦੈ,
 ਔਖੀ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ।
 ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥
 ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥
 ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥
 ਅੰਗ- ੧੪੧੨

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥
 ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥
 ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਾਕਾ! ਅਜੇ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਹੈ, ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੈਂ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਫਕੀਰੀ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਉਂਦੇ

ਮਰਨਾ ਪੈਂਦੈ। ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਝੱਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਆਦਰ-ਅਨਾਦਰ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦੈ। ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦੈ। ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ,
 ਸਾਬਰੁ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।
 ਗੋਲਾ ਮੁਲ ਖਰੀਦੁ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ।
 ਨਾ ਤਿਸੁ ਭੁਖ ਨ ਨੀਦ ਨਾ ਖਾਣਾ ਸੋਵਣਾ।
 ਪੀਹਣਿ ਹੋਇ ਜਦੀਦ ਪਾਣੀ ਢੋਵਣਾ
 ਪਖੇ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਪਗ ਮਲਿ ਧੋਵਣਾ।
 ਸੇਵਕ ਹੋਇ ਸੰਜੀਦੁ ਨ ਹਸਣ ਰੋਵਣਾ।
 ਦਰ ਦਰਵੇਸ ਰਸੀਦੁ ਪਿਰਮ ਰਸ ਭੋਵਣਾ।
 ਚੰਦ ਮੁਮਾਰਖ ਈਦ ਪੁਗ ਖਲੋਵਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩/੧੮

ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਲੈ, ਮੁਰਦਾ ਬਣਨਾ ਪੈਣੈ।

ਇਹਦੇ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧੂਆਂ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਸੁੱਤਾ ਰਿਹਾ। ਨੀਂਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ ਪੈਣੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਰੱਖ ਲਓ ਮੈਨੂੰ। ਅੱਗ ਜਲਦੀ ਹੈ ਬਾਹਰ। ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ। ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਤੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਮਹਾਂ ਉੱਤਮ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪੁੱਗਿਆ ਹੋਇਐ, ਪੂਰਾ ਹੀ ਆਇਐ ਸਾਡੇ ਕੋਲ। ਅਧੂਰਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਇਹਨੇ ਕਰਨੈ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਨੈ। ਫੇਰ ਵੀ ਆਪ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ -

ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਸਮਝਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੨੦/੧੫

ਜੋਗ ਤੇ ਜੁਗਤ ਇਹਦੀ ਸਿੱਖ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਜੋਗ ਕਰਨੈ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨੈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪਣੈ।

ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਹਾਂ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪੋ, ਨਾਮ ਜਪ, ਜਦ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਜਪੀਏ? ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਬੜਾ ਔਖੇ, ਇਹ ਗੁਪਤ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਦੱਸੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਵੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਹੋਵੇ, ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਗਨ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਚਲਦੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੈ।

ਚਾਲੇ ਥੇ ਹਰਿ ਮਿਲਣ ਕਉ ਬੀਚਹੁ ਅਟਕਉ ਚੀਤ।

ਆਏ ਤਾਂ ਸੀ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਹ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਨੇ, ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਬਚਨ ਆ ਰਿਹੈ ਕਿ ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਲਾ ਦਿਤੀ -

ਭਾਂਡਾ ਧੋਇ ਬੈਸਿ ਯੁਪੁ ਦੇਵਹੁ ਤਉ ਦੂਧੈ ਕਉ ਜਾਵਹੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੮

ਨਾਮ ਰੂਪ ਦੁੱਧ ਜੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪਾਉਣੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਗੁਣ ਲਿਆਓ, ਔਗੁਣ ਕੱਢੋ। ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਣ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਰੀਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮਨ ਨੂੰ ਧੋਣਾ ਪੈਂਦੈ। ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੰਨੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰ ਲੈ, ਹੋਰ ਵੀ ਕਰ ਲੈ। ਵਿਹਲਾ ਨਾ ਰਹਿ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੀ ਕਲਾਸ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ, ਸ਼ੌਂਕ ਕਾਇਮ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਮੂਲਮੰਤਰ ਦੇ -

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

॥ ਜਪੁ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ੧ ॥

ਇਹਦੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ 10 ਮਾਲਾ, ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਰਨੀਆਂ ਨੇ ਰੋਜ਼, ਵੱਧ ਜਿੰਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਰੀ ਜਾਹ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਸਵਾ ਲੱਖ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਆ ਸਾਡੇ ਕੋਲ। ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਵਾਂਗੇ।

ਹੁਣ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਸਸਤਾ ਕਰਿਆ ਹੋਇਐ, ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆ ਜਾਓ, ਆ ਜਾਓ। ਸੋ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸੀ ਕਿ ਐਨਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈ, ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਸਵਾ ਲੱਖ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੈ, ਸਵਾ ਮਹੀਨੇ 'ਚ। ਪੰਜ-ਪੰਜ ਲੱਖ ਪਾਠ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਭਾਂਡਾ ਧੋਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਜਪਣੈ। ਕਿੱਥੇ ਸੁਰਤ ਟਿਕਾਉਣੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਣੈ।

ਬੈਠਣ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ, ਬੈਠਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਪਤਾ ਤਾਂ ਨਾਮ ਚਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਇੰਟੇਫਿਕ ਨੇ ਐਵੇਂ ਅਟਕਲ ਪੱਚੂ ਬਾਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਜੀਵਨ ਰੋ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ 'ਚ ਹੈ। ਜੇ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸੁੰਨ ਹੋ ਜਾਏ, ਲੱਤਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੋਣਗੀਆਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਰ ਚਲਣਗੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਆ ਗਈ, ਕਰੰਟ ਘਟ ਗਈ। ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਕੁੰਡਲੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਇਲੈਕਟਰਾਨਿਕਸ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੀ ਜਿਥੋਂ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਕੰਟਰੋਲ ਹੁੰਦੈ। ਪਹਿਲੇ

ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ 'ਚ ਤਰੀਕੇ ਹੋਰ ਸੀ। ਉਹ ਸਵਾਸ ਦੇ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ। ਛੇ ਚੱਕਰ ਸੀਗੇ, ਜਿਥੇ ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਭੇਦ ਕੇ, ਭੰਨ ਕੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਵਾਸ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਬੈਠਣ ਦਾ ਵੀ ਤਰੀਕਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਐਨਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹਰ ਵਕਤ ਸੋਚਦਾ ਹੈ -

ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਸੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੨

ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਸਹੀ। ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਤੇ ਐਸੀ ਚੌਂਕੜੀ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਖੂਨ ਨਾ ਰੁਕ ਜਾਵੇ ਲੱਤਾਂ ਦਾ। ਫੇਰ ਲੱਤਾਂ ਹਿਲਾਏਂਗਾ, ਕਦੇ ਏਧਰੋਂ-ਕਦੇ ਓਧਰੋਂ। ਉਹਦਾ ਤਰੀਕਾ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਨਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ, ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਹਿਲਦੇ ਹੋਣ, ਉਸ ਤੋਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਪਣ ਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ, ਨਾਭੀ 'ਚ ਜਪਣ ਦਾ। ਸੋ ਇਹ ਤਰੀਕੇ ਨੇ, ਜੁਗਤ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਗੁਰ ਸਿਖ ਗੁਰ ਸਮਝਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੨੦/੧੫

ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਜੇ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ। ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਵਿਚਾਰੇ ਕੀ ਕਰਨਗੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਇਹ ਜੁਗਤ ਦੱਸਣੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ। ਉਹ ਜੋਗ ਜੁਗਤ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਆਸਾ ਵਿਚਿ ਨਿਰਾਸੁ ਨਿਰਾਸੁ ਵਲਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੨੦/੧੫

ਕਹਿੰਦੇ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਫੁਰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਈਂ। ਤੈਨੂੰ ਦੇਣੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ, ਤੇਰੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਐ -

ਜੈਸੀ ਕਲਮ ਵੁੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੪

ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਤੇਰਾ ਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਇਸ ਕਾ ਬਲੁ ਨਾਹੀ ਇਸੁ ਹਾਥ ॥

ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਸਰਬ ਕੋ ਨਾਥ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੨

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਸਾ 'ਚ ਨਿਰਾਸ ਨਾ ਹੋ। ਐਵੇਂ ਨਾ ਪੁੱਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਹ ਫੁਰਨਿਆਂ ਦੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਖਾ, ਪੇਟ ਭਰ-ਭਰ ਨਾ ਖਾ। ਜੇ ਚਾਰ ਰੋਟੀਆਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਖਾ, ਜਿਹੜਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੇ ਚਾਰ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੋ ਖਾਵੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਖਾਵੇ -

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ ਦਇਆ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤ।

ਬੋਤਾ ਪਾਣੀ ਅੰਨੁ ਖਾਇ ਪੀਆਇਆ।

ਬੋਤਾ ਬੋਲਣ ਬੋਲ ਨ ਝਖਿ ਝਖਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 20/੧੫

ਫੇਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਵੇ। ਫਲਾਣਾ ਲੀਡਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਟਿਮਕਾ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਫੇਰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਫਿਰਦੈ। ਗੱਲਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ, ਝੂਠੇ ਮਸਾਲੇ ਲਾ-ਲਾ ਕੇ। ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਭਜਨ ਸਤਿ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ।

ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬੋਤਾ ਬੋਲੇ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਬੋਤੀ ਰਾਤੀ ਨੀਂਦ ਨ ਮੋਹਿ ਫਹਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, 20/੧੫

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ, ਨੀਂਦ ਨੂੰ ਘਟਾ, ਬੋਤੀ ਕਰ ਇਹ। ਜਦੋਂ ਬੋਤਾ ਅੰਨੁ ਖਾਏਗਾ, ਨੀਂਦ ਵੀ ਬੋਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਸੁਹਣੇ ਅੰਦਰਿ ਜਾਇ ਨ ਲੋਭ ਲੁਭਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, 20/੧੫

ਸੁੰਦਰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਲੋਭ ਨਾ ਲਿਆ।

ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਜੁਗਤ ਦੱਸੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬੈਠ ਗਏ ਆਪ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਐਨੀ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨੇਤਰ ਹੀ ਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਣ। ਅੰਦਰ ਪੁਨ ਚਲ ਪਈ ਨਾਮ ਦੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਿਹਾ ਕਰਨ।

ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਫੁੱਟ ਮੁਰੱਬਾ ਟੋਆ ਪੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਬਰਸਾਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਇਕ ਛਪਰੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਾਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਮੂਹਰੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰੀ ਤੇ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜੋ ਨਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਕੀਤੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਗੁਰਮੁੱਖ ਪਿਆਰੇ ਨੇ।

ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ। ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ। ਮੁੜ ਕੇ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਦੈ, ਕਹਿੰਦੈ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਾਮ ਕੀ ਹੁੰਦੈ? ਫੇਰ ਕਈ ਬੰਦੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਆ ਤੈਨੂੰ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦਿਵਾ ਕੇ ਲਿਆਈਏ। ਧੋਖਾ ਖਾ ਜਾਂਦੈ, ਕਿਤੇ ਹੋਰ

ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਫਸ ਜਾਂਦੈ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਸਾਰਾ। ਸੇ ਆਪ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਨਹੀਂ ਗਵਾਇਆ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਸੀ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ। ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦੇ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਲਿਖਣੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਰਹੇ ਨੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਖੀਆਂ ਭੇਜੋ। ਮੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚ ਸੀ ਚਿੱਠੀ, ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਆਪ ਨੇ ਕਿ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਹੈ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ।

ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਧੂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਕੀ ਜਾਣਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਹੀ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਗਏ, ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਦੀਵਾਨ ਲਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅੱਜ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਭੇਤ ਦੱਸਣਗੇ, ਬਈ ਪੁੱਛੀਏ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਨੌਂ ਸਾਲ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਧਰਤੀ ਨਾਲ। ਇਕ ਦੋ ਚਾਰ ਨਹੀਂ, ਮਹੀਨਾ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਨਹੀਂ, ਨੌਂ ਸਾਲ ਅਸੀਂ ਪਿੱਠ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਹਰ ਵਕਤ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਮੰਜਾ ਵੀ ਵਿਛਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਕਦੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਫੇਰ ਸੌਂਦੇ ਕਦੋਂ ਸੀ? ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਨੀਂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ। ਉਹਨੂੰ ਯੋਗ ਨੀਂਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਸੌਂ ਕੇ ਠੀਕ ਹੁੰਦੈ, ਸਾਧੂ ਪੰਜ ਮਿੰਟ 'ਚ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਵੀ ਅਸੀਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਸੌਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋਈ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੇ ਨੀਂਦ ਤੁਹਾਡੀ ਖਤਮ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਪਏ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਯਾਦ ਕਰਦੈ, ਉਥੇ-ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ, ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ, ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਫੇਰ ਮੈਂ ਅਗਲਾ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਫੇਰ ਸਰੀਰ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੈ? ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਿਚੋਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਤਮਾ ਇਕ ਲਾਈਟ ਦੀ ਕਿਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵਿਚ ਚਾਂਦੀ ਰੂਪੀ ਬਰੀਕ ਤਾਰ (silver cord) ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨੇ, ਸਭ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਰੀਰਾਂ 'ਚੋਂ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿਲਵਰ ਕੋਡ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਦਮ ਨਹੀਂ ਜਗਾਈਦਾ। ਉਹ ਸਰੀਰ 'ਚ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਬਾਹਰ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਿਲਵਰ ਕੋਡ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਸਰੀਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੇ, ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਕਹਿ ਗਏ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਠ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਾ ਛੋੜੋ। ਮਸੰਦ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਹ ਲਾਲਚੀ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੀਸਰੇ-ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਸਰੀਰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਉਥੋਂ। ਸਿਲਵਰ ਕੋਡ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਪਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਫੇਰ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੇਲ 'ਚ ਸਾੜੇ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੁਸੀਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਉਹ ਸਿਲਵਰ ਕੋਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਟਾਈਮ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਈਦੇ।

ਸੋ ਇਹ ਭਜਨ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਸਾਧ ਸੰਗ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ

ਅਨਹਦ ਲਿਵ ਲਾਈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੮

ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਔਖੀਆਂ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ। ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨੇ, ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਕੀ ਹੁੰਦੈ, ਅਨਹਦ ਕੀ ਹੁੰਦੈ -

ਧਿਆਨੀ ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਗਤਿ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਵਰਸਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੮

ਜਿਵੇਂ ਚਕੋਰ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਸਾਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਸੰਤ ਧਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ ਹੋਇਐ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥ ਅੰਗ- ੮੬੪

ਧਿਆਨ ਇਕ ਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਧਿਆਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ 'ਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਅਗਾਂਹਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ 'ਚ ਤਪਸਿਆ ਕਰਕੇ ਆਏ ਨੇ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੀਚਰ ਵਾਂਗੂੰ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ

ਹੈ, ਪਤਾ ਸਾਰਾ ਹੁੰਦੈ। ਲੇਕਿਨ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਤਲਾ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਘਨਹਰ ਚਾਤ੍ਰਕ ਮੋਰ ਜਿਉ ਅਨਹਦ ਧੁਨਿ

ਸੁਣਿ ਪਾਇਲ ਪਾਈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੮

ਹੁਲਾਰੇ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹੋਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦੈ।

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੪

ਚਰਣ ਕਵਲ ਮਕਰੰਦ ਰਸਿ

ਸੁਖ ਸੰਪੁਟ ਹੁਇ ਭਵਰੁ ਸਮਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੮

ਨਾਮ ਦੀ ਐਨੀ ਸੁਗੰਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਆਦਮੀ ਦੇ। ਜਦੋਂ ਦਿੱਬਯ ਨਾਸਿਕਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਆਹ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ, ਆਹ ਕੰਨ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜੈ। ਇਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਦਿੱਬਯ ਨੇ, ਦਿੱਬਯ ਨੇਤਰ ਨੇ, ਦਿੱਬਯ ਨਾਸਿਕਾ ਹੈ, ਦਿੱਬਯ ਰਸਨਾ ਹੈ, ਦਿੱਬਯ ਸਪਰਸ਼ ਹੈ। ਦਿੱਬਯ ਨਾਸਿਕਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਬਾਹਰ, ਦੇਖਦੈ ਕਿ ਇਥੇ ਫੁੱਲ ਫਲ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਜਿਵੇਂ ਭਉਰਾ ਹੁੰਦੈ -

ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਵਿਚਿ ਮੀਨ ਹੋਇ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਚਾਲਿ ਨ ਖੋਜ ਖੁਜਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੮

ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਮਸਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਪਰੀਪੂਰਨ ਦੇ -

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥

ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ, ਨ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਸਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਗਵਾਇਆ ਹੁੰਦੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹੈ ਹੁੰਦੈ। ਫੁਰਨਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਫੁਰਨਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਾਉਂਦੈ, ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਕਰਾਉਂਦੈ, ਹੁਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਾਉਂਦੈ। ਸੰਤ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹਨੇ ਕਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਉਹਦਾ ਸਰੀਰ ਚਲਦੈ, ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਉਹ ਸਰੀਰ ਚਲਦੈ। ਚਲਦਾ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰਦਾਂ।

ਅਪਿਓ ਪੀਅਣੁ ਨਿਝਰ ਝਰਣ

ਅਜਰੁ ਜਰਣ ਨ ਅਲਖੁ ਲਖਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੮

ਐਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਰਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਹਿਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਠ-ਉਠ ਜਾਂਦੇ।

ਬੀਬੀ ਜੀ (ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਮ ਜਪ ਰਹੇ ਸੀ। ਜਪਦੇ-ਜਪਦੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਅਜ਼ਰ ਜਰਨ ਦੀ ਬਾਤ ਆਈ, ਧਰਤੀ ਛੱਡ ਦਿਤੀ, ਉਠ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਾਬੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਜਾ ਕੇ ਛੱਤ ਨਾਲ ਲਗ ਗਏ। ਫੇਰ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਏ, ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਲਗ ਗਏ। ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਕੰਧ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਛੱਤ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਐਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਝੁਣਝੁਣੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ, ਕਰੰਟ ਨਿਕਲੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਝੁਣਝੁਣੀਆਂ ਲੈਣ ਲਗ ਗਈ। ਛੇ ਘੰਟੇ ਕੋਈ ਨਾ ਹਿੱਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਲਾਈਟ ਨਿਕਲੇ, ਗੋਲਾ ਜਿਹਾ ਨਿਕਲੇ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਫੈਲ ਜਾਵੇ, ਗੋਲਾ ਜਿਹਾ ਨਿਕਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਫੈਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਐਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਗਈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਕੋਈ ਬਾਪੂ ਕੋਈ ਚਾਚਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦੇਣਾ, ਉਹ ਬੰਦਾ ਲਿਟਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ। ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉੱਠਦਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰੇ, ਨੇਤਰਾਂ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ। ਬੋਲੇ ਕਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ। ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਬੋਲ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੰਤਹੁ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤਾਕਤ ਲਗ ਗਈ ਸਾਡੇ ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ 56 ਘੰਟੇ ਇਹਦੀ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਉਤਰਨੀ ਹੇਠਾਂ। ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਹ ਬੱਚਾ ਪਰ੍ਹੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਜਦੋਂ 56 ਘੰਟੇ ਹੋਏ, ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬੱਚਾ ਹਿੱਲਿਆ, ਹਿੱਲ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਉਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਰਨ ਲਗ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ 'ਚ ਤੈਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਸੀਸ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ, ਵਾਜਿਆਂ, ਤਬਲਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਲੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਉਠ ਕੇ ਆਏ, ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਇਹਦੀ ਰੂਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੰਜੇਗ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤੇ ਨਾਮ ਨੇ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇਹ ਹੈਗਾ -

ਵੀਹ ਇਕੀਹ ਓਲੰਪਿਕੈ
ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖਿ ਫਲ ਪਾਈ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੧/੮

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਜਨ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਆਪ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ। ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਏ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਨਾ ਬੋਲੋ। ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਆਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਘੰਟਾ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਕਰਨੈ। ਫੇਰ ਆਪ ਇਕ ਘੰਟਾ ਮਿਲਣ ਲਗ ਗਏ। ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਆਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਓ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਨੇ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮੰਡਲ ਆਉਂਦੈ, ਉਹ ਸਾਂਭਣਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸੰਤ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਚ ਫਸ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਈਆਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈ, ਮੈਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹਾਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹਦੇ ਵਲ ਵੀ ਤੂੰ ਫੁਰਨਾ ਕਰੇਂਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਲੈ ਆਇਆ ਕਰੂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਦੀ ਮਸਤੀ 'ਚ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ ਹਾਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਦੀਆਂ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਸ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੀ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ ਰਿਹੈ। ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਨੇਤਰ ਵੀ ਨਾ ਕਰੇ। ਅਖੀਰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆ ਗਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ, ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਣ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਐਨਾ ਵੈਰਾਗ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿਗ੍ਰਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵੀ ਨਾ ਦੇਖਿਆ। ਅਖੀਰ ਕੀ ਹੁੰਦੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ

ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੬੪੯

ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਵਸ ਗਿਆ, ਆਹ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸੇਵਾ ਲਵੋ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੀ ਲਵੋ। ਦਾਸੀਆਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੈ-

ਹਰਿ ਕਾ ਸੰਤੁ ਹਰਿ ਕੀ ਹਰਿ ਮੁਰਤਿ

ਜਿਸੁ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੪

ਜਦੋਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਵਸ ਜਾਏ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਲਦੇ ਨਹੀਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਇਹ ਕੌਣ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਹੁੰਦਾਂ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਹੀ ਬਣ ਗਏ ਜਿਹੜੇ।

ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੫੨

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹਉਮੈ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਿਘਲ ਕੇ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ।

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ।

ਖਾਲਸੇ ਮੈਂ ਹੋਂ ਕਰੋਂ ਨਿਵਾਸ।

ਕਹਿੰਦੇ ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕੱਪੜੇ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਗੱਡੀ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਹੈ। ਬਾਹਰਲਾ-ਬਾਹਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕੌਣ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਕੀ ਹੈ ਇਹ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਵੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਅੱਖ ਝਮਕੇ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ 'ਚ, ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦੈ -

ਦਰਸਨ ਨਿਮਖ ਤਾਪ ਤ੍ਰਈ ਮੋਚਨ

ਪਰਸਤ ਮੁਕਤਿ ਕਰਤ ਗ੍ਰਿਹ ਰੂਪ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੫੨

ਤਿੰਨ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਵੱਡੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਕ ਆਧਿ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਨੂੰ ਬਿਆਧਿ, ਇਕ ਨੂੰ ਉਪਾਧਿ। ਆਧਿ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਮਨ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੇ, ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨ ਦਾ ਦੁੱਖੀ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦੈ। ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਬੜੇ ਰੋਗ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਪੀੜਿਤ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹੈ, ਬਲੱਡ ਪਰੈਸ਼ਰ ਹੋਇਆ ਪਿਐ, ਹੌਲ ਪਿਆ ਹੋਇਐ, ਹਉਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਚਾਹੁੰਦੇ ਉਹ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਸਾਰਾ ਵੱਡਾ ਪਸਾਰ ਲਿਆ। ਬੱਚਾ ਆਖੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਪੜ੍ਹਾਇਆ, ਲਿਖਾਇਆ, ਬੜਾ ਇੰਜਨੀਅਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਬੜਾ ਡਾਕਟਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ, ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਲੈ ਕੇ ਪਾਸੇ ਹੋਇਆ, ਮਨ 'ਚ ਕਿੱਡਾ ਦੁਖ ਲਗ ਗਿਆ। ਬੱਚੇ ਦਾ ਐਨਾ ਕੁਛ ਕਰਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਵੱਡਾ ਅਫਸਰ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਕੌੜਾ ਬੋਲ-ਬੋਲ ਦਿਤਾ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦਾ। ਮਨ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੇ। ਇਹਨੂੰ ਆਧਿ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਨ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ। ਦੂਸਰਾ ਹੁੰਦੈ, ਬਿਆਧਿ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਹੁੰਦੈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੁੱਖ। ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦੈ ਉਪਾਧਿ। ਭੁਲੇਖੇ ਦੇ ਦੁਖ ਨੇ, ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਦੁੱਖ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਤਿੰਨਾਂ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੈ।

ਦਰਸਨ ਨਿਮਖ ਤਾਪ ਤ੍ਰਈ ਮੋਚਨ

ਪਰਸਤ ਮੁਕਤਿ ਕਰਤ ਗ੍ਰਿਹ ਰੂਪ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੨

ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਤਿੰਨ ਜਿਹੜੇ ਤਾਪ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ -

ਤੀਨੇ ਤਾਪ ਨਿਵਾਰਣਹਾਰਾ ਦੁਖ ਹੰਤਾ ਸੁਖ ਰਾਸਿ ॥

ਤਾ ਕਉ ਬਿਘਨੁ ਨ ਕੋਊ ਲਾਗੈ ਜਾ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਆਗੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੪

ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨੋਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਜਿੰਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਮਿਲਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਸੇਵਾਦਾਰ, ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨੇ, ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨੇ, ਜਮਾਤਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕੋਰਸ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਅਜੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਚੱਲ ਰਿਹੈ, ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਿਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਤੋਰ ਦਿਤੇ ਸਾਰੇ। ਮਨ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਦਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਕਦੇ ਵੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਆਪ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਫੇਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਦੁਖ ਕਿਵੇਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੰਤ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਸੰਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਤਪੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਠਾਰ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਹਉਕੇ ਲੈਂਦਾ ਬੰਦਾ ਆਉਂਦੈ, ਬਲੱਡ ਪਰੈਸ਼ਰ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਐ, ਠੀਕ ਹੋ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੇ।

ਮਿਸਾਲਾਂ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਨੇ, ਇਕ ਦੋ ਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ, ਕਲਕੱਤੇ ਇਕ ਡਰਾਈਵਰ ਹੁੰਦਾ, ਭੁੱਚੇ ਮੰਡੀ ਦਾ ਸੀ। ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਬੈਠਦੇ ਨੇ, ਨਸ਼ੇ ਖਾਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਰੀਰ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਕਾਇਆ ਕਉ ਗਾਲੈ ॥ ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੨

ਬਿਰਤੀਆਂ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਚਰਿੱਤਰ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਟੀ.ਬੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਲਾਜ ਕਰਾਇਆ ਉਸ ਨੇ ਕਲਕੱਤੇ ਰਹਿ ਕੇ। ਡਾਕਟਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘਾ! ਤੇਰਾ ਪਿੰਡ ਬਠਿੰਡੇ 'ਚ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਜੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਵਾਂ। ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 10 ਦਿਨ ਹੋਰ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ। ਇਥੇ ਮਰੇ ਪਏ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੋਏਗਾ। ਥਰਡ ਸਟੇਜ ਦੀ ਟੀ. ਬੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇਰੇ ਫੇਫੜੇ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਨਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਖਾ ਲਿਆ ਫੇਫੜਾ ਸਾਰਾ। ਫਾਨਟੀ-ਫਾਨਟੀ ਹੋਇਆ ਪਿਐ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਹ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਸਵਾਸ ਛੱਡ ਦੇ। ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਪਤਾ ਪਾਏਂਗਾ। ਮੰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਗੱਲ।

ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਅੰਬਾਲੇ ਆ ਗਿਆ। ਅੰਬਾਲੇ ਤੱਕ ਆਉਂਦਾ-ਆਉਂਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਬਈ ਸੰਤ ਰੇਖ 'ਚ ਮੇਖ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਜੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਡਾਕਟਰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਣ। ਸੰਤ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ, ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਕਿ ਦਵਾਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ, ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹਨੂੰ ਰੋਗ ਨਿਵਾਰਣ ਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਤਮਾ 'ਚ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਅੰਬਾਲੇ ਆਇਆ, ਗੱਡੀ ਬਦਲਣੀ ਸੀ ਬਠਿੰਡੇ ਵਾਲੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਸੰਤ ਹੈ? ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਰਾਹ, ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਸ ਦੇ ਕਿਹੜੇ, ਮੈਂ ਟਿਕਟ ਲੈ ਲਵਾਂ। ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਲਿਆ ਦੇ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਤੁਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹਨੇ ਦੁਰਾਹੇ ਦਾ ਟਿਕਟ ਲਿਆ ਦਿਤਾ। ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਥੋਂ ਕੋਈ ਸਵਾਰੀ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀ ਨਹੀਂ, ਦੇਖ ਲਈਂ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਕੋਈ ਸਵਾਰੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਘੱਟ ਹੀ ਬੱਸਾਂ ਵਗੈਰਾ ਸਨ। ਉਹ ਦੁਰਾਹੇ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਰਿਕਸ਼ਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਉਹਨੂੰ। ਉਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਚੱਲ। ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਸਮਾਂ ਦੇ ਦਿਤਾ ਉਹਨੂੰ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਐਂ? ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ਆਇਆਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦੀਵਾਨ ਉਥੇ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾਂ।

ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਦੱਸ ਦਿਨ ਉਮਰ ਤੇਰੀ ਹੋਰ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤੇ ਤੂੰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ। ਮੈਨੂੰ ਤੀਸਰੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਟੀ.ਬੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕੋਈ ਵੀ, ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਆਇਆਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕੀ ਨਾਉਂ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ! ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਨਹੀਂ ਆਈਦਾ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਰੋਆ ਕਰਨ ਆਈਦੈ। ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਆਈਦਾ। ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਮੰਗੀਦੈ। ਕਹਿਣ

ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਫੇਰ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ, ਤੈਨੂੰ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ ਟੀ.ਬੀ। ਤੂੰ ਨੱਕ ਦੇ ਉਤੇ ਕੱਪੜਾ ਲੈ ਕੇ, ਮੂੰਹ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਕਰੀਂ ਤੇ ਬਰਤਨ ਮਾਂਜੀ ਜਾਹ ਉਥੇ। ਇਕ ਮੰਤਰ ਤੈਨੂੰ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਾਣਦੈਂ ਮੂਲਮੰਤਰ? ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ -

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

॥ ਜਪੁ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ੧ ॥

ਕਹਿ ਕੇ ਇਕ ਤੁਕ ਹੋਰ ਲਾ ਦਿਆ ਕਰ, 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ'।

ਇਹ ਕਰੀ ਜਾਈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ, ਗੱਲ ਬਾਤ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕਰੀਂ। ਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਪਾ ਲਈ ਘਾਹ ਫੂਸ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ, ਉਥੇ ਰਹੀਂ। ਸੰਗਤਾਂ 'ਚ ਨਾ ਰਹੀਂ। ਬਿਮਾਰੀ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਸੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ। ਪਾਠ ਕਰੀ ਗਿਆ, ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਤਕੜਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਆਈ। ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਛੋਟੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਇਹ ਦੋ ਸ਼ਤੀਰੀਆਂ ਮੇਢੇ 'ਤੇ ਚੁੱਕੀਂ ਜਾਵੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੀ। ਇਕ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਹ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਬੜਾ ਤਕੜੇ, ਦੋ ਸ਼ਤੀਰੀਆਂ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਚਾਰ ਕਿਲੋ ਘਿਉ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾਂ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਓ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਲੰਗਰ 'ਚ ਪੁਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਦੇਣੈ ਦੇ-ਦੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ! ਉਰ੍ਹੇ ਆਈਂ ਸ਼ਤੀਰੀਆਂ ਰੱਖ ਕੇ।

ਸ਼ਤੀਰੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਤੇਰਾ? ਤੈਨੂੰ ਘਿਉ ਦੇਣੈ ਇਹਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣਨੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਜੀ ਮੈਂ ਸੁਣਨੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਉ। ਦੀਵਾਨ 'ਚ ਬੈਠਿਉ ਮੈਂ ਉਥੇ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ। ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਉਠ

ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਲਓ ਇਕ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਡਰਾਈਵਰ ਸੀਗਾ ਕਲਕੱਤੇ, ਭੁੱਚੇ ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦਸ ਦਿਨ ਤੇਰੇ ਹੋਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਟੀ.ਬੀ ਮੈਨੂੰ ਤੀਸਰੀ ਸਟੇਜ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆਇਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ।

ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੀ ਅਗਾਂਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਮਾਇਆਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ। ਜੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ, ਰਾਜ਼ੀ ਹੀ ਹੋਣੈ। ਕਿਉਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣੈ? ਉਹਦਾ ਭੇਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੇ ਸਾਰੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਉਤੇ।

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੩

ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ, ਫੇਰ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ। ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦੈ। ਬਚਨ ਦੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਪਾਠ ਉਸ ਨੇ ਕਰਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀ, ਤੇ ਹੋਲੇ ਮੁਹੱਲੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣੋ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੀ ਬੈਠਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਚਾਰ ਸੇਰ ਘਿਉ ਦੇਣੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਇਥੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਤੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਆਹ ਪਾਠ ਕਰੀ ਜਾਹ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਸ਼ਤੀਰੀਆਂ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੈਠੇ ਕਿ ਚਾਰ ਸੇਰ ਘਿਉ ਦੇਣੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਐਕਸਰੇ ਲਹਾਈ, ਪਹਿਲੀ ਵੀ ਮੈਂ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਮੰਨਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤੇਰਾ ਐਕਸਰੇ ਹੈ। ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਟੀ.ਬੀ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ ਤੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਫੇਫੜੇ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਜ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਟੀ.ਬੀ ਦਾ।

ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਕ ਭਈਆ ਆਇਆ। ਈਟਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਭਰਾ ਉਥੇ ਸਵਰਾਜ ਟਰੈਕਟਰ ਫੈਕਟਰੀ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਆਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜੀ, ਮੈਂ ਬੀਮਾਰ ਹਾਂ।

ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਹ, ਗੁਟਕਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਹਿੰਦੀ ਦਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੀਂ ਜਾਈਂ। ਹਿੰਦੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਨੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ। ਉਹਦਾ ਭਾਈ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਹਦੇ ਯਾਦ ਕਰਾ ਦੇਈਂ। ਰਹਿਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਵੀਂ, ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਈਂ, ਅੰਡੇ ਨਾ ਖਾਈਂ, ਮੱਛੀ ਨਾ ਖਾਈਂ, ਸਿਗਰਟ ਨਾ ਪੀਵੀਂ। ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਨੇੜੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਪੰਦਰਾਂ ਮੀਲ 'ਤੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਉਥੇ ਜਾਈਂ। ਸੱਤੀਂ ਦਿਨੀਂ ਜਾਈਂ। ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਰਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਈਂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਜਦੋਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਦੇ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਉੱਚੀ ਦੇ ਕੇ ਬੋਲੀਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਕੀ ਜੈ। ਜਾਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ।

ਜਲ ਪੀਈਂ ਜਾਈਂ ਪਾਠ ਕਰਕੇ। ਉਹ ਗਿਆ ਹੀ ਨਾ, ਭਰਾ ਕੋਲ ਠਹਿਰ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਹਦਾ ਭਰਾ ਆਇਆ, 25 ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ, ਦਾਉਂ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਚੰਗਾ ਕੋਈ ਨਾ। ਉਹ ਸਵਾ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਇਆ, ਲਾਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਰੰਗ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ, ਬਿਮਾਰੀ ਕੀ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬੀਮਾਰੀ ਤਾਂ ਜੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਕਾਸ਼ੀ ਇਲਾਜ ਕਰਾਇਆ। ਫੇਰ ਵਲਿੰਗਟਨ ਹਾਸਪੀਟਲ ਦਿੱਲੀ ਇਲਾਜ ਕਰਾਇਆ। ਪੈਸੇ ਸਾਡੇ ਮੁੱਕ ਗਏ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ 'ਚ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਇਹਨੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਖਰਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਬਿਮਾਰੀ ਕੀ ਸੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਤੀਸਰੀ ਸਟੇਜ ਦੀ ਟੀ.ਬੀ ਸੀ ਇਹਨੂੰ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਐਕਸਰੇ ਕਰਾ ਲਿਆ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਡਾਕਟਰ ਮੰਨਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਹ ਐਕਸਰੇ ਪਹਿਲਾ ਤੇ ਹੁਣ ਵਾਲਾ ਇਸਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦਵਾਈ ਦੱਸੋ ਕੀ ਖਾਈ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖਾਧਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ।

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਇਹ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਦਰਸਨ ਨਿਮਖ ਤਾਪ ਤੁਈ ਮੋਚਨ

ਪਰਸਤ ਮੁਕਤਿ ਕਰਤ ਗ੍ਰਿਹ ਕੁਪ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੨

ਤਿੰਨੋ ਤਾਪ, ਮਨ ਦੇ ਦੁੱਖ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੁੱਖ, ਉਪਾਧੀਆਂ, ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ। ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰਾ

ਰੂਪ ਨੇ ਸਾਧੂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਫਰਕ ਨਾ ਜਾਣਿਓ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਤਾਕਤ ਕਿੰਨੀ ਹੈ? ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਭਗਤ ਛੁਡਾਉਂਦੇ ਨੇ।
ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਨਾ ਛੁਟਦੀ।

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤ ਛੁਡਾਵੈ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤ ਨ ਛੂਟੈ ਮੋਹਿ ॥
ਏਕ ਸਮੈ ਮੈ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ
ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੈ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੨

ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਕਿਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦੇ।

ਨਹੀ ਜਾਨ ਜਾਈ ਕਛੁ ਰੂਪ ਰੇਖੰ ॥
ਕਹਾ ਬਾਸ ਤਾਕੋ ਫਿਰੈ ਕਉਨ ਭੇਖੰ ॥
ਕਹਾ ਨਾਮ ਤਾਕੋ ਕਹਾ ਕੈ ਕਹਾਵੈ ॥
ਕਹਾ ਮੈ ਬਖਾਨੋ ਕਹੇ ਮੈ ਨ ਆਵੈ ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਾਕਾਰ ਮੰਡਲ ਵਾਲਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਮੇਰੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੰਤ ਛੁਡਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਸੰਤ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਣ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਛੁਟਦੀ।

ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੈਦੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਹਰ ਸਾਲ ਤੇ ਆਪ ਕਲਪਾਣੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦਾ ਪਠਾਣ ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਨਜ਼ੁਲਾ ਖਾਨ ਸੀ, ਰਈਸ ਸੀ ਇਲਾਕੇ ਦਾ। ਜਰਨੈਲੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। 90 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ। ਕਿੰਨੀਓਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ, ਬੜੇ ਖੂਹ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚ। ਲਾਲਟੈਨ ਫੜੀ ਆ ਰਿਹੈ।

ਸੇਵਾਦਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਲਾਲਟੈਨ ਫੜੀ ਕੋਈ ਬੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਉਣ ਦਿਓ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਸਿਜਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਵੇ। ਸਿਜਦਾ ਕਰਿਆ ਉਹਨੇ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਜਿਵੇਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਟੇਕਦੇ ਨੇ।

ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ! ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਉਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਘਰ ਦੇਖ ਲਏ, ਇਕ ਆਹ ਦਰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ, ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ, ਯਕੀਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਾਧੂ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਨ ਫੜਨ ਲਵੇਂ, ਤੇਰੇ ਘਰ 'ਚ ਬੱਚਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਿਬ! ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ਤੇਰੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਤਾਂ 90 ਸਾਲ ਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਕਰਿਆ ਤੂੰ ਬੱਚੇ ਵਾਸਤੇ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਦਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਫਕੀਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ, ਧਾਗੇ, ਟੂਣੇ-ਟਾਮਣ ਸਭ ਕਰ ਲਏ। ਕਹਿੰਦਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਪੰਜ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਲਏ। ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬੱਚਾ ਕਿਸੇ ਦੇ।

ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼। ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਬੰਦ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਉਹਦੀ ਦੀਨਤਾ ਦੇਖ ਕੇ, ਨਿਮਰਤਾ ਦੇਖ ਕੇ ਦਇਆ ਆ ਗਈ ਸਾਧੂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਬਾਬਾ! ਕਿੰਨੀ-ਕਿੰਨੀ ਉਮਰ ਹੈ ਤੇਰੀਆਂ ਬੇਗਮਾਂ ਦੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੋ ਤਾਂ ਮਰ ਗਈਆਂ ਤੇ ਹੁਣ ਜਿਹੜੀ ਤੀਸਰੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਉਹਦੀ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ? ਕਹਿੰਦਾ 60 ਸਾਲ ਦੀ। ਫੇਰ, 55 ਸਾਲ ਦੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰੋਂ ਦਿਵਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਦੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਪਾਵਾਂਗੇ ਇਹ ਦਾਤ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਲੁਕ ਕੇ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਵਾਜੇ ਵਜਾਉਂਦਾ ਆਉਂਗਾ, ਭੰਗੜੇ ਪਾਉਂਦਾ ਆਉਂਗਾ। ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ।

ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠੇ, ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਸੇ ਬੈਂਡ ਵਾਜੇ ਵਜਦੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਟੋਕਰੇ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਨੇ ਡਰਾਈ ਫਰੂਟਾਂ ਦੇ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ। ਲਿਆ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਬੱਚਾ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਵੀ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਇਹ ਖੁਦਾ ਨੇ ਦਿਤੇ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਖੁਦਾ ਦਾਦ ਰਖ ਲੈ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਦੀਵਾਨ ਲਾਇਆ। ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਭੀਮ ਤਾਲ ਨੂੰ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਕ ਲਏ ਮਹਾਰਾਜ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਦੁਪਹਿਰਾ ਕੱਟ ਕੇ ਜਾਣਾ। ਆਪ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਾਹੂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਰੁਕ ਗਏ। ਚਾਰ ਵਜ ਗਏ। ਸਾਹੂ ਰਾਜਾ ਸੀ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ, ਕੋਟ ਦੁਆਰ ਦਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਸਾਧੂ ਦੇਖੇ ਨੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੈ। ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਖਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਮੇਰੀ ਵੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ?

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਹੂ ਸਾਹਿਬ! ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ

ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਬਚਨ ਕੀਤੇ। ਉਹ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇਵਾਂ ਫੇਰ ਤੂੰ ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਕਰੀਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੈਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਗੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥
ਜੇ ਕੋ ਆਪੁਨਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ ॥
ਜੇ ਕੋ ਆਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੋਚੈ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ ॥
ਜੇ ਕੋ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੬

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸ਼ਾਹੂ ਸਾਹਿਬ! ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਇਐ - ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ - ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖਸ਼। ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਟਕੇ ਦੀ ਬਹੁਲਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਐ ਤੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਜਾਣੈ। ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਆ ਜਾਈਂ। ਉਹ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਹਰ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਚਾਰ ਵਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ, ਜਲ ਪਾਣੀ ਛਕ ਲਿਆ ਆਪ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਰਾਜਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਸੁਬਰੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਕੁਛ ਘਾਹ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜਿਆ ਹੋਇਐ ਦੋਹਾਂ ਜਣਿਆਂ ਨੇ, ਪੱਲੇ ਗਲਾਂ 'ਚ ਪਾਏ ਨੇ।

ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾਉਣਾ, ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੱਲੇ ਕਿਉਂ ਪਾਈਂ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਗਲਾਂ 'ਚ? ਉਹ ਇਹ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ। ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੁੰਦੈ ਪੱਲਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੌਣ ਨੇ ਭਾਈ ਇਹ।

ਸੇਵਾਦਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ 'ਚ ਆਪਾਂ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਰਾਜਾ ਹੈ ਕੋਟ ਦੁਆਰ ਦਾ ਤੇ ਰਮੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਾਹੂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ। ਬੜਾ ਭਲਾ ਲੋਕ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਾਣ ਗਏ ਕਿ ਅਤਿ ਅਧੀਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆਇਐ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਧੀਨਤਾ

ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦੈ, ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਇਕ ਤਾਂ ਪਾਖੰਡ ਹੁੰਦੈ, ਐਵੇਂ ਹੀ ਘਾਹ ਫੜ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ। ਉਹ ਅੰਦਰਲੀ ਜਾਣ ਗਏ, ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ। ਦਇਆਲ ਹੋ ਗਏ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੱਸੋ? ਸ਼ਾਹੂ ਸਾਹਿਬ! ਕੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! 25 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਲੜਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਾਇਦਾਦ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਜ਼ਾਰ ਨੇ। ਕੋਠੀਆਂ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਲੜਕੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲੀ ਜਾਣ ਤੇ ਇਹਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਬਾਅਦ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ ਦਿਓ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਯਤਨ ਵੀ ਕਰਿਐ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! 68 ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਕਰਕੇ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਦਾਨ ਦਿਤੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਗਰਾਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ-ਬੁਲਾ ਕਰਾਏ ਨੇ। ਗੰਗਾ ਤੋਂ ਆਏ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਇਥੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦਾਂ ਲਈਆਂ ਨੇ। ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਅਜੇ ਤੱਕ ਮੇਰੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਖੈਰ ਨਹੀਂ ਪਈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਭਜਨ ਪਾਠ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਛਾ, ਫਕੀਰ ਦੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦੁਆ। ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਨਾ ਲੈਂਦੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖ ਲੈ। ਬਾਕੀ ਟੱਲੀਆਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਖੜਕਾਈ ਜਾਹ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਤੇ ਤੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਰੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਹਾਂਗੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਤੇਰੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਬਚਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਭੀਮ ਤਾਲ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਗਏ। ਬੱਚਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਉਹ ਬੱਚਾ, ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਜੇਹਾ ਮਨੋਰਥੁ ਕਰਿ ਆਰਾਧੇ ਸੋ ਸੰਤਨ ਤੇ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੪੮

ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮਨੋਰਥ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦੈ ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੈ।

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਨਾਲ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਉਥੇ ਬੀਬੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਈਆਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ, ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਲਿਆਈਆਂ, ਨਾਲ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ, ਇਥੇ ਕਾਲਕਾ ਰੇਲਵੇ 'ਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸੀਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੀ ਸੀ, 29 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕੀ ਗੱਲ ਭਾਈ! ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਆਈਆਂ ਹੋਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਨੂੰ ਬੜਾ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਆਪਣੀ ਮੌਜ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਕ, ਦੋ, ਤਿੰਨ, ਚਾਰ, ਪੰਜ, ਛੇ, ਸੱਤ, ਅੱਠ; ਜਦੋਂ ਅੱਠ ਕਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਾ ਕਹਿਉ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਮੰਗਿਆ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ, ਤੁਸੀਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗਿਣੀ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਅੱਠ ਬੱਚੇ ਹੋਏ ਉਹਦੇ ਫੇਰ।

ਸੋ ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਹਿ

ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੮

ਕੁਛ ਕਹਿ ਦੇਣ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦੈ।

ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜਮਰੌਦ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਫਤਿਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੁਲਖਈਆ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਹਥਿਆਰ ਲਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਦਰਿਆ ਲੰਘ ਆਉਣ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਓਹੀ ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਇਥੇ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੇਚਣਗੇ, ਬੇਪਤੀ ਕਰਨਗੇ। ਲੁੱਟਣਗੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਫੌਜ ਲੰਘਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਸ ਮਨ 'ਚ ਦਇਆ ਆ ਗਈ। ਅਟਕ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖ ਬਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਅਸੀਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨੇ। ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਸਾਨੂੰ ਰਾਹ ਦੇ-ਦੇ। ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਦਰਿਆ 'ਚ, ਕੰਢਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਪਾਣੀ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਗਿੱਟੇ-ਗਿੱਟੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਿਚਾਲੇ ਜਾ ਕੇ ਹਾਥੀ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਫੌਜਾਂ ਲੰਘਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇੱਕ ਪਲਟਨ ਰਹਿ ਗਈ, ਉਹ ਨਾਸਤਕ ਪਲਟਣ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਦਰਿਆ ਵੀ ਕਦੇ ਉਤਰਦੈ, ਪਿਛਲਾ ਪਾਣੀ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ?

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੈ-

ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੪

ਖੁਸ਼ਕ ਕਰ ਦੇਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਔਖੈ। ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਸੀ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਰਲੇ ਕੰਢੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਫੌਜ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕੰਪਨੀ ਸੀ ਇਹ ਮਰ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਅੱਧ 'ਚ ਗਏ, ਓਡਾ ਹੀ ਹੜ੍ਹ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੰਪਨੀ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ।

ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ! ਖਵਾਜਾ ਖਿਜਰ ਨੇ ਬਲੀ ਲੈ ਲਈ, ਨਾਸਤਕ ਸੀਗੇ।

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਹਿ

ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੮

ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 'ਜੋ ਕਿਛੁ' ਕਰੈ, ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਹ ਵੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੈ, ਆਹ ਵੀ ਮੰਨ ਲੈਂਦੈ। ਸਾਰੀਓ ਮੰਨਦੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।

..... ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ॥

ਤਿਨੁ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਭਨੀ ਥਾਈ

ਜਿਨੁ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਚਰਣ ਪਰਾਤੇ ॥੧॥

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਹਰਿ ਸੰਤਾ ਜੇਵਡੁ ਨ ਕੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੮

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਰਾਜਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ? ਰਾਜਾ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਜਾਏ ਨਹੀਂ ਰਾਜੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਉਹ ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਓਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਜਾਊ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿ ਦੇਣ, ਰਾਜ ਮਿਲੇਗਾ ਇਹਨੂੰ, ਰਾਜ ਮਿਲ ਜਊ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥

ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੬

ਸਾਧੂ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿਹੈ ਕਿ -

ਜਿਸ ਨੇ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੫

ਨਾਨਕ ਹੋਰਿ ਪਤਿਸਾਹੀਆ ਕੂੜੀਆ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੩

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੭੦੭

ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਰਾਜਾ

ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੮

ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਨਦੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ। ਸਭ ਕੁਛ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ -

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਹਰਿ ਸੰਤਾ ਜੇਵਡ ਨ ਕੋਈ ॥

ਭਗਤਾ ਬਣਿ ਆਈ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੇ ਸਿਉ

ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕੋਟਿ ਅਪ੍ਰਾਧੀ ਸੰਤਸੰਗਿ ਉਧਰੈ ਜਮੁ ਤਾ ਕੈ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੮

ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਅਮਰਨਾਥ ਸੀ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਉਹਨੇ ਆਪ ਹੀ ਦੱਸੀ ਸੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ, ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਦੱਸੀ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਧਿਆਏ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਨਾ ਬਹੁੜਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਹੁਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਘਣਕਸਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਇਹ ਨੇਮ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਜਾਣੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਸੀ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ੋ! ਤੁਸੀਂ ਓਂ ਰੱਖ ਲਓ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਐਨਾ ਹੀ ਕਿਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆ ਗਏ। ਆ ਕੇ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਇਹਨੂੰ ਨਾ ਫੜੋ, ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਅਜੇ ਅੱਠ ਸਾਲ ਉਮਰ ਹੋਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਮ ਦੌੜ ਜਾਂਦੈ, ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਜੇ ਕੋ ਜੀਉ ਕਹੈ ਓਨਾ ਕਉ ਜਮ ਕੀ ਤਲਬ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੮

ਜਿਹੜਾ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾ ਦਿੰਦੈ, ਉਹਦੇ ਵੀ ਜਮਦੂਤ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਸੋਚ ਕੇ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦੈ।

ਉਹਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਾਗ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਹੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿਤਾ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਰਥੀ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਰਵਾਲੀ ਆਈ ਮੇਰੀ ਰੋਂਦੀ-ਰੋਂਦੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਦੇਖ ਲੈ ਬਾਗ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਖੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਸੀ, 25 ਬਿੱਘੇ ਦਾ ਬਾਗ ਸੀ, ਬੰਨੇ ਨਾਲ ਬੰਨਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਬਾਗ ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਭੇਟਾ ਕਰ 'ਤੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਲੋੜ ਹੈ ਬਾਗ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ। ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਵੇਂ ਆਏ

ਹੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੇਠ ਜੀ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜਮਦੂਤਾਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾਇਆ ਤੇ ਨਾਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋਰ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਬਾਗ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਂਗਾ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਚੱਕੀ ਹੈਗੀ ਮਹਾਰਾਜ। ਉਥੇ ਮੇਰਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਵਧੀਆ ਚਲਦੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ, ਛੋਟੇ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਜਾਹ, ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ।

ਉਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਲਾਲਾ, ਅਸੀਂ ਖੇਤੀ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਡੀ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਬਾਗ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾ ਲੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਪਾਉਣੈ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣ ਦੇਣਾ। ਦੂਜੀ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਘੱਟ ਹੈ ਕਿ ਵੱਧ। 25 ਵਿੱਘੇ ਮਤਲਬ ਛੇ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ। ਬਹੁਤੀ ਸੋਹਣੀ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, 25 ਵਿੱਘੇ, 100 ਰੁਪਿਆ ਵਿੱਘਾ ਮੁੱਲ, ਉਹਦੇ ਬੇਅੰਤ ਦਰਖਤ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ ਅੰਬਾਂ ਦੇ, ਟਾਹਲੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਹੀ ਖੜ੍ਹੀਆਂ, ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਬਾਗ ਸੀਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, 2500 ਰੁਪਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਨਾ ਬੋਲੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਕੀ ਨਾ ਬੋਲਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੁੱਲ ਕਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚਨ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। 2500 ਰੁਪਿਆ ਉਹਨੇ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਉਥੇ ਕਮਰਾ ਜਿੱਥੇ ਛੋਟੇ ਮਹਾਰਾਜ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਮੂਹਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਧਮੋਟ ਦੇ ਅਮਰਨਾਥ ਨੇ 2500 ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਕਮਰਾ ਬਣਾਇਆ। 2500 ਦਾ ਤਾਂ ਬਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਆਪ ਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਕੋਟਿ ਅਪ੍ਰਾਧੀ ਸੰਤਸੰਗਿ ਉਧਰੈ ਜਮੁ ਤਾ ਕੈ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕਾ ਬਿਛੁੜਿਆ ਹੋਵੈ

ਤਿਨ੍ਹ ਹਰਿ ਸਿਉ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ॥ ੨ ॥

ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਭਰਮੁ ਭਉ ਕਾਟੈ ਸੰਤ ਸਰਣਿ ਜੋ ਆਵੈ ॥

ਜੇਹਾ ਮਨੋਰਥੁ ਕਰਿ ਆਰਾਧੇ ਸੋ ਸੰਤਨ ਤੇ ਪਾਵੈ ॥ ੩ ॥

ਜਨ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੇਤਕ ਬਰਨਉ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਅਪਨੇ ਭਾਣੇ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੋਟਿਆ

ਸੇ ਸਭ ਤੇ ਭਏ ਨਿਕਾਣੇ ॥ ੪ ॥ ੪ ॥ ੫੧ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੮

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸਨ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਤਪ ਕਰਕੇ ਹੋਏ, ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਧੁਰ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ।

ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਮੇਰੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰਾ 16ਵਾਂ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। 17ਵੇਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ ਮੈਂ। ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਦਰਸ਼ਨ ਬਾਹਰ ਕਰਕੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅੰਦਰ ਆ ਜਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਕਰ ਲਏ ਦਰਸ਼ਨ। ਸਾਧੂਆਂ-ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਘੁੰਮਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਿਆ। ਪੈਦਲ ਹੀ ਸੁਨਾਮ ਤੋਂ ਚੀਮੇ, ਉਥੋਂ ਮਾਨਸਾ ਵਲ ਨੂੰ। ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਮੇਰਾ ਗਾਹਿਆ ਹੋਇਆ। ਦਿੜਵੇ ਦੇ ਟਿੱਬਿਆਂ 'ਚ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਬਹੁਤ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਸੋ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏ।

ਬੇਬੇ ਮੇਰੀ ਮੈਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਗਈ, ਤਕੜੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਇਹ ਹੈ ਤਾਂ ਚੰਗਾ, ਪਰ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅੰਦਰ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ, ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?

ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ। ਸੰਗਤ ਕਹੇ ਕਿ ਕਾਕਾ! ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਤੂੰ, ਤੈਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਦਸਦਾਂ? ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਖਾਮੋਸ਼, ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਮਿੰਟ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਦਸਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਦਸਦਾਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਸਕੂਲ 'ਚੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਟਿਆ ਸੀ, ਨਾ ਮੈਂ ਕਦੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਸੁਣੀ ਸੀ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਸੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ। ਸਵਾਲ ਪਾ ਦਿਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ। ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਲੰਘ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਦਸਣੈ ਫੇਰ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਦਸ ਤਾਂ ਦਿੰਨਾਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਦਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਹੱਸ ਪਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਉਹ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ, ਇਹਨੂੰ ਦਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦਸਣਾ ਆਉਂਦਾ ਤੈਨੂੰ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਪੰਗਤ 'ਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਕੌਣ ਹੈਂ ਮੈਂ ਜਾਤ ਦੱਸਣੀ ਸੀ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਕੱਪੜੇ ਰਲਵੇਂ ਪਾਏ ਹੁੰਦੇ ਨਾ ਬੀਬੀਆਂ ਵਰਗੇ ਨਾ ਆਦਮੀਆਂ ਵਰਗੇ, ਮੈਂ ਦੱਸਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਲੜਕਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤਾਂ ਨਾਉਂ ਹੋਰ ਸੀ, ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀਗਾ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ। ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਡੂੰਘਾ ਖੂਹ ਹੋਵੇ ਸੌ ਦੇ ਸੌ ਮੀਲ ਤੇ ਭੋਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲੱਜ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਵੇ, ਗੰਢ ਦਿਤੀ ਹੋਵੇ, ਵਿਚ ਡੋਰ ਸੁੱਟ ਦਿਓ, ਭੋਣੀ ਘੁੰਮੀ ਜਾਏਗੀ। ਅਖੀਰ ਉਹ ਗੰਢ ਆ ਜਾਏਗੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੱਲ ਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੂੰ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਦਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਮੈਂ ਉਹ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਸਫਰ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੧੭੯

ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ॥

ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੫੯

ਮਹਾਰਾਜ! ਸਫਰ ਕਰਿਐ, ਬੇਅੰਤ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਤੂ ਕਉਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਓ ॥ ਏਤੀ ਨ ਜਾਨਉ

ਕੇਤੀਕ ਮੁਦਤਿ ਚਲਤੇ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਇਓ ॥ ਅੰਗ - ੯੯੯

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਹਿ ਜਾ ਇੱਥੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ, 45 ਮਿੰਟ ਕੋਈ ਬਚਨ ਹੀ ਨਾ ਕਰਿਆ। ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ ਤੁਸੀਂ ਹਸਦੇ ਸੀ ਨਾ ਇਸ ਮੂੰਡੇ 'ਤੇ। ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਮਝ 'ਚ ਆਈ ਕਿਸੇ ਦੇ? ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ।

ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਕਾ! ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਸ ਸਕਦਾ। ਜਿੱਥੇ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰਦੈਂ ਹੈ ਨਾ, ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਉਥੇ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲਗਦੈਂ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦੈਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਇਕ

ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਕਿਰਨ ਵੱਖਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੱਸ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਤੂੰ ਕਹੀ ਹੈ, ਇਕ ਕਦਮ ਪੁੱਟ ਅਗਾਂਹਾਂ ਨੂੰ, ਬੱਸ ਖਤਮ ਹੈ ਗੱਲ।

ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਮਿਲਦੀ ਸਾਰ ਐਸਾ ਅਸਰ ਕਰਿਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਮੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਲਗ ਗਈ। ਮੈਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਮਸਤੂਆਣੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਉਹ ਗੱਲ ਟੁੱਟੇ, ਦਿਮਾਗ 'ਚੋਂ ਹੀ ਨਾ ਨਿਕਲੇ। ਨਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਥੇ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਭ ਗੋਬਿੰਦ ਹੈ, ਸਭ ਗੋਬਿੰਦ ਹੈ,
ਗੋਬਿੰਦ ਬਿਨ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜੀ।

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥
ਸੁਤੁ ਏਕੁ ਮਣਿ ਸਤ ਸਹੰਸ ਜੈਸੇ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥ ੧
॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਲ ਤਰੰਗ ਅਰੁ ਫੇਨ ਬੁਦਬੁਦਾ ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਹੋਈ ॥
ਅੰਗ - ੪੮੫

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥
ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥
ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥
ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥
ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥
ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਗਲੇ ਠਾਉ ॥
ਜਿਤੁ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਰਾਖੈ ਤੈਸਾ ਤਿਨ ਨਾਉ ॥
ਆਪੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਜੋਗੁ ॥
ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਗੁ ॥
ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ ॥
ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ ॥
ਜੈਸੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ਤੈਸਾ ਪਰਗਾਸ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਤਾ ਅਬਿਨਾਸ ॥
ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ ॥

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੫

ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਬਣੀ, ਆਹ ਸਬਕ ਯਾਦ ਕਰ ਲੈ। ਆਖਰੀ ਕਦਮ ਹੈ ਜੇ ਪਟ ਗਿਆ ਤਾਂ ਖੱਟ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ 'ਚ ਗਿਰਨੈਂ। ਜੇ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰਖੋਗੇ, ਮੇਰੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰੋਗੇ।

ਆਪ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਤਾਂ ਲੰਘ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਪਰ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਮੇਰਾ ਆਹ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਔਹ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ, ਉਹ ਮਿੱਤਰ ਹੈ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਦ੍ਰਿੜ ਹਟਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਹ ਹਟਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਧਨ ਦੇ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਜੇ ਹਟ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਮਰ ਗਈ -

ਸੋਈ ਫਿਰਿ ਕੈ ਤੁ ਭਇਆ ਜਾ ਕਉ ਕਹਤਾ ਅਉਰੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੬੯

ਗੱਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਦੁਤੀਯ ਨਾਸ ਇਕ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ, ਨਿਹਚਾ ਕਰਨੈ।

ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਣਿਆ
ਤਾਂ ਇਕੁ ਰਵਿਆ ਇਕੋ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ॥
ਇਕੁ ਦੇਖਿਆ ਇਕੁ ਮੰਨਿਆ
ਇਕੋ ਸੁਣਿਆ ਸੁਣ ਸਰੋਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੯

ਜੇ ਇਹ ਆਖਰੀ ਸਬਕ ਹੈ। ਜੇ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਓਨਾ ਚਿਰ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥
ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥
ਅੰਗ - ੪੬੬

ਜੇ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ।

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ,
ਤਿਨ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ।
ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ
ਤਿਨੁ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ॥ ਅੰਗ - ੮੫੫

ਜੇ ਸਾਧੂਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੁੰਦੇ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਚੱਲੋ, ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਵੜਨ ਦੇਣੈ, ਇਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੜਨ ਦੇਣਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕੀਹਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਕ ਸਕਦੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਦਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਚਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਲਾਏ ਨੇ, ਆ ਜਾਓ ਜਿਧਰ ਦੀ ਕੋਈ ਆਉਂਦੈ।

ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੩
ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਪ੍ਰਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥ ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮ੍ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

(ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ (ਬੀਜੀ) ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)

ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਫਿਲਾਸਫਰ, ਮਹਾਨ, ਨੇਤਾ, ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਪਿਛੇ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰ ਗੁੱਝਾ ਭੇਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ, ਸੋਝੀਵਾਨ ਤੇ ਪਾਰਖੂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਕਸਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮੰਚਾਂ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਧਾਰਮਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਕੌਮ ਉਸਾਰੂ ਜਾਂ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ, ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਪਰਿਵਾਰਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, 'ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ' ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ -ਹਸੰਦਿਆਂ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੇ ਮੁਕਤਿ॥' ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣਨਾ, ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਇਕ ਚੰਗੇ, ਸੁਚੱਜੇ, ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦਾ ਸੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਸਹਿਤ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਮਾਂ, ਭੈਣ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਵੇ।

ਸੰਖੇਪ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵਾਚਿਆਂ ਇਸ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਖਰ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਮ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਲਗਨ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਯ ਮਾਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦੋਂ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਗੁਪਤ ਤੌਰ ਤੇ ਭੇਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ, ਬਸਤਰ ਧੋਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਚਾਰ-ਚੰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਚਮਕਦੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਅਤੇ ਕੁਮਲਾ ਰਹੀ ਅਤੇ ਸੁੱਕ ਰਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਵਨ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਖੂਨ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਚਿਆ ਤੇ ਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਬਰਕਤ, ਰਹਿਮਤ, ਸ਼ਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਾਥ ਤੇ ਪੂਰਨ ਹੌਂਸਲਾ ਹਫਜਾਈ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੇ ਕਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਸਹਿ ਕੇ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸਾਂ ਤਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ 'ਬੀਜੀ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਨ 1918 ਵਿਚ, ਪਿੰਡ ਦਾਉਦਪੁਰ (ਨਜ਼ਦੀਕ ਖੰਨਾ) ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰਮੁਖ, ਨਾਮ ਰਸੀਏ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਤਿਆਗ ਬਿਰਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਆਮ ਸਾਧਾਰਨ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਅਤੁੱਟ ਤੇ ਅਥਾਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਚੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਸੰਤ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਖੇ, ਫਲ੍ਹੇਆਲ ਦੇ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਤੇਜ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਛਿਟਾ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਧੀ 56 ਘੰਟੇ ਲਈ ਲੱਗ ਜਾਣੀ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਰਤੀ ਦੀ ਖਿੱਚ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਮੱਛੀ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ 1995 ਵਿੱਚ ਵਿਸਾਧੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜੇ ਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਬੀਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਰਲ, ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਗ-ਦੱਗ ਕਰਦੇ ਲਾਲ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਭਰੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਹਰ ਵਕਤ ਹਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਗੱਲਬਾਤ ਘੱਟ ਹੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਘਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਈ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾਮ ਬਾਰੇ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਕਰਕੇ 'ਬਾਬਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹੀਆ' ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ (ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਫਲਾਣੇ ਦਿਨ ਫਲਾਣੇ ਟਾਈਮ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣਾ ਹੈ। ਅੰਤਮ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹੀਏ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਮਿਲ ਲੈਂਦੇ। ਇਹ ਫੁਰਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹੀਆ ਜੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੜੀ ਦੇਰ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਹੀ ਹੁਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕਿਥੋਂ ਆ ਰਹੇ ਹੋ? ਕਹਿੰਦੇ, ਲਾਲਾ ਮੁਸਾ ਤੋਂ (ਜੋ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਕਈ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੈ। ਐਨੀ ਦੂਰੋਂ ਬਾਬਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹੀਆ ਜੀ ਫੁਰਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।) ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਸੱਤਤਾ

ਵਾਂਗ ਤੈਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਡੰਡਵਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨਾ ਤੇ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਲਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਸਮਾਧੀ ਖੋਲ੍ਹਣੀ ਅਤੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਾ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਪੰਡ ਜਾਂ ਭਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਘਰੀਂ ਖਲੋ ਕੇ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਕਿ 'ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੰਡ ਸਿਰ ਤੋਂ ਇਕ ਗਿੱਠ ਜਾਂ ਇਕ ਹੱਥ ਉੱਚੀ ਉਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।' ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਚੀ ਨੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬੋਟਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ! ਹੋਰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਭ ਦਾ ਨਾਮ ਚਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਜੋ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਵੀ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿਉ ਤੇ ਮੇਰਾ ਵੀ ਨਾਮ ਚਲ ਪਵੇ।' ਦਿਆਲੂ ਸੁਭਾਅ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਚੀ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਗਈ ਤੇ 48 ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਤੇ ਉੱਚੀ ਰੂਹਾਨੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

ਅਪ੍ਰੈਲ 2001 ਵਿੱਚ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ 'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ' ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ 'ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ' ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਘਰੇਲੂ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਲਤਾ, ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਸਦਕਾ ਆਪ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਕਿਥੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਤੰਤਰ ਬਿਰਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਇਕਾਤ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅਕਸਰ ਕਈ-ਕਈ ਮਹੀਨੇ, ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਇੱਛਿਆ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਭਾਗੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨਾਮ ਰਸੀਏ, ਉਚੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਦੇ ਪੰਧਾਊ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ-ਰਸ ਮਾਨਣ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਤਾਂ ਰੱਬੀ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

1937 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨਵਾਬਸ਼ਾਹ ਸਿੰਘ ਵਿਖੇ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਟਿਕ ਗਏ। ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ 20-20 ਮੀਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭੋਰਾ ਪੁੱਟ ਕੇ ਇਕਾਤ ਵਾਸ ਭਜਨ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਸੂਹ ਮਿਲਣ ਤੇ ਬੀਜੀ ਵੀ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਘਰ ਚਲੋ, ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਆਪਾਂ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਸਗੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅੱਡਣਾ ਸਗੋਂ ਹੱਥੋਂ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਭਗਤੀ ਸਾਧਨਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਗੀ ਸਗੋਂ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਮੇਰੀ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਸਿੱਧੇ-ਸਾਢੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਕਾਇਲ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਵਾਪਸ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।

ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਸਦਕਾ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਨ।

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤ ਲਈ ਇਥੇ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਇਕ ਲੜਕੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਧਮੇਟ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਬਾਲਕ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਹੈ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਉਤੇ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿਤੀ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਅਗੰਮੀ ਖਿੱਚ ਦੁਆਰਾ ਜਦੋਂ ਧਮੇਟ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਦੇ ਸਨ, ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹ ਪਰਖੰਕ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਧੁਰ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੀਬੀ (ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ) ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਵਿਰਕਤ ਸਾਧੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪਰਖੰਕ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਾਦੀ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਧਮੇਟ ਵਿਖੇ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸੁਖੜ ਤੇ ਧੀਰਜਮਣੀ ਸੁਭਾਅ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ, ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਸਦਕਾ ਆਪ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਕਿਥੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਤੰਤਰ ਬਿਰਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਇਕਾਤ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅਕਸਰ ਕਈ-ਕਈ ਮਹੀਨੇ, ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਇੱਛਿਆ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਡਭਾਗੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਨਾਮ ਰਸੀਏ, ਉਚੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਦੇ ਪੰਧਾਊ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਕੀਰਤਨ-ਰਸ ਮਾਨਣ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਤਾਂ ਰੱਬੀ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਸੁਨਾਮੀ ਲਹਿਰਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 2004 ਵਿੱਚ ਰੀਲੀਫ ਸਮੱਗਰੀ ਟਰੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਵਾਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 1993 'ਚ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਮਾਇਕ ਤੰਗੀ ਦਾ ਬੀਜੀ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਭਾਵੇਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਘਰੇਲੂ ਖਰਚ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਹੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਛੱਡ ਕੇ ਯੂ.ਪੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਥੇ ਵੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਸਫਲ ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਤਰਾਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜਮ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਚੋਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਇਆ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਬੇਅੰਤ ਔਕੜਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਨੂੰ ਝੱਲਿਆ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। 1978 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਭਾਅ ਵੇਚ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਏ, ਤਾਂ ਵੀ ਬੀਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੀ ਭਲਾਈ ਸਮਝੀ।

ਰੋਪੜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਆਪ ਹਰ ਵਕਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇ ਤੇ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਣ, ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਢੰਗ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਕਿ 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ, ਗੁੱਗੇ, ਮੜੀਆਂ-ਮਸਾਣੀਆਂ, ਦੇਵੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੋ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਜੋ ਕਿ ਅੰਤ ਤੱਕ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚ, ਸੰਜਮ ਤੇ ਸੁੱਚਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਕਸਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਘਰ ਵਿਚ ਚੁਲ੍ਹਾ-ਚੌਂਕਾ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਘਰੇਲੂ ਨੁਸਖੇ ਦੱਸ ਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਪਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਰੂਪ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਕਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਰਗੀ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਏ। ਸਰਬੱਤ ਸੰਗਤ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਆਪਣਾ ਧੰਨਭਾਗ ਸਮਝਦੀ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਟਾਈਮ ਨੀਯਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਬੀਜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਵਾ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਦੁਖ ਤੇ ਸੰਸਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ

ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਟਿਆਲੇ ਆਏ ਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਵੀ ਪਟਿਆਲੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆ ਗਏ। ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹਰ ਸਾਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਉਦਮ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੁਭਾਅ ਵਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਥੇ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਹੀ ਠਹਿਰਦੇ ਤੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਿਵੇਕਲੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦੇ ਤੇ ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬੀਜੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵੀ ਐਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚਾਅ ਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਆਹਰ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਕਰਜ਼ਾ ਉਤਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕਰਜ਼ ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ, ਫਿਰ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਸਮੇਂ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ।

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਬਹੁਤ ਕੋਮਲ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰ ਸਕਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤਕ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ ਜਦ ਤਕ ਉਸ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੁਭਾਅ ਵਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਿਜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਪ ਖੁਦ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਵਕਤ ਕੀ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਾਮ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ, ਹੋਰ ਵਸਤੂਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੀਜੀ ਖੁਦ ਹੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਆਪ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਏ ਗਏ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਡਾ. ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ - 'ਕਿਨ ਸ਼ਬਦੋਂ ਸੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ (ਬੀਜੀ) ਕਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰੂੰ, ਜੋ ਹਰ ਦੋ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਮੁਝੇ ਖਿਲਾਤੀ ਹੈ; ਮੈਨੇ ਕਹਾ, ਮਾਂ! ਮੇਰੇ ਪੇਟ ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਗਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੋਲੇ ਬੋੜਾ ਸਾ ਔਰ ਖਾ ਲੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੇ ਤੋਂ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਅਪਨੀ ਮਾਂ ਦੇਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਮੇਂ ਹੀ ਮੈਂ ਯਤੀਮ ਹੋ ਗਿਆ ਥਾ। ਵੇ ਜੋ ਪਿਆਰ ਮੁਝੇ ਦੇਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਪਿਆਰ ਕਾ ਭੀ ਮੁਝੇ ਕਹੀਂ ਔਰ ਜਗਹ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੂਆ। ਆਪ ਮਹਾਨ ਭਾਗੀ ਹੋ - ਕਿਤਨੇ ਸਰਲ, ਸੁਧ-ਚਿੱਤ ਸਤਿਤਾ ਸੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਔਰ ਇਤਨੀ ਅੱਛੀ ਮਾਤਾ (ਬੀਬੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਮਿਲ ਗਈ, ਔਰ ਕਿਆ ਚਾਹੀਏ?'

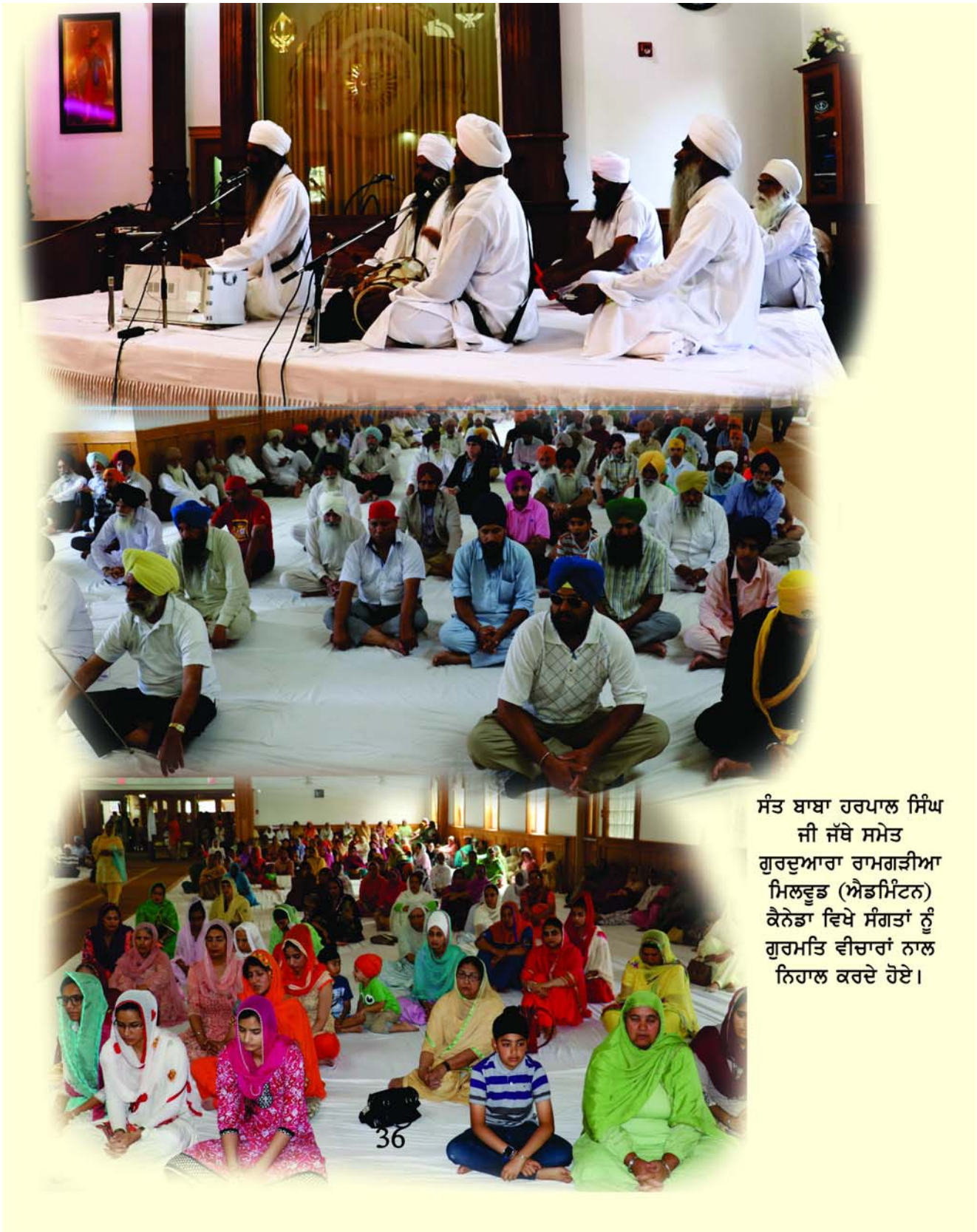
ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜੀ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਭ ਸੁਭ ਗੁਣ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਜੋ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਰਗੀਆਂ

ਅਨੇਕਾਂ ਭੁੱਲੀਆਂ ਭਟਕੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸਾਉਣ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਮਝਾਉਣ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 'ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਦਾ ਸੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼' ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਤਨ, ਮਨ ਤੇ ਪਨ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਹਰ ਔਖੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। 1 ਨਵੰਬਰ 2013 ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਰਾਤ 11.30 ਵਜੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਵੰਗ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਜਾਮਾ ਤਿਆਗ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। 2 ਨਵੰਬਰ ਸਵੇਰੇ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੇਜਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਭਿੱਜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਪੂਜਨੀਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਅੰਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਕਟ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਗਨ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਸਦਾ ਲਈ ਪਰਮਜੋਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਏ।

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥ ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੮

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵਨ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣ ਕੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਪਿਆਰ ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਨਿਭਾਈ ਉਸ ਦੀ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਿਸਾਲ ਲੱਭਣੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਚੱਜਾ ਜੀਵਨ ਆਤਮਿਕ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠੀਆਂ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਲਾਭੇ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਹ ਆਪਾ ਭਾਵ ਤੇ ਦੂਈ-ਦੂਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰ ਕੰਮ ਭਾਉ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਧੁਜਾ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨਾ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ ਸੇ ਸਚਿ ਰਲੇਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੪

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
 ਜੀ ਜੱਥੇ ਸਮੇਤ
 ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਮਗੜੀਆ
 ਮਿਲਵੁਡ (ਐਡਮਿੰਟਨ)
 ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ
 ਗੁਰਮਤਿ ਵੀਚਾਰਾਂ ਨਾਲ
 ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਜਪੁਰਾ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ
ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵੀਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।
ਹੇਠਾਂ - ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ।

37

ਸੰਤ ਬਾਬਾ
ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ
ਸ੍ਰੀ ਪਾਉਂਟਾ
ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ
ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਥਾ
ਕੀਰਤਨ
ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ
ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ
ਆਨੰਦ
ਮਾਣਦੀਆਂ
ਸੰਗਤਾਂ ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਚਾ ਧਨ (ਮੋਹਾਲੀ) ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਗਰਣ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਪੰਜਾਬ ਪੱਧਰੀ ਦਸਤਾਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਨ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ।

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥ ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਜੀ,
ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ-ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।
ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥
ਈਯੈ ਨਿਰਗੁਨ ਊਯੈ ਸਰਗੁਨ
ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ
ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਕੇ ਸਗਲ ਬਸੇਰਾ ॥
ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ
ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥ ੧ ॥
ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ
ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਨੇਰਾ ॥
ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੁ ਭੋਟਿਓ ਨਾਨਕ
ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੁੰਦ ਨਹੀ ਅਨ ਹੇਰਾ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥ ੧੧੭ ॥

ਅੰਗ - ੮੨੭

ਧਾਰਨਾ - ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਹਾਰਦਾ,
ਜਿਹਦੇ ਹੋ ਜਾਏ ਵਲ।

ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਵੇ ਵਲਿ ਸੁ ਕਦੇ ਨ ਹਾਰਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੫੧੯

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਹੋ ਜਾਣ, ਉਹਦੀ
ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਕਦੇ ਵੀ -

ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੇ॥
ਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ॥
ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੇ ਕਰੁ ਦੈ ਕਰਿ, ਪਾਪ ਸਮੁੰਹ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੈ॥
ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੇ ਸੋ, ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ
ਬਚਾਵੈ॥ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ)

ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤੇ ਸਾਡਾ ਜੋ ਸਬੰਧ ਹੈ
ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਧਿਆਨ
ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਸਰਵਣ ਕਰਿਓ। ਬਹੁਤ ਕੁਛ
ਰਸਤਾ ਲੱਭ ਜਾਂਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਾਂ

ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ
ਪਰਖ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਕਸਵੱਟੀ ਦੇ ਉਤੇ। ਸੋ ਜੇ
ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਲਈਏ, ਕੇਵਲ ਮੰਨਣ ਦੀ ਬਾਤ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ। ਰੌਲਾ ਇਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ-੩੪੨

ਜੇ ਤਾਂ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਾਰੇ
ਹੀ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਏ -

ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ

ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥ ੩੨ ॥ ਅੰਗ - ੩੪੨

ਜੇ ਤਾਂ ਮਨ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਏਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ। ਜੇ ਮਨ ਮਿੱਤਰ ਨਾ ਬਣੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਇਸ
ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਗੋਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖਿਲਾਉਂਦਾ, ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜੇ
ਬਣਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦੈ। ਝਗੜਾ ਸਾਡਾ ਮਨ ਨਾਲ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸੋ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਮਨ ਮੰਨ ਜਾਏ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬਾਤ
ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ
ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਮਨਾਓ, ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧੋ, ਮਨ ਦੇ
ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਮੰਨੋ, ਤੋਲੋ ਪਹਿਲਾਂ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਫੇਰ
ਐਵੇਂ ਨਾ ਮੰਨੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਪਰਖ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ
ਹੈ? ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਰਖਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ
ਉਹ ਤਾਂ ਅਗੰਮੀ ਬਾਣੀ, ਧੁਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਜੇ ਆਈ ਹੈ ਉਹ
ਮੰਨਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਜੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿ ਸੂਰਜ
ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਛਿਪਦੇ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ, ਚੜ੍ਹਦੇ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਛਿਪਦੈ, ਸਾਨੂੰ
100% ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਪੈਣਾ ਸੀ, ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਕਰਨਾ। ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ
ਆਉਂਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਰੂਹਾਨੀ ਸਫਰ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ
ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੰਦੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ
ਕਿ ਫੇਰ ਤਰਕ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਥਾਉਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਭਰੋਸੇ ਅਰ ਤਰਕ
ਦਾ ਮੇਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ, ਹੈ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਮੰਨ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ
ਤਰਕ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ
ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ਜੀ,

ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ ਭਾਈ।

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੩

ਇਹ ਸ਼ਰਤੀਆ ਬਾਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿਤੀ ਕਿ ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਚਿੱਤ ਆਉਂਦੇ। ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ੋਰ ਲਾਈ ਜਾਵੇ, ਨਹੀਂ ਚਿੱਤ ਆਏਗਾ। ਸੋ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਤੀਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਭਰੋਸੇ ਦੀ, ਯਕੀਨ ਦੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ।

ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਕ ਕਥਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਨੁਭਵੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਦੀਵਾਨ ਲਗਦੇ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਆਉਂਦੀ, ਬੜੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਰਥ ਹੁੰਦੇ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਰੋਜ਼ ਦੁੱਧ ਵੇਚਣ ਵਾਸਤੇ ਮਟਕੀ ਆਪਣੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਜਾਂਦੀ-ਜਾਂਦੀ ਸੁਣਨ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਕੀ ਹੁੰਦੈ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਆਉਣ ਦਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਲਦੀ ਦੁੱਧ ਵੇਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਆਈ ਤਾਂ ਕਥਾ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣਾ ਬਰਤਨ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਬੈਠ ਕੇ ਸੁਣਨ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਲਵੇ, ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹੋ ਤਾਂ ਭਵਜਲ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ, ਔਖਾ ਹੁੰਦੈ -

ਪਾਵਕ ਸਾਗਰ ਅਥਾਹ ਲਹਿਰ ਮਹਿ ਤਾਰਹੁ ਤਾਰਨਹਾਰੇ ॥

ਅੱਗ - ੬੧੩

ਜਿਹਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਥਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਸਾਗਰ ਅੱਗ ਦਾ ਹੈ। ਸੁਣਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਭਿਆਨਕ ਸਾਗਰ, ਜਿਹਦੇ ਲਹਿਰਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਹੈ ਕਿ ਲੱਖ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚੀ ਲੰਘ ਜਾਈਦੈ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਮਨ ਬਣਾਉਣ ਲਗ ਗਈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਨਦੀ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਹੀ 40-50 ਫੁੱਟ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੇ ਲੰਘਣ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਮੀਲ ਪੁੱਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਤੋਂ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦੀ ਲੰਘ ਜਾਇਆ ਕਰਾਂ। 100% ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ ਉਹਦਾ, 1% ਵੀ ਤਰਕ ਨਾ ਰਹੀ। ਘਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਬੜੀ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹਿਣੈ ਲੰਘ ਜਾਣੈ। ਨਦੀ ਕੋਲ ਆ ਗਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਕਾ ਲਿਆ ਕਿ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹੀ ਜਾਵਾਂ, ਨਦੀ ਕੋਲ ਆਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਪਾਰ ਲੰਘ ਗਈ। ਬੜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਦਸ ਦਿਤਾ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੀ ਖਬਰੈ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਕੁਛ ਲੱਭ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਦੁੱਧ ਵੇਚ ਆਇਆ ਕਰੇ ਤੇ ਆ ਕੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਘ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਇਕ ਦਿਨ

ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਜਿਸ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬਾਤ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪੁਆਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਵਾਂ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਮੈਨੂੰ ਸੁਖਾਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਾ ਕੇ ਨਦੀ ਲੰਘਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਉਠਦੀ ਹੈ, ਜਗਿਆਸਾ ਉਠਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਘਰ ਪੁਆਵਾਂ ਤੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਵਾਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂਹ ਨੁੱਕਰ ਕਰੀ, ਫੇਰ ਮੰਨ ਗਿਆ ਪੰਡਤ ਜੀ। ਆਪ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹਦੇ ਘਰ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਅੱਗੇ ਨਦੀ ਆ ਗਈ, ਪੰਡਤ ਜੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਕਾਫੀ ਹੈ ਇਹਦੇ 'ਚ ਚਲਦਾ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਇਥੇ ਕੋਈ ਕਿਸਤੀ ਹੈ, ਪੁੱਲ ਦੂਰ ਹੈ ਕਿ ਇਥੋਂ ਲੰਘਾਂਗੇ ਕਿਵੇਂ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੰਕਿਆਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੇਟੀ! ਆਹ ਪੁੱਲ ਨਹੀਂ ਨੇੜੇ? ਕਹਿੰਦੀ, ਪੁੱਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੰਢੇ ਤੇ ਆ ਗਈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਰੁਕੀ, ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਚਲਦੀ ਸੀ, ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਅਗਲਾ ਪੈਰ ਨਦੀ 'ਚ ਰੱਖ 'ਤਾ, ਰਾਮ-ਰਾਮ-ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦੀ ਪਾਰ ਲੰਘ ਗਈ। ਪੰਡਤ ਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸੋਚਦੇ ਨੇ। ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪੰਡਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਭਵਜਲ ਤਰ ਜਾਂਦੈ। ਹੁਣ ਪੰਡਤ ਸੋਚਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾ ਭਵਜਲ ਮੈਂ ਦੇਖਿਐ, ਨਾ ਇਹਨੇ ਦੇਖਿਐ। ਮੈਂ ਵੀ ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਭਵਜਲ ਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਆਹ ਨਦੀ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘ ਜਾਵਾਂਗਾ? ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸਤੀ ਨਾਲ ਲੰਘ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਦਾਦਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਆ ਜਾਓ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਕੇ, ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਪੰਡਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜੇ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਕੇ ਲੰਘਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦਾਂ, ਤੜਕੇ ਉਠ ਕੇ ਹੀ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਨ, ਮਾਲਾ ਫੇਰਦਾਂ, ਹੋ ਸਕਦੈ ਮੇਰੇ ਵਾਲੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇ ਸ਼ਕਤੀ। ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਪੈਰ ਧਰ ਕੇ। ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦੇ ਲੰਘ ਆਓ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਪੈਰ ਧਰਦੈ, ਉਥੇ ਡੂੰਘਾ ਪਾਣੀ ਸੀ, ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਗੋਤੇ ਖਾਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ।

ਉਹ ਲੜਕੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹੋ ਨਾ ਤੁਸੀਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

ਅਖੀਰ ਕੰਢਾ ਫੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਹਿ ਕੇ ਲੰਘਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਬੀਬਾ! ਤੇਰੇ ਵਾਲਾ ਰਾਮ ਹੀ ਲੰਘਾਉਂਦੇ, ਮੇਰੇ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਲੰਘਾਉਂਦਾ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੋਹਰਾ ਬਣਾਇਐ -

ਪੜ੍ਹਦਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਪੜ ਗਿਆ, ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ ਚਾਰੇ ਵੇਦ।
ਨਿਸ਼ਚਾ ਰਿਦੈ ਨਾ ਆਇਆ, ਰਹਿਆ ਢੇਡ ਕਾ ਢੇਡ।

ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਭਰੋਸਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਉਦੋਂ ਤਕ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣੈ ਇਸ ਜਨਮ 'ਚ। ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਹਾਂ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੧੨

ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ, ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਦੇ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਤੂੰ ਪਿਆ ਹੋਇਐ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਹ ਤੇ ਉਥੇ ਨਾਮ ਜਪ।

ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥ ਅੰਗ- ੧੨

ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਭਵਜਲ ਤਰਨਾ ਹੀ ਹੈ।

ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਤੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਜਨਮ ਹੈ ਬਿਰਥਾ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ 'ਚ। ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਨਾ ਆਪਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੌਂਕ ਉਠਦੈ? ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤਰੰਗ ਉਠਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲੀਏ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ? ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪ। ਅਸੀਂ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਬੀਮਾਰ ਹੈ, ਮੈਂ ਬੀਮਾਰ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਮੱਝ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸਾਡੀ ਮੱਝ ਦਾ ਥਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਓ, ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜੀ, ਦਿਖਾ ਚੁੱਕੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਕਹਿੰਨਾਂ, ਬੀਬਾ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ, ਜਪਾਉਣ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਕਹਿਣਗੇ, ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮੱਝ ਦਾ ਥਣ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਏ। ਇਕ ਨਹੀਂ ਸੈਂਕੜੇ ਗੱਲਾਂ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਚਾਕਰੀਆਂ, ਮਸ਼ੀਨਾਂ, ਦਵਾਈਆਂ, ਸਾਰੇ ਵਪਾਰ, ਜੋ ਵੀ

ਮਿਲਦੈ ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੈ, ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਦੀ ਹੀ ਬਾਤ ਕਰਦੈ। ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਭਰੋਸਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣੈ। ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਤਾਂ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ, ਇਥੋਂ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਸਭ ਨੇ। ਕੋਈ ਅੱਜ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਕੱਲ੍ਹ ਚਲਿਆ ਗਿਆ।

ਪਿਛਲੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਮੈਂ ਭਾਈ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖੇ ਬੰਦਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਪਟਿਆਲੇ ਪਹੁੰਚੋ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਜਾਓ, ਕਾਲਜ 'ਚ ਜਾਓ, ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਿਹੜੇ ਲਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ, ਡਾਕਟਰ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਸ-ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬੋਲਣ। ਨਾਲ ਮੈਂ ਲਿਸਟ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਵੀ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਆਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬੋਲਾਂਗਾ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮਰਜ਼ੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ 'ਤੇ ਬੋਲ ਲਓ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਿਲਾਂਗਾ, ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੈ, 6 ਸਤੰਬਰ ਦੀ ਤੇ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਅਖਬਾਰ 'ਚ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਾਲਜ ਦੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ, ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ, ਹਸਪਤਾਲ ਕੰਧ ਟੱਪ ਕੇ ਹੀ ਸੀਗਾ, ਕਾਲ ਨੇ ਉਥੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਣ ਦਿਤਾ। 62 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ ਸਾਰੀ ਉਸਦੀ। ਐਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਉਹੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਾਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਭਰੋਸਾ ਪਿਆਰਿਓ! ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਏ ਹੋ, ਉਹ ਕੰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪਿਆਨ ਦੇਵੋ।

ਸੋ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਬੱਝਦਾ। ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਉਹ ਗੱਲ ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਨਿਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਜੀ, ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾਂ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ। ਕੀ ਪੜ੍ਹਦੈ ਤੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ। ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੈਂ ਪੰਜ ਪਾਠ ਰੋਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ 'ਚੋਂ ਕੁਛ ਸਮਝਿਆ ਵੀ? ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਹੈ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੨

ਸਿਮਰਨ ਕਿੰਨਾਂ ਕਰਦੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੈ। ਫੇਰ ਪੜ੍ਹੀ

ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਬੱਸ। ਨਿਸ਼ਚੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੀਗਾ। ਸੋ ਭਰੋਸਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ -

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥
ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ
ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੩੪੨

ਜਿਹਦਾ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ, ਨਾਮ ਦੀ ਪਰੀਪੂਰਨਤਾ ਉਤੇ, ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ 'ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਮੰਨਣ' ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਨੇ। ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰਿਓ -

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥
ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੨੮੩

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਹਨੂੰ ਹੀ ਚੇਤੇ ਆਏਗਾ, ਜਿਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਪਰਤੀਤ ਹੈ। ਪਰਤੀਤ ਕਿੰਨੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਵੀ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਧਰਤੀ ਸੀ ਉਥੇ ਤੱਕ ਗਏ। ਨੌਂ ਖੰਡਾਂ, ਸੱਤਾਂ ਦੀਪਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜਾ ਕੇ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਸੀ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸੰਤ ਸੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਛਾ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਸੰਤ ਹੋਇਆ। ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਉਹਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਪਦ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ, ਚੌਥੇ ਪਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ। ਪੰਜਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਠਵੀਂ ਭੂਮਿਕਾ 'ਚ ਹੁੰਦੇ। 'ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਤੀਤ' ਭਾਣੇ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਛਾ ਭਾਈ ਤੂੰ ਸੰਤ ਹੋਇਆ।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਛਾ ਭਾਈ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦੱਸੀ ਗਏ। ਅਖੀਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ, ਐਸੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਗਏ ਕਿ ਅੱਖ ਦੇ ਕੋਏ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਤਰਾ ਹੰਝੂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਵਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ,

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਸੀ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਚੌਦਾਂ ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸੀਗੇ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ 16 ਕਲਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੀ ਸਨ? ਉਹ ਤਾਂ ਅਨਿਕ ਕਲਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਗਿਣੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਲਾ ਲੈ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ,
ਨਾਨਕ ਭੇਦ ਨਾ ਭਾਈ।

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ
ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪੁ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਭੇਦ ਨ ਭਾਈ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥ ੮ ॥ ਅੰਗ- ੪੪੨

ਗੁਰੂ ਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਜੋ ਇਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੩

ਇਕ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਚੰਗਾ ਸੰਤ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਸੰਤ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਜੋ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਰੱਬ ਵਰਗੇ। ਚੌਥੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਐਨੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਉਹਦਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੁੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਐਨੀ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਥੋੜੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਸਾਡਾ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੂ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਨਹੀਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ ਬੰਦਾ। ਸੋ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ। ਉਹਦਾ ਰੱਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਔਖ ਸੌਖ ਆ ਜਾਏ। ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਇਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਵਿਚ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਨਵਾਬ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ। ਮੁਲਾਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰੂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਓ। ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਐਡੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਰੱਖੀ ਹੈ।

ਕੀ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਐਡੀ ਪਦਵੀ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖੋ ਬਈ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋਵੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬਾਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਫਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨੇ। ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮਾਰੀ ਜਾਣ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਕ ਵੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਰਨੈਲ ਬਣਾਈ ਬੈਠੈ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਹਦਾ ਉਹਦੇ ਉਤੇ 100% ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਲਓ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ। ਉਹ ਕਦੇ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਮਾਲਕ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰੇਗਾ, ਕਦੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਕਦੇ ਠੱਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਕਦੇ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਕੁਤਾਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਐ।

ਸੰਗਤ ਚਲਦੀ ਹੈ ਉਥੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ, ਆਪ ਵੀ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਇਥੇ ਆਪ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਲੋਕ ਹਾਂ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਲੋਕ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦੈ? ਮੈਨੂੰ ਜਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਓ, ਬਹੁਤ ਡਰ ਲਗਦੈ, ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰ ਲਗਦੈ, ਭਵਜਲ ਤੋਂ ਡਰ ਲਗਦੈ, ਮੈਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿਓ ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ! ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਰਹਿਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਗੁਣ ਲਿਆਓ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਗੁਣ ਆ ਜਾਣ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮ ਦੇਵੋ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਣੈ, ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਜਪਣੈ, ਫੁਰਨੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣੇ। ਦੂਸਰਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਧਰਮ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣ। ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਧਰਮ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦਾ ਧਾਰਨੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣੀਏ। ਉਹ universal (ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ) ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਗੁਣ ਧਾਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਛ ਗੁਣ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕੁਛ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਕਰੋ ਤੇ ਆਹ ਨਾ ਕਰੋ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਇਆ ਧਾਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦਇਆ ਆ ਗਈ ਉਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪੈਂਦਾ ਹੋਣੈ -

ਪੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ ॥

ਅੰਗ- ੩

ਜੇ ਦਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਧਰਮ ਪੈਦਾ ਹੋਏਗਾ, ਨਹੀਂ ਨੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਕ ਆਉਂਦੈ ਉਹਨੂੰ ਵਿਚਾਰੋ ਸਾਰੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ-

ਜੀਅ ਬਧਹੁ ਸੁ ਧਰਮੁ ਕਰਿ ਬਾਪਹੁ

ਅਧਰਮੁ ਕਹਹੁ ਕਤ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੩

ਫੇਰ ਅਧਰਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਧਰਮ ਤੋਂ ਉਲਟ ਉਹ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਹੇਂਗੇ?

ਆਪਸ ਕਉ ਮੁਨਿਵਰ ਕਰਿ ਬਾਪਹੁ

ਕਾ ਕਉ ਕਹਹੁ ਕਸਾਈ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੩

ਨਾਲੇ ਜੀਵ ਮਾਰਦੇ ਹੋਂ, ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮਾ, ਵੱਡਾ ਮੁਨੀ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਕਸਾਈ ਕੀਹਦਾ ਨਾਉਂ ਧਰੇਂਗੇ? ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਦਇਆ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਦਇਆ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਪਿਐ। ਦਇਆ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਧਰਮ ਆਏਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨੀਂ ਆਏਗਾ। ਇਕ ਐਸੀ ਮਿਸਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਇਆ ਦੀ ਕਿ ਇਕ ਬੀਬੀ ਗੁਲਾਮ, ਮੁੱਲ ਲਈ ਹੋਈ, ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੀ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਜਿਸਨੇ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਘਰ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਕਾਹਬੇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੰਗ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ 60 ਕੋਹ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੈਂਪ ਲਾ ਲਿਆ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਉਹ ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਗਏ। ਇਹ ਬੀਬੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰਾਵੀਆ ਸੀ। ਇਹ ਕੁਛ ਕਰਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਪਛੜ ਗਈ। ਪਛੜੀ ਹੋਈ ਕੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੂਹ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕ ਕੁੱਤੀ ਚਾਰ ਪੰਜ ਕਤੂਰੇ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਗੋਡੇ ਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਖੂਹ ਵਿਚ ਨੂੰ ਝਾਕਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਪਿਆਸੀ ਹੈ। ਜਜ਼ਬਾ ਵਧ ਗਿਆ ਦਇਆ ਦਾ। ਦਇਆ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਵਧ ਜਾਂਦੈ, ਫੇਰ ਆਦਮੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ, ਚਾਹੇ ਸਰੀਰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਦਇਆ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੈ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਿਸਲ ਜੋ ਸੀ, ਇਹ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਇਕ ਪੰਡਤ ਆਇਆ, ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ਉਹਦੇ ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਠਹਿਰੋ, ਲੰਗਰ ਨਾ ਵਰਤਾਓ। ਫਰਿਆਦੀ ਆਇਐ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਹ ਫੌਜਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਲਈਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀ, ਕਿਸੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀ, ਬੜਾ ਬੁਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਥੁਰਾ ਤੋਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਟਰੱਕਾਂ 'ਚ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਕੋਈ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ।।

ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਿਲ ਐਨਾ ਦਰੱਵ ਗਿਆ, ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਦਰੱਵ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੈਂ! ਐਨਾ ਦੁੱਖ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਰਹਿਣ ਦਿਓ। ਜਿਥੇ ਸੱਤ ਦਿਨ ਕੱਢੇ ਨੇ ਉਥੇ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਲਓ, ਹੁਣ ਇਕ ਦਮ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਪੈ ਜਾਓ। ਦੋ ਸਿੰਘ ਭੇਜ ਦਿਤੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਅਸੀਂ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹਮਲਾ ਕਰਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾ ਲਏ। ਲੇਕਿਨ ਸੈਂਕੜੇ ਬੀਬੀਆਂ ਛੁਡਾ ਲਈਆਂ। ਸੋ ਇਹਨੂੰ ਦਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ, ਸਾਡੀ ਕਿਹੜਾ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਸੋ ਦਇਆ ਜਿੱਥੇ ਹੈ ਉਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੀਝ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ।

ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਜਲ ਪਿਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ। ਕੱਪੜੇ ਪਾੜ ਲਏ ਆਪਣੇ, ਰੱਸੀ ਵੱਟ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਖੂਹ 'ਚ ਲਮਕਾਏ ਉਹ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਸਕੇ, ਅਖੀਰ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਰੱਸੀ ਵੱਟ ਲਈ, ਪਾਣੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਕੱਪੜਾ, ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ, ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ ਤੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹੱਜ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਕੋਲ ਵਸਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹਨੇ ਟੋਆ ਪੁੱਟਿਆ ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਤੇ ਗਰਦਨ ਤੱਕ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰੇਤਾ ਪਾ ਕੇ ਬਹਿ ਗਈ ਵਿਚ।

ਉਧਰ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਹਾਜ਼ੀ ਕਿ ਕਾਹਬਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਕਿ ਹੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ! ਇਹ ਕੀ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਹਾਜ਼ੀਓ! 60 ਮੀਲ 'ਤੇ ਕਾਹਬਾ ਗਿਆ ਹੋਇਐ ਤੇ ਰਾਵੀਆ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਿਹੈ। ਜਾਓ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਹੱਜ ਕਰੋ। ਇਬਰਾਹੀਮ ਹਾਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਅੱਗੇ ਕੀ ਦੇਖਦੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਵੀਆ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਬੈਠੇ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ, ਜਾਨਵਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਾਹਬੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਰਾਵੀਆ! ਤੂੰ ਕਿਹੜਾ ਪੁੰਨ ਕਰਿਐ। ਕਿਹੜਾ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਿਐ, ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਕਾਹਬਾ 60 ਕੋਹ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਭਰਾਵੇ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦਇਆ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦਿਤਾ, ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਵਸਤਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੈਠੀ ਹਾਂ ਇਹ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕਾਹਬਾ ਏਥੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ।

ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਬਕਤਈਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਰਨੀ ਦਾ ਬੱਚਾ ਫੜ ਲਿਆਇਆ,

ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਫੜ ਲਿਆਇਆ, ਹਰਨੀ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ। ਪੰਜ ਛੇ ਮੀਲ ਤੁਰ ਆਈ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਕੋਈ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਏ ਤੇ ਮੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਨੱਠੀ ਜਾਏਗੀ ਮਮਤਾ ਦੀ ਬੱਝੀ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਫੜਿਐ, ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਉਹਨੂੰ। ਉਹ ਹਰਨੀ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਹਰਨੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸੁੰਘਿਆ, ਉਪਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਚੁੱਕ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਲ ਦੁਆ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦੈ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਲਾਮ ਸੀ। ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਆਏ, ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਬਕਤਈਨ ਤੂੰ ਇਕ ਅੱਜ ਨੇਕ ਕੰਮ ਕੀਤੇ। ਉਹਦੇ ਬਦਲੇ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲੇ ਕਿ ਅੱਜ ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਾਂ, ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾਂ। ਸੋ ਇਹ ਦਇਆ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ। ਸੋ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਦਇਆ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋ, ਦਇਆ ਤੋਂ ਧਰਮ ਉਤਪੰਨ ਹੋਏਗਾ। ਧਰਮ ਸਮੂਹ ਹੈ ਗੁਣਾਂ ਦਾ-ਖਿਆ ਕਰਨੀ, ਅਹਿੰਸਾ-ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਨ ਨਾਲ, ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਅਹਿੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਨੇ। ਸਤਿ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣੈ। ਤਪ ਕਰਨੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਮ ਨਿਹਫਲ ਨਹੀਂ ਗੁਆਉਣਾ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਯਥਾਸ਼ਕਤ ਦਾਨ ਕਰਨੈ। ਦਾਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦਲਿੰਦਰ ਨਹੀਂ ਘਰ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਦਸਵੰਧ ਦੇਣਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਲਿਖਿਐ। ਦਸਵੰਧ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਖੇਤੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੈਸਾ ਖਰਚਦੇ ਹਾਂ। ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਾਲੇ ਇੰਡਸਟਰੀ 'ਚ ਖਰਚਦੇ ਨੇ। ਸਭ ਖਰਚਦੇ ਨੇ ਪੈਸਾ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹਿਸਾਬ ਜਿਹੜੇ 10% ਤੋਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ 100 ਬੋਰੀ ਜੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਬੋਰੀ ਤੁਸੀਂ ਦਸਵੰਧ ਦੇਵੋ। ਜੇ ਦਸਵੰਧ ਨਾ ਦਿਓ, ਵਿਘਨ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਬੇਅੰਤ ਵਿਘਨ। ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਇਹਦੇ ਹੋਰ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ। ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਨਾਲੇ ਦੁਖੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨਾਲੇ ਪੈਸਾ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਿਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦਾਨ। ਫੇਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸ਼ੀਲ, ਸੌਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਵਿੱਤਰਤਾ। ਫੇਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਰਹਿਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੰਤੋਖ। ਸੋ ਇਹ ਜਦ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗਾ ਪਿਆਰਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੇਰਾ ਮਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਲਗ ਜਾਏਗਾ। ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੪

ਸੋ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਤੇ

ਨਾਲ ਇਕ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹਦਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਜਿਹੜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਐਨੀ ਮਿੱਠੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੌੜਾ ਵਾਕ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ। ਕੌੜਾ ਬੋਲਣਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਰਹਿਤ ਹੈ, ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਣਾ, ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਦੇ।

ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਚੌਰ ਬਰਦਾਰ ਸੀ, ਸੇਵਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਭਾਈ ਸੋਭਾ ਰਾਮ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਸਵੰਧ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਗੱਡਾ ਜੋੜ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਰਸਤਿਆਂ 'ਚ ਸੜਕਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਧੂੜ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਾੜ੍ਹਾ ਭਰ ਗਿਆ, ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹੈ, ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਭੋਗ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੈ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਜਾਵਾਂ, ਗੱਡਾ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਸੋਭਾ ਰਾਮ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਧੂੜ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਇਹ ਅੰਦਰ ਆ ਰਿਹੈ। ਇਹ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤਾਂ ਸੋਭਾ ਰਾਮ ਇਹਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੱਡਾ ਨਾ ਤੁਰ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਉਧਰ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਉਹ ਉਥੋਂ ਵੰਡਦਾ-ਵੰਡਦਾ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਫੇਰ ਇਧਰ ਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰਾ। ਅਖੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਦਿਓ, ਮੇਰਾ ਗੱਡਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਿੱਛ ਜਿਹਾ, ਟੱਪੀ ਜਾਂਦੈ। ਫਿੱਕਾ ਬੋਲ ਬੋਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿਤਾ, ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਕਿਣਕਾ ਇਕ ਪਿਆ ਸੀ, ਚੁੱਕ ਕੇ ਰਸਨਾ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਐਨਾ ਕੌੜਾ ਬੋਲਦੈਂ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਰਹਿ ਕੇ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਇਹ ਹਾਲ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੈਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਬਣੀ ਆਈ,
ਫਿੱਕੇ ਕਾਹਤੋਂ ਬੋਲ ਬੋਲਦੈਂ।

ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲਿਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥
ਫਿਕੈ ਫਿਕਾ ਸਦੀਐ ਫਿਕੈ ਫਿਕੀ ਸੋਇ ॥
ਫਿਕਾ ਦਰਗਹ ਸਟੀਐ ਮੁਹਿ ਖੁਕਾ ਫਿਕੇ ਪਾਇ ॥
ਫਿਕਾ ਮੁਰਖੁ ਆਖੀਐ ਪਾਣਾ ਲਹੈ ਸਜਾਇ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੩

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਰਗੇ ਮਿੱਠ ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਤੂੰ ਐਨਾ ਕੌੜਾ ਬੋਲਦੈਂ? ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲ ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਚੰਗਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਿੱਛ ਬਣਨਾ, ਤੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣੇਂਗਾ। ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ,
ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਉਤੇ।

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੩

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੌਣ ਹੈ ਬਚਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਭਾਈ ਧੰਨਾ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਹਾਂ। ਇਹਦਾ ਬਚਨ ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਲਗ ਜਾਏਗਾ। ਅਖੀਰ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰਸਿੱਖ ਆਇਆ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਉਲਟਾ ਬਚਨ ਕਰ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਬੜਾ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਿਆ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਬਚਨ ਮੈਂ ਤਾਂ ਟਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਜਿਹੜੇ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਨੇ, ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਕੰਮ ਚਲਦੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤੈ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਬੁੱਧੂ ਲਾਹੌਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ 'ਚ ਆਇਆ। ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਤੇਰਾ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾਂ, ਮੈਂ ਦਸਵੰਧ ਦਿੰਦਾਂ। ਭੱਠੇ ਲਾਏ ਸੀ, ਆਵੇ ਲਾਏ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦਾ ਦਸਵੰਧ ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਐਨਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਮੇਰਾ ਕਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ। ਕੋਈ ਜੁਗਤ ਦੱਸੋ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰਸਿੱਖ! ਜੁਗਤਾਂ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਦੱਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਐਸੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਛੁਪਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਕਿ ਜਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤਾਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ।

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਗੈ ॥ ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੬

ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖਸ਼, ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ, ਸਰਾਬਾਂ-ਕਬਾਬਾਂ, ਜਰਦੇ ਸਭ ਜੇ ਹਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੈਂ ਤਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆ ਜਾ। ਅਰਥ - ਪੈਸੇ ਟਕੇ ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਸੇਵਾ 'ਚ ਲਗ ਜਾ, ਪੈਸਾ ਵਧ ਜਾਏਗਾ।

ਕਾਮਨਾਵਾਂ - ਕੋਈ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸੇਵਾ ਕਰ ਤੇਰੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਮੋਖਸ਼ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ। ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚੋਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ।

ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਏਕ ਫਲ ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਫਲ ਚਾਰ।

ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਫਲ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ਕਹਿਤ ਕਬੀਰ ਬੀਚਾਰ।

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਇਹ ਤਾਂ ਸਿੱਧੀ ਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਜਾਹ ਲਾਹੌਰ, ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਵਸਦੇ ਨੇ। ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵਸਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਘਰ ਬੁਲਾ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਇਕ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਓ। ਅਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਲੋਕ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਧਰ ਦੌੜਦੇ ਹਾਂ ਓਧਰ ਦੌੜਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਰੀਰਕ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ। ਸਾਡੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਕੌਣ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਲੋੜਾਂ ਪੈਣੀਆਂ ਨੇ। ਅੱਗੇ ਅਸੀਂ ਮੜੀਆਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਕੋਈ ਗੁੱਗੇ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਸਖੀ ਸਰਵਰ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜੇ ਨੇ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਲੋੜ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਬਿਮਾਰ ਵੀ ਹੋਣੈ, ਘਾਟੇ ਵੀ ਪੈਣੇ ਨੇ, ਔਖ ਵੀ ਆਉਣੀ ਹੈ ਸਾਡੇ 'ਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਲਾਓ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨ ਪੁਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ ਇਸੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤੇ ਖੀਰ, ਜਦੋਂ ਦਾਲ ਮੰਗਣ ਫੇਰ ਦੇ ਦਿਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਓ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ ਬੋਲਦਾ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤੀ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਸਾਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਨਹੀਂ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ।

ਆਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਦਿਨ ਹੋਏ ਇਕ ਬੀਬੀ ਆਈ, ਕਹਿੰਦੀ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਸਾਡੀ ਮੱਝ ਦਾ ਥਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ! ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਇਆ, ਉਲਾਂਭਾ ਦੇਣ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਆ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵੀ ਛਕਾ ਦਿਤਾ, ਥਣ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਫੇਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਆ। ਕਿੱਥੋਂ ਦੇ ਸੀ ਸਿੰਘ? ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਸੀ, ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਬੀਬੀ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਮੈਂ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਕਾਫੀ

ਮੈਂ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਇਆ। ਸਿੰਘ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੰਘ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕੰਮ ਨਾ ਬਣੇ। ਆਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਹੁੰਦੀ-ਹੁੰਦੀ। ਆਹ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਹੀ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੱਝ ਦਾ ਥਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਬੀਬੀ! ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਲਿਆਈ ਨਾ। ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਆ ਗਈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕੀ ਗੱਲ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਮੇਰੀ ਮੱਝ ਦਾ ਥਣ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੀ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਈ? ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾਜ ਰਹਿ ਜਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਣਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਿਤਨੇਮ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋ? ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਓ, ਨਿੰਦਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਚੁਗਲੀਆਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਈਰਖਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦੈ। ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਅਰਦਾਸ ਪੂਰੀ ਹੋਣੀ ਹੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਭੇਤ ਰਖਦੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਲੈਂਦੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਰਿਓ ਕੰਮ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਕੰਮ। ਆਹ ਸ਼ਰਤ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ ਘਰ ਵਿਚ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੈ। ਇਕ ਥਾਉਂ ਮੈਂ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਮੇਰੀਆਂ 9 ਮੱਝਾਂ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹੱਟ ਗਈਆਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਸਿੰਘ ਲੈ ਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋ ਪਹਿਲਾਂ। ਫੇਰ ਉਹ ਜਲ ਰੱਖ ਲਈਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਰਕਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੂੰ ਮੱਝਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਵਿਚ ਰਲਾ ਕੇ ਪਿਲਾ ਦੇ। ਉਹ ਦੌੜਿਆ-ਦੌੜਿਆ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਫਸ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਉਹ ਚਰਨ ਨਹੀਂ ਧੁਆਉਂਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਧੁਆਉਂਦੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਵਿਚਲੀ ਗੱਲ ਦੱਸ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਤੱਸਲਾ ਭਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ, ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਧੁਆਉਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਜਾਓ। ਉਸ ਗੱਲ ਤੇ ਸਮਝੋਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਚਲੋ ਪਾਣੀ 'ਚੀਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਨੌਆਂ ਮੱਝਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦੁੱਧ ਦੇ ਦਿਤਾ ਜੀ। ਇਹ ਬਰਕਤਾਂ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਨੇ ਸਾਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈਣੀ ਹੈ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਓ, ਪਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਲੱਭਦੇ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਬਹੁਤ ਉੱਚੈ। ਉਹ ਲੱਭ ਜਾਵੇ, ਧਰਤੀ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੰਜਰ ਧਰਤੀ 'ਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕਰਦੈ, ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ।

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਤੁਮ ਦਾਤੇ ਠਾਕੁਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਨਾਇਕ ਖਸਮ ਹਮਾਰੇ ॥
ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਤੁਮ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਹੁ
ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੁਮਰੇ ਧਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਕਵਨ ਗੁਨ ਕਹੀਐ ॥
ਬੇਸੁਮਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ
ਤੇਰੇ ਅੰਤੁ ਨ ਕਿਨ ਹੀ ਲਹੀਐ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਹਮਾਰੇ ਖੰਡਹੁ
ਅਨਿਕ ਬਿਧੀ ਸਮਝਾਵਹੁ ॥
ਹਮ ਅਗਿਆਨ ਅਲਪ ਮਤਿ ਥੋਰੀ
ਤੁਮ ਆਪਨ ਬਿਰਦੁ ਰਖਾਵਹੁ ॥ ੨ ॥
ਤੁਮਰੀ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਸਾ
ਤੁਮ ਹੀ ਸਜਨ ਸੁਹੇਲੇ ॥
ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰ ਦਇਆਲਾ
ਨਾਨਕ ਘਰ ਕੇ ਗੋਲੇ ॥ ੩ ॥ ੧੨ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੪

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ, ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ, ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੀਏ ਇਕਾਗਰ, ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰ ਦੇ ਗੋਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲਓ। ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਗੋਲਾ, ਗੁਲਾਮ, ਚਾਕਰ, ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨਾ। ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ? ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਵੇ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥
ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥

ਅੰਗ- ੮੧

ਨਾਮ ਕਿੰਨਾ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰੱਖ ਦਿਤਾ।

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੪

ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਏ। ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਕਿਥੇ ਹੈ? -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੩

ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਨਾਮ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤੀ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਹੈ -

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੩

ਇਕ ਤਾਂ ਆਹਟ ਦੀ ਆਵਾਜ਼, ਜਦੋਂ ਦੋ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਅਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਆਹਟ ਤੋਂ ਅਵਾਜ਼ -

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਥਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥
ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੮੬

ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਰਸਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ-

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ
ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੭

ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਨਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਫਿਰ ਬਾਹਰੋਂ ਕੀ ਮਿਲਦੈ? ਬਾਹਰੋਂ ਮੰਤਰ। ਸਾਡੇ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਮੰਤਰ ਹੈ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ।'

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਇਸ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਹਉਮੈ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

ਹਉਮੈ ਬੁਝੈ ਤਾ ਦਰੁ ਸੁਝੈ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੬

ਜੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਲਈਏ ਤਾਂ ਉਹ ਜੋ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸੂਝ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਵਿਹੂਣਾ, ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਫੋਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ -

ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਕਥਿ ਕਥਿ ਲੁਝੈ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੬

ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਭੁਖੇ ਮੁਲਾਂ ਘਰੇ ਮਸੀਤਿ ॥' ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਾ ਗਾਵੈ ਗੀਤ ॥

ਭੁਖੇ ਮੁਲਾਂ ਘਰੇ ਮਸੀਤਿ ॥

ਮਖਟੂ ਹੋਇ ਕੈ ਕੰਨ ਪੜਾਏ ॥

ਫਕਰੁ ਕਰੇ ਹੋਰੁ ਜਾਤਿ ਗਵਾਏ ॥

ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਸਦਾਏ ਮੰਗਣ ਜਾਇ ॥

ਤਾ ਕੈ ਮੂਲਿ ਨ ਲਗੀਐ ਪਾਇ ॥

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੪੫

ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣੀ ਹੈ? ਉਹ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥

ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੫

ਇਕ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦੈ, ਆਸਣ 'ਚ

ਬੈਠਣਾ, ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਵਿੰਗੇ-ਟੇਢੇ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਆਸਣ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਰੋ ਚਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਉਪਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਹੋਰ ਹੀ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਬਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਰੋ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਧੇ 90 ਡਿਗਰੀ 'ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਇਹ ਐਨਰਜੀ ਫਲੋ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ, ਸੁਖਮਨਾ ਤਿੰਨ ਨਾੜੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਤਾਂ ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬੜਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ, ਸਤਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਇਹ ਦਸ ਪਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਓ। ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਨੱਕ ਦੀ ਜੋ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਇਸ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰ ਯਾਤਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਇਥੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥ ਅੰਗ- ੮੬੪

ਮਨ 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਧਿਆਨ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੈ - ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ, ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ। ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ, ਸਤਿ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ, ਸਤਿਸੰਗ 'ਚੋਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ।

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ 350 ਸਾਲਾ ਮਨਾਇਆ ਹੈ। ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਮਾਗਮ ਹੋਏ। ਇਥੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਜੁੜਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਸਮਝਾਓ। ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਦੱਸਿਆ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਨਿਰੰਤਰ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਏ, ਲੜੀਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ' ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਬਣ ਗਈ। ਸੱਤ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਉਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਖੋਲ੍ਹ-ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮ, ਦਮ, ਯਮ, ਨਿਯਮ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸ-ਦਸ ਅੰਗ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਸੁਭ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ-

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੪

ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਸਣ ਹੈ, ਆਸਣ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ। ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਯੋਗੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਯੋਗ ਕਮਾਇਆ ਤੇ ਜੁੜੇ। ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਿਆ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਠੰਢੇ ਬੁਰਜ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ, ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸਰਹੰਦ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣੇ ਗਏ। ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ

ਪੀ ਗਏ।

ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅੱਜ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠੀ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਦਿਸਿਆ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਫਿਰ ਇਹ ਸਭ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਆਗ ਕੀਤਾ।

ਆਸਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ- ੨੯੫

ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜਾਪ ਕਰੋ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਹੀ ਰਹੇ ਹੋ -

ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਸੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੨

ਕੋਈ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਚਿੰਤਾਵਾਨ ਨਹੀਂ। ਸਾਰੇ ਚਿੰਤਾਵਾਨ ਦਿਸ ਰਹੇ ਨੇ। ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦੇ। ਸੁੱਖ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ, ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ, ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦੇ 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਆਉਂਦੇ 'ਗੁਰੂ', ਇਹ ਕਰਕੇ ਵੇਖਿਆ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪੇ ਇਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਜਿੰਨੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅੰਦਰ ਹਨ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀਆ ਸੀਨੇ-ਬ-ਸੀਨੇ ਵਿਆਖਿਆ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ ਹੋ ਗਈ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ। ਜਿਹੜਾ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜੋਗ ਜੁਗਤ ਸਮਝਾਈ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੱਥੇਦਾਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ, ਉਹ ਸੀਨੇ-ਬ-ਸੀਨੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲੀ ਆਈ ਤੇ ਅੱਜ ਇਹ ਲਿਖਤ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੈ।

ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਜੋ ਜੁਗਤੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ 'ਚ ਨਿਧਿਆਸਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਵੀ ਦੌੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਬੋਲਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਨ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਵਿਚ

ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਸਿੱਧੀ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਮਨ ਨੇ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ। ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵੀ ਚਿਤਵਨੀਆਂ ਚਿਤਵਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਹੜੀ ਜੁਗਤ ਹੈ ਉਹ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਜੋਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ।

ਅੱਜ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਜੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਸ਼ੋਭਤ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ, ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਜੀਆਂ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ, ਅਚਾਨਕ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੱਡੇ ਅਨਾਜ ਨਾਲ ਲੱਦੇ ਹੋਏ ਸੀ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਈ। ਦੱਸ ਪਈ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਇਹ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਨੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਵਿਛਾ ਕੇ ਧਰਤੀ ਮੁੱਲ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਸਾਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸੇਵਾ ਮਿਲੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਸਰਹੰਦ (ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ) ਗਏ, ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਅੰਤਿਮ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕਰੀਏ। ਮੁਗਲ ਸੈਨਾ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਚ ਮਦਹੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰ ਲਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਲਾ ਭੇਸ ਬਣਾ ਕੇ ਗਏ ਤੇ ਕੀ ਕੀਤਾ? ਆਪਣੇ ਵਸਤਰ ਪਾੜ ਲਏ, ਮਿੱਟੀ ਧੂੜ ਸਿਰ 'ਚ ਪਾ ਲਈ, ਕੇਸ ਖਿੰਡਾ ਲਏ, ਪਾਗਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਹੀ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਵੀ ਰਹੇ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣ। ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਅਰਦਾਸ ਆਪ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਕਿੱਥੇ ਮਿਲੇ? ਮਾਨੋ ਕਿ ਆਪ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਝਾੜੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਸੋਹਣਾ ਮੁਖੜਾ ਚੰਦ ਵਰਗਾ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ ਗਈ ਸਾਡੀ।

ਬਿਰਥੀ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਜਨ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ॥

ਨਾਨਕ ਜੋਰੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਪੂਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ॥ ਅੰਗ - ੮੧੯

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਭਾਈ ਰਾਮਾ ਜੋ ਬਾਅਦ 'ਚ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬਣਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ। ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ। ਇਹ ਦੋ ਭਰਾ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਰੱਖ ਲਈ ਤੇ ਰਾਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਖੀ ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਬੀਬੀ ਅਰਧ ਸਰੀਰ ਜਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਵਾਂਗੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵੀਰਾਂ ਦਾ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰੇ, ਜਿਹਦਾ ਨਾਉਂ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਸੀ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਜਿਹੜੇ ਅਰਧ ਸਰੀਰ ਪਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪੂਰਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਥੇ ਹੀ ਫੇਰ ਅਸਥੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਹਨ, ਉਥੇ ਰੱਖ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਹ ਧਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਹਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਦਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪਾਏ ਮਾਨੁ॥

ਗੁਰ ਉਪਰਿ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨੁ॥

ਅੰਗ- ੮੬੪

ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼।

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਗੈ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ॥

ਅੰਗ - ੨੬੬

ਚਾਰੋਂ ਪਦਾਰਥ ਧਰਮ ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰਿਓ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਕੇ ਕਰੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੫੫੨

ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਕੀ ਹੈ? -

ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟਾਵੈ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਗਾਵੈ॥

ਜੇ ਕੇ ਆਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੋਚੈ॥

ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ॥

ਜੇ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ॥

ਜਿਸੁ ਜਨਮ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ॥

ਅੰਗ - ੨੬੬

ਹੁਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਮੰਗੋ, ਕੀ ਮੰਗਦੇ ਹੋਂ। ਤੁਸੀਂ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਜਾਨ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੰਗੋ, ਜੇ ਵੀ ਮੰਗੋਗੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਰਾਹਕ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ, ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ, ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਆਹ ਸੀਪਾ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਲਿਆਏ ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਲਿਆਏ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਬਹੁਤ ਦੀਨ ਦਸ਼ਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਸਾਨੂੰ ਵਸਣ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਦਿਓ।

ਭਾਈ ਰਾਮਾ ਤੇ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਐਸੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਹ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਡੀ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਮੰਗੋਗੇ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ।

ਜੋ ਮਾਗਿਹਿ ਠਾਕੁਰ ਅਪੁਨੇ ਤੇ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਵੈ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਜੋ ਬੋਲੈ ਈਹਾ ਉਹਾ ਸਚੁ ਹੋਵੈ॥
ਅੰਗ - ੬੮੧

ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰ ਹੈ ਇਥੇ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਇਛਾ ਪੂਰਕੁ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ ਹਰਿ
ਜਾ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ ਕਾਮਯੋਨਾ ॥
ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਮੇਰੇ ਜੀਅਤੇ
ਤਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ ਮੇਰੇ ਮਨਾ ॥ ੧ ॥
ਜਪਿ ਮਨ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ॥
ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਮੁਖ ਉਜਲ ਹੋਈ ਹੈ
ਨਿਤ ਧਿਆਈਐ ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਹ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਭਇਆ
ਤਹ ਉਪਾਧਿ ਗਤੁ ਕੀਨੀ ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਜਪਨਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਇਹ ਮਤਿ ਦੀਨੀ
ਜਪਿ ਹਰਿ ਭਵਜਲੁ ਤਰਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੬੯

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਘੋੜੇ ਨੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਐਨਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਜਮੁਨਾ ਪਾਰ ਜਾਣਗੇ, ਪਾਣੀ ਉਥੋਂ ਦਾ ਪੀਣਗੇ।

ਬਚਨ ਸਫਲਾ ਹੋਇਆ ਵੀ, ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਬਾਬਾ ਆਲੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ 'ਚ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਹੀ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ।

ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲਓ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਕੀਤੀ ਸੇਵਾ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਤਾਵਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਵੇਂ ਮਾਤਾਵਾਂ ਆ ਕੇ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀਆਂ

ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਦਰਬਾਰ ਸਜੇ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਹ ਪਿਆਰੇ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੋ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਕਿਤੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ? ਨਾ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ-ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੇ।

ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਵੈਰਾਗਮਈ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀ ਗਏ। ਸਦਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ, ਉਹ ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ ਅਮਰ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਈਆਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ -

ਇਨ ਪੁਤਰਨ ਕੇ ਸੀਸ ਪਰ,
ਵਾਰ ਦੀਏ ਸੁਤ ਚਾਰ।
ਚਾਰ ਮੁਏ ਤੋਂ ਕਿਆ ਹੁਆ,
ਜੀਵਤ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ।

ਕਿੱਡੀ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੋਟੇ, ਸਾਰਾ ਸਰਬੰਸ ਹੀ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਵਾਰ ਦਿਤਾ। ਸਾਡੇ ਉਤੋਂ ਦੇਸ਼-ਕੌਮ-ਧਰਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰਾ ਸਰਬੰਸ ਹੀ ਵਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾਇਆ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ, ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ ਵੀ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਚਾਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ? ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ?

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਹੈ ਖਾਸ॥
ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋਂ ਕਰੋਂ ਨਿਵਾਸ॥

ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਿਪਰਨ ਦੀ ਰੀਤ 'ਚ ਪੈ ਗਏ।

ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ।
ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਉ ਮੈਂ ਸਾਰਾ।

ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਦਿਤਾ।
ਤਿਲਕ ਜੰਝੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ॥
ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ॥
ਸਾਧਨਿ ਹੇਤਿ ਇਤੀ ਜਿਨਿ ਕਰੀ॥
ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ॥
ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ॥
ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਰੁ ਨ ਦੀਆ॥ ੦

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਪਾ: ੧੦

ਐਸਾ ਗੁਰੂ -

ਅਪਨਾ ਬਿਗਾਰਿ ਬਿਰਾਂਨਾ ਸਾਂਢੈ॥

ਅੰਗ - ੮੨੫

'ਚਲਦਾ.....।'

ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ 'ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ' ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਮੂਲ-ਗੁਣ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਦੇ ਸੱਤ ਸਮਾਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੌਥਾ ਸਮਾਸ 'ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ' ਹੈ। ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਸਾਰੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚਲੇ ਸੰਕਲਪ ਸਾਰੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਤੇ ਛਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। 'ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ' ਸੰਕਲਪ ਅਨੁਸਾਰ ੧੬ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਪਰਮ ਹਸਤੀ ਸਾਰੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਛਿਦਰਾਂ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ, 'ਡਰ' ਅਤੇ 'ਵੈਰ' ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮੂਲ ਹੋਂਦ ਆਤਮਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸਾਂਝ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ 'ਡਰ' ਅਤੇ 'ਵੈਰ' ਦੇ ਮੂਲ ਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭੌਤਿਕ ਸੰਬੰਧ, ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬਣਤਰਾਂ, ਦੇਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਦੇਸੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਅਹਿਦਨਾਮੇ 'ਡਰ' ਅਤੇ 'ਵੈਰ' ਦੀਆਂ ਮੂਲ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਉਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਤਟ ਉਤੇ 'ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ' ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਕਈ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਦੇਵਵਾਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਜਾਂ ਨਾ ਪੂਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਉਤੇ ਕਰੋਧੀਆਂ, ਸਰਾਪਾਂ ਅਤੇ ਦੰਡਾਂ ਦੇ ਡਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਕਲ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਰਿਗਵੇਦ ਦੇ ਪੁਰੁਸ਼-ਸੂਕਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਤੀ-ਵੰਡ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਹਉਮੈਵਾਦ ਨੇ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਘਿਰਣਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਜੀਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਸ਼ੂਦਰ ਲਈ 'ਓਮ' ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ ਰਸਾਤਲ (ਨਰਕਾਂ) ਦਾ ਭਾਗੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਘਾਤ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਅਪਰਾਧ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਡਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਬਲ, ਸ਼ੈ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਹੀਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ 'ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ' ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਤਦ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਜਯ-ਇਸ਼ਟ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਜਿਸ ਦੀ ਉਹ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਗੁਣ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ, ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਬੰਧੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਮ

ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਰਭਉ ਅਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ 'ਡਰ' ਅਤੇ 'ਵੈਰ' ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਸਰਬ-ਸਮਰੱਥ ਕਰਨ-ਕਾਰਣ ਸ਼ੈ-ਸੰਪੂਰਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਡਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਡਰ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬ-ਵਿਦਮਾਨ ਪਰਮ-ਸੱਤਾ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧਾਂ ਭਿੰਨ-ਭੇਦਾਂ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਪੂਰਣ ਸਹਿਜ, ਇਕਸੁਰਤਾ, ਸੁਮੇਲਤਾ, ਇਕ ਰਸ ਵਿਆਪਕਤਾ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਥਿਰਤਾ, ਟਿਕਾਉ ਅਤੇ ਧੀਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਪਰਤੀ ਸਾਰੇ ਚੇਤਨ-ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ 'ਡਰ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਾਰਣ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਭਿੰਨ-ਭੇਦ, ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਝਗੜੇ ਅਤੇ ਲੜਾਈਆਂ ਹਨ।

'ਭਉ' ਦੀ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕਤਾ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਡਰ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਚੇਤ ਅਤੇ ਅਚੇਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਇਕ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਚੇਤਨ ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ -

ਸਗਲਿਆ ਭਉ ਲਿਖਿਆ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਸਚੁ ਏਕੁ॥

ਅੰਗ - ੪੬੪

ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਡਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਜਮਾਂਦਰੂ ਵਿਰਸਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਡਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਮਨੁੱਖ ਪਾਸ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਡਰ ਤਾਂ ਬੱਚਾ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਹੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ਡਰ ਦੀ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕਤਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਜੇ. ਐਲ. ਮੈਕਨਟਾਇਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡਰ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਡਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਗੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਿਤਾ-ਪਿਤਾਮਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਧੁਨਿਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਦਰਤ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਵਿਰਸਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਪਿਤਾਮਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ ਜੋ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹਾ ਵਿਚਰਦਾ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਗਾਰ ਵਿਚ ਸਿਰ ਲਕੋਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪੱਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਰੌਸ਼ਨੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਤਜਰਬਾ ਸਾਡੇ ਭੇਦ ਭਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਰਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਾਡੀਆਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀਆਂ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਦੀ ਮੱਧਮ ਆਵਾਜ਼ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ, ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਤਜਰਬਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਘੋਲ ਘੁਲਦੇ ਨੰਗੇ ਹੀ ਮਰ ਗਏ। ਸੈਟਨਲੇ ਹਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਅੱਗ, ਹਨੇਰਾ, ਇਕੱਲ, ਓਪਰੇ ਮਨੁੱਖ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਡਰ ਸਭ ਪੁਰਾਤਨ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਡਰ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕੁਝ ਡਰ ਤਰਕ-ਹੀਨ, ਮਨ ਘੜਤ ਹੀ ਹਨ, ਜੋ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਫੋਬੀਆ ਵੀ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਆਧਾਰ-ਰਹਿਤ ਡਰ ਜਾਂ ਵਹਿਮ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਸਤੂਆਂ, ਅਸਥਾਨਾਂ, ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜਾਦੂ, ਮੰਤਰ, ਯੰਤਰ, ਟੂਣੇ, ਤਵੀਤ, ਤਲਿਸਮੇ, ਰੱਖਾਂ, ਗੰਢਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਡਰਾਂ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਹਨ।

ਡਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਖੇਤਰ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ, ਰਾਜਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ, ਅੰਦਰਲੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਰਾਜਸੀ ਵਿਦਰੋਹਾਂ ਦਾ ਡਰ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਾਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਕੋਟੋਲਿਆ ਦੇ ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਜਸੀ ਬਣਤਰਾਂ ਦੇ ਡਰ ਅਤੇ ਤੋਖਲੇ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਜ਼ਿਮਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਤਾਕਤਾਂ ਜੰਗਲ ਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਿਆਈਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਆਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਅਹਿਦਨਾਮੇ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀਆਂ ਵਕਤੀ ਸੌਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਆਪਸੀ ਮਤਲਬ, ਲੋੜਾਂ, ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਦਰੋਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਅਤੇ ਡਰ ਦਾ ਸਹਿਮ ਛਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤ੍ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸੰਸਾਰ ਯੁੱਧ ਦੀ ਭਿਆਨਕਤਾ ਵੇਖ ਲਈ ਹੈ। ਲੀਨਸ ਪਾਲਿੰਗ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬਾਂ ਦਾ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸੰਸਾਰ ਸਭਿਅਤਾ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਮਨੁੱਖੀ ਨਸਲ ਦਾ ਬੀਜ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਡਰ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ - ਡਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਧੀਨ ਨਾ ਕੇਵਲ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਕਨਟਾਇਰ ਅਨੁਸਾਰ ਡਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਧੀਨ ਪੂਰੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ -

(ੳ) ਡਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਧੀਨ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਸੁਕੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਚਮੜੀ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਡਰ ਦਾ ਸਾਹ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ੲ) ਗ੍ਰੰਥੀ (ਗਲੈਂਡਜ਼) ਵਿਚ ਵੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹਿਲਜੁਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਸ) ਡਰ ਦਾ

ਆਂਤੜੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਹ) ਡਰ ਦਾ ਦਿਮਾਗੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਤੇ ਵੀ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਛੋਟੀ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਕੱਲ ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤਣਾਉ ਨੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਵਧੀ ਹੋਈ 'ਹਉਮੈ' ਨੂੰ ਕਈ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਠੇਸ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਡਰ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਰੋਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਫਰਾਇਡ ਅਨੁਸਾਰ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਧ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹਾਈਪਰਟੈਨਸ਼ਨ ਹੋ ਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ -

(ੳ) ਪਿਆਰ ਦੇ ਖੁਸ਼ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ (ਅ) ਨਿਪੁੰਸਕ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਅਤੇ (ੲ) ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਡਰ।

ਇਸ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਨਿਰਣਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ 'ਡਰ' ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਘਾੜਤ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਡਰ ਤਾਂ ਉੱਕਾ ਹੀ ਆਧਾਰ ਰਹਿਤ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਨਿਆਵੀ 'ਡਰਾਂ' ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਉਪਜ ਦਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ 'ਡਰ' ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਹਨ -

ਡਰੀਐ ਜੇ ਡਰੁ ਹੋਵੈ ਹੋਰੁ॥

ਡਰਿ ਡਰਿ ਡਰਣਾ ਮਨ ਕਾ ਸੋਰੁ॥

ਅੰਗ - ੧੫੧

ਡਰ ਦੇ ਕਾਰਣ - ਡਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਜਾਂ ਵਾਪਰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸਾਮੰਗਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ, ਜਨਮ ਦੁੱਖ ਹੈ, ਬੁਢੇਪਾ ਦੁੱਖ ਹੈ, ਬੀਮਾਰੀ ਦੁੱਖ ਹੈ, ਨਾਪਸੰਦ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਸੰਯੋਗ ਦੁੱਖ ਹੈ, ਪਸੰਦ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਵਿਯੋਗ ਦੁੱਖ ਹੈ, ਮਨ-ਪਸੰਦ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣਾ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਇਹ ਦੁੱਖ ਡਰ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਡਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਸੋਮੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਛੋੜੇ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੁੱਖ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ - ਭੁੱਖ ਦਾ ਦੁੱਖ, ਜਮਦੂਤ ਜਾਂ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲਗ ਸਕਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਡਰ ਅਤੇ ਦੁੱਖ-

ਦੁਖੁ ਵੇਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਭੁਖੁ॥

ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਸਕਤਵਾਰ ਜਮਦੂਤੁ॥

ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਰੋਗੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ॥

ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੯

ਜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮੂਲ ਡਰ ਹੈ। ਭੁੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਡਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਮੌਤ ਵਾਪਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਦੁੱਖ ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਮੌਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

'ਮੌਤ' ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜ 'ਭੁੱਖ' ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਹੈ। 'ਭੁੱਖ' ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ-ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸੇਵਕ/ਗੁਲਾਮ ਅਤੇ ਬੰਦੀਵਾਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਕਦਾ ਹੈ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗੁਲਾਮੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਿਭਚਾਰ ਵਰਗੇ ਧੰਦੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਰਮ ਅਤੇ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਭੁੱਖ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ, ਜਾਤੀਆਂ, ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹਉਮੈ ਦੇ ਪਸਾਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੋਂ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਲਾਲਸਾ ਤੋਂ ਕਈ ਵੈਰ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਰਚਨਾ ਖੇਡ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ 'ਵੈਰ' ਭਾਵ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। 'ਡਰ' ਅਤੇ 'ਵੈਰ' ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੂਰਕ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਡਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੀਕ ਸੀਮਿਤ ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ, ਸਮੇਤ ਭੌਤਿਕ ਪਦਾਰਥਕ ਘਾੜਤਾਂ ਦੇ, ਡਰ ਅਧੀਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਉਣ, ਪਾਣੀ, ਚੰਨ, ਸੂਰਜ, ਅਗਨੀ ਸਭ ਰੱਬੀ ਭੈ ਵਿਚ ਹਨ।

- ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ ॥
- ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥
- ਭੈ ਵਿਚਿ ਅਗਨਿ ਕਵੈ ਵੇਗਾਰਿ ॥
- ਭੈ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਦਬੀ ਭਾਰਿ ॥
- ਭੈ ਵਿਚਿ ਇੰਦੁ ਫਿਰੈ ਸਿਰ ਭਾਰਿ ॥
- ਭੈ ਵਿਚਿ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਦੁਆਰੁ ॥
- ਭੈ ਵਿਚਿ ਸੂਰਜੁ ਭੈ ਵਿਚਿ ਚੰਦੁ ॥
- ਕੋਹ ਕਰੋੜੀ ਚਲਤ ਨ ਅੰਤੁ ॥
- ਭੈ ਵਿਚਿ ਸਿਧ ਬੁਧ ਸੁਰ ਨਾਥ ॥
- ਭੈ ਵਿਚਿ ਆਡਾਣੇ ਆਕਾਸ ॥
- ਭੈ ਵਿਚਿ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੁਰ ॥
- ਭੈ ਵਿਚਿ ਆਵਹਿ ਜਾਵਹਿ ਪੁਰ ॥
- ਸਗਲਿਆ ਭਉ ਲਿਖਿਆ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ॥
- ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਸਚੁ ਏਕੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੪

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖੀਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਾੜਤਾਂ 'ਡਰ' ਵਿਚ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਉਤੇ ਡਰ ਦਾ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਡਰ ਦੈਵੀ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਕੁਦਰਤੀ ਘਾੜਤ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਘਾੜਤਾਂ ਭੈ ਵਿਚ ਹਨ, ਦਾ ਇੱਕੋ ਭਾਵ ਹੈ। ਸਚਖੰਡ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਖੰਡਾਂ, ਮੰਡਲਾਂ, ਲੋਆਂ, ਆਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੂੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ 'ਡਰ' ਸਾਧਾਰਣ 'ਡਰ' ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਰਬ ਜੀਆਂ, ਜੰਤਾਂ, ਧਰਤੀਆਂ, ਸੂਰਜਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਦੀ ਚਾਲ, ਗਤੀ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਡਾਢਾ ਅਮੋੜ 'ਹੁਕਮਿ' ਹੈ -

ਡਰਪੈ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸੁ ਨਖੁੜਾ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਅਮਰੁ ਕਰਾਰਾ॥

ਅੰਗ - ੯੯੮

ਵਿਗਿਆਨ, ਦੈਵੀ ਹੁਕਮਿ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਲੁਕਵੀਂ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੂਰਜ ਚੰਨ ਧਰਤੀ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਪੰਧ 'ਤੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਯੂਨਾਨੀ ਸਿਧਾਂਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਅਤੇ ਵਿਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਦੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ। 'ਹੁਕਮ' ਅਤੇ 'ਡਰ' ਵੀ ਇਕੋ ਰੱਬੀ ਕਲਾ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹਨ। 'ਹੁਕਮ' ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਡਰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ, ਮਨੁੱਖ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ, ਕੁਦਰਤ, ਸਭ ਰੱਬ ਦੇ ਭੈ ਵਿਚ ਹਨ। ਭੈ ਰੱਬੀ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ, ਭੈ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮਿ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਧਾਰਣ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਡਰ ਅਤੇ ਵੈਰ ਦੇ ਭਾਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਡਰ ਰਚਨਾ-ਖੰਡ ਵਿਚ ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਹਨ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਡਰ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਹੋਂਦ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ। ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਤਿ ਅਤੇ ਨਿਰਭਉ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਡਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਜਨਮ, ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਤੋਂ ਵਿਨਾਸ ਤਕ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਹੁਕਮਿ ਦੇ ਡਰ ਅਧੀਨ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਜੀਵ, ਅਜੀਵ, ਮਨੁੱਖ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ, ਚੰਨ, ਸੂਰਜ, ਧਰਤੀ, ਤਾਰੇ ਸਾਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਕੇਵਲ 'ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਚੁ ਨਾਮ' ਹੀ ਡਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ।

ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਅਗਿਆਤ ਹੋਣੀਆਂ, ਵੱਧਤਰ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਲਪਿਤ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਡਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਰਬ-ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਨਾਲੋਂ ਦੂਜੀ ਰਚਨਾ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਬਲਵਾਨ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਸਰਬ-ਸਮਰੱਥ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਗਿਆਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਲਵਾਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਡਰ ਹੋਵੇ?

ਤਿਸ ਤੇ ਉਪਰਿ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥

ਕਉਣੁ ਡਰੈ ਡਰੁ ਕਿਸ ਕਾ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ - ੮੪੨

ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਕਾਲ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਕਾਲ ਦਾ ਡਰ ਭਿਅੰਕਰ ਡਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਸੂਰਬੀਰ, ਜੋਧੇ, ਰਾਜੇ, ਮਹਾਰਾਜੇ, ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ ਵੀ ਡਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਕਾਲ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਸੱਚੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਭਉ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਦੈਵੀ ਦੇਵਤੇ, ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ ਵੀ ਇਸ ਭੈ ਵਿਚ ਹਨ। ਪਰ ਡਰ ਦੀ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਨੁੱਖ ਭੈ-ਰਹਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

'ਚਲਦਾ.....'॥'

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ - ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ

ਸ. ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂਰ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-48)

ਮੂਲ

(6) ਅਤਾ-ਬਖਸ਼-ਦੋ ਪਾਕ ਪਰਵਰਦਗਾਰ
ਰਹੀਮ ਅਸਤ, ਰੋਜ਼ੀ ਦਿਹੇ ਹਰ ਦਯਾਰ।

ਅਰਥ - ਅਤਾ-ਬਖਸ਼: ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਪਰਵਰਦਗਾਰ: ਪਾਲਣਹਾਰ, ਰਹੀਮ ਅਸਤ: ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਰੋਜ਼ੀ ਦਿਹੇ: ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਹਰ ਦਯਾਰ: ਹਰ ਥਾਂ।

ਅਨੁਵਾਦ

ਪਾਕ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ, ਦਾਤਾ ਪਾਲਣਹਾਰ।
ਕਿਰਪਾ ਦਇਆ ਤੇ ਸਹਿਜ ਦਾ, ਅਸਲ, ਅਖੁੱਟ ਭੰਡਾਰ।।

ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਲਣਹਾਰ, ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ/ਦਿਆਲੂ ਹਰ ਥਾਂ ਰੋਜ਼ੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਮੂਲ

(7) ਕਿ ਸਾਹਿਬਿ ਦਯਾਰ ਅਸਤੋ ਆਜ਼ਮ ਅਜ਼ੀਮ।
ਕਿ ਹੁਸਨੁਲ ਜਮਾਲ ਅਸਤੋ ਰਾਜ਼ਕ ਰਹੀਮ।

ਅਰਥ - ਸਾਹਿਬਿ ਦਯਾਰ: ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਆਜ਼ਮ ਅਜ਼ੀਮ : ਵੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ, ਹੁਸਨੁਲ : ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ।

ਅਨੁਵਾਦ

ਸਖੀ ਸੁਨੱਖਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਰੋਜ਼ ਰਿਜ਼ਕ ਦੀ ਪੌਣ।
ਵਾਲੀ ਕਾਇਨਾਤ ਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੌਣ।

ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਸਮੂਹ ਧਰਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਰਿਜ਼ਕ ਦਾਤਾ ਤੇ ਰਹਿਮਤਾਂ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਮੂਲ

(8) ਕਿ ਸਾਹਿਬਿ ਸ਼ੁਰੁੱਸਤ ਆਜਿਜ਼ ਨਵਾਜ਼।
ਗ਼ੀਬੁਲ ਪੁੱਸਤੋ, ਗ਼ਨੀਮੁਲ ਗੁਦਾਜ਼।

ਅਰਥ - ਸਾਹਿਬਿ ਸ਼ੁਰੂ: ਅਕਲਮੰਦ, ਆਜ਼ਿਜ਼ ਨਿਵਾਜ਼ ; ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਹਾਮੀ, ਗ਼ਰੀਬ ਉਲਪੁਸਤ : ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ, ਗ਼ਨੀਮੁਲ ਗੁਦਾਜ਼ : ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ।

ਅਨੁਵਾਦ

ਰਾਖਾ ਗੁਰੂ-ਗ਼ਰੀਬ ਦਾ, ਅਕਲਾਂ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨ।
ਬੇੜਾ ਦੁਸ਼ਮਣ-ਦੁਸ਼ਟ ਦਾ ਡੋਬੇ ਵਿਚ ਤੁਫਾਨ।

ਉਹ ਪੂਰਨ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜ਼ਣ ਵਾਲਾ

ਹੈ, ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਪਾਲਕ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ/ਦੋਖੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਮੂਲ

(9) ਸ਼ਰੀਅਤ ਪੁੱਸਤੋ ਫਜ਼ੀਲਤ ਮਅੱਬ।
ਹਕੀਕਤ ਸ਼ਨਾਸੋ ਨਬੀਉਲ ਕਿਤਾਬ।

ਅਰਥ - ਸ਼ਰੀਅਤ : ਧਾਰਮਕ ਮਰਿਆਦਾ, ਪੁੱਸਤ : ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ, ਫਜ਼ੀਲਤ : ਵਡੱਪਣ, ਮਅੱਬ : ਕੇਂਦਰ, ਹਕੀਕਤ ਸ਼ਨਾਸ : ਸਚਾਈ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਨਬੀ ਉਲ ਕਿਤਾਬ : ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਰਚੇਤਾ।

ਅਨੁਵਾਦ

ਸੋਮਾ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਦਾ, ਵਡਿਆਈ ਸਾਕਾਰ।
ਧਰਮ ਕਰਮ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ, ਸੱਚ ਪਛਾਣਹਾਰ।

ਉਹ ਧਾਰਮਕ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਪਾਲਣਹਾਰ, ਵਡੱਤਣ ਦਾ ਕੇਂਦਰ, ਸੱਚ ਪਛਾਣਹਾਰ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ।

ਮੂਲ

10. ਕਿ ਦਾਨਿਸ਼ ਪਯੋਹ ਹਸਤ ਸਾਹਿਬਿ-ਸ਼ੁਰੂਰ।
ਹਕੀਕਤ ਸ਼ਨਾਸੋਸਤੋ ਜ਼ਾਹਿਰ ਜ਼ਹੂਰ।

ਅਰਥ - ਦਾਨਿਸ਼ ਪਯੂ : ਸਿਆਣਪ ਦਾ ਖੋਜੀ, ਸਾਹਿਬਿ ਸ਼ੁਰੂਰ : ਅਕਲਮੰਦ।

ਅਨੁਵਾਦ

ਖੋਜੀ ਅਕਲ ਲਤੀਫ ਦਾ ਪੁੰਜ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਦਾ।
ਪਾਣੀਓਂ ਦੁੱਧ ਨਿਤਾਰਦਾ ਓਸੇ ਦਾ ਜਲਵਾ।

ਉਹ ਸਰਬੋਤਮ ਬੁੱਧੀਮਾਨ, ਦਾਨਾਈ ਦਾ ਖੋਜੀ, ਤੱਤਵੇਤਾ, ਹਰ ਥਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ।

ਮੂਲ

11. ਸ਼ਨਾਸਿੰਦਹਿ ਇਲਮਿ ਅੱਲਮ ਖੁਦਾਇ।
ਕੁਸ਼ਾਇੰਦਹਿ ਕਾਰੁ ਆਲਮ ਕੁਸ਼ਾਇ।

ਅਰਥ - ਸ਼ਨਾਸਿੰਦਹ : ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਕੁਸ਼ਾਇੰਦਹ : ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ, ਇਲਮਿ ਆਲਮ : ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਭੇਦਾਂ।

ਅਨੁਵਾਦ

ਸਾਲਮ ਸੋਮਾ ਇਲਮ ਦਾ, ਨੂਰੇ ਨੂਰ ਕਰੇ।
ਮਾਲਕ ਸਾਰੇ ਜੱਗ ਦਾ ਹਰ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰੇ।

ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਮੂਲ

**(12) ਗੁਜ਼ਾਰੀਂਦਹਿ ਕਾਰਿ ਅੱਲਮ ਕਬੀਰ।
ਸ਼ਨਾਸਿੰਦਹਿ ਇੱਲੀਮ ਅੱਲਮ ਅਮੀਰ।**

ਅਰਥ - ਗੁਜ਼ਾਰੀਂਦਹ : ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਕਬੀਰ : ਵੱਡਾ, ਅਮੀਰ: ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਅਨੁਵਾਦ

ਜੱਗ ਦਾ ਜਾਣੂ, ਇਲਮ ਦਾ ਉਹਦੀ ਰਹਿਮਤ ਬਾਝ।
ਪੱਤਾ ਵੀ ਨਾ ਹਿੱਲਦਾ ਉਹਦੀ ਸੈਨਤ ਬਾਝ।

ਉਹ ਸਰਬੋਤਮ ਹਸਤੀ ਵੱਡੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਨੋਟ : ਉਪਰੋਕਤ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਪਿਛੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਚਿੱਠੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੂਲ

**13. ਮਰਾ ਏਤਬਾਰਿ ਬਰੀਂ ਕਸਮ ਨੇਸਤ।
ਕਿ ਏਜ਼ਦ ਗਵਾਹਸਤੇ ਯਜ਼ਦਾਂ ਯਕੇਸਤ।**

ਅਰਥ - ਮਰਾ :ਮੈਨੂੰ, ਨੇਸਤ : ਨਹੀਂ ਹੈ, ਏਜ਼ਦ : ਪਰਮਾਤਮਾ, ਯਜ਼ਦਾਂ : ਖੁਦਾ, ਯਕੇਸਤ : ਇਕ ਹੈ।

ਅਨੁਵਾਦ

ਖੁਦਾ ਹੀ ਗੁਆਹ ਤੂੰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਨਾ।
ਤੇਰੀ ਕਸਮ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਤਬਾਰ ਨਾ।

ਇਕੋ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਾਖੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਇਸ ਕੁਰਾਨੀ ਕਸਮ ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੂਲ

**(14) ਨ ਕਤਰਹ ਮਰਾ ਏਤਬਾਰਿ ਬਰੇਸਤ।
ਕਿ ਬਖਸ਼ੀ-ਓ ਦੀਵਾਂ ਹਮਹ ਕਿਜ਼ਬ ਗੋਸਤ।**

ਅਰਥ - ਬਖਸ਼ੀ : ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ, ਦੀਵਾਂ : ਵਜ਼ੀਰ, ਬਰੇਸਤ : ਉਸ ਉਤੇ, ਕਤਰਹ : ਜ਼ਰਾ ਵੀ, ਕਿਜ਼ਬ : ਝੂਠ, ਗੋਸਤ : ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।

ਅਨੁਵਾਦ

ਜਿਦ੍ਹੇ ਬਖਸ਼ੀ, ਦੀਵਾਨ ਝੂਠੇ ਨਿਰੇ,
ਉਦ੍ਹੇ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਕਰੇ।

ਜਿਸ ਦੇ ਫੌਜਦਾਰ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਆਦਿ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਉੱਕਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ।

ਮੂਲ

(15) ਕਸੇ ਕੌਲਿ ਕੁਰਾਅ ਕਨੁੱਦਇਅਤਬਾਰ।

ਹਮਾ ਰੋਜ਼ਿ ਆਖਰ ਸ਼ਵੱਦ ਮਰਦ ਖਵਾਰ।

ਅਰਥ - ਕਸੇ : ਜਿਹੜਾ ਵੀ, ਹਮਾ : ਉਹੀ, ਰੋਜ਼ਿ ਆਖਰ : ਕਿਆਮਤ ਨੂੰ, ਖਵਾਰ : ਜਲੀਲ

ਅਨੁਵਾਦ

ਉਹੀ ਮੰਨੇ ਤੇਰੀ ਕੁਰਾਨੀ ਝੂਠੀ ਕਸਮ,
ਜਿਨੂੰ ਪੌਹ ਨਾ ਸਕੇ ਖੁਆਰੀ ਦਾ ਗਮ।

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਝੂਠੀ ਕਸਮ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅੰਤ ਨੂੰ ਖੱਜਲ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੂਲ

16. ਹੁਮਾਂ ਰਾ ਕਸੇ ਸਾਯਹ ਆਯਦ ਬਜ਼ੇਰ।

ਬਰੇ ਦਸਤ ਦਾਰਦ ਨਾ ਜ਼ਾਗਿ ਦਲੇਰ।

ਅਰਥ - ਹੁਮਾ : ਪੰਛੀ ਜਿਸਦੇ ਪਰਛਾਵੇ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਬੰਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਯਦ : ਆਵੇ, ਬਜ਼ੇਰ : ਥੱਲੇ, ਦਸਤ ਦਾਰਦ : ਹੱਥ ਰੱਖਣਾ, ਜਾਗ : ਕਾਂ

ਅਨੁਵਾਦ

ਹੁਮਾ ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਲੰਘੇ ਉਹ ਸ਼ਾਹ
ਹੈ ਮੱਕਾਰ ਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਜਾਣਦਾ।

ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁਮਾ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਥੱਲੇ ਆ ਗਿਆ ਉਹਦਾ ਚਾਲਾਕ ਕਾਂ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਭਾਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸ਼ੈਤਾਨ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਮੂਲ

17. ਕਸੇ ਪੁਸ਼ਤ ਉਫ਼ਤਦ ਪਸੇ ਸ਼ੇਰਿ ਨਰ।

ਨ ਗੀਰਦ ਬੁਜ਼ੇ ਮੇਸ਼ੇ ਆਹੂ ਗੁਜ਼ਰ।

ਅਰਥ - ਕਸੇ : ਕੋਈ, ਪਸੇ ਸ਼ੇਰ : ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਪਿਛੇ, ਪੁਸ਼ਤ ਉਫ਼ਤਦ : ਪਿਛੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਬੁਜ਼ : ਬਕਰੀ, ਮੇਸ਼ : ਭੇਡ, ਆਹੂ : ਹਰਨ, ਗੀਰਦ : ਫੜਨਾ

ਅਨੁਵਾਦ

ਹਾਂ ਉਹਨੂੰ ਜੋ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆ ਗਿਆ,
ਹਰਨ, ਭੇਡ, ਬੱਕਰੀ ਦਾ ਡਰ ਨਾ ਰਿਹਾ।

ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਪਨਾਹ ਵਿਚ ਆਏ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਬੱਕਰੀ ਭੇਡ ਜਾਂ ਹਰਨ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਨੈ ਰਤਨ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-53)

ਅਫਰੀਕਾ ਦਾ ਦੌਰਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਇਕ ਗੁਣ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਮੁਸਕਲਾਂ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਪਿਛਾਂਹ ਨਹੀਂ ਭੱਜਦਾ ਸਗੋਂ ਹਰ ਔਕੜ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਮੱਥੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਝੰਡੇ ਗੱਡਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਅਤੀ ਵਿਕਟ ਜਗ੍ਹਾ ਉਤੇ ਗੋਰਾ ਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਮਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ, ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਮਲਾਇਆ ਆਦਿਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕਠਨ ਦੌਰ ਤੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿਚ ਘਣੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਹਿਤ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਹੀ ਕੰਮ ਆਏ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵੀ ਦਰੁੱਸਤ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਧਰਤੀਆਂ ਆਬਾਦ ਸਰ ਸਬਜ਼ ਤੇ ਫਿਰ ਫਲ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣ, ਤਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਜਾਨ ਮਿਹਨਤੀ ਤੇ ਜਫਾਕਸ਼ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵੀ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਰੜਕਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਗੱਲ ਅਫਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗਏ ਤਦ ਗੱਲ ਹੀ ਹੋਰ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਨਰਬੀ ਨਿਵਾਸੀ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਭੇਖੀ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਾਰੇ ਸਾਧਾਂ ਹੱਥੋਂ ਤੰਗ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਦਸੀ ਸੀ। ਕਈ ਸੱਜਣ ਜੋ ਲੁਧਿਆਣਾ ਆਦਿਕ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ, ਬਨਾਵਟੀ ਸਾਧਾਂ ਤੇ ਫਿਰ ਭੇਖੀ ਤੇ ਟਕੇ ਬੋਟਰੂ ਰਾਗੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਕਾਫੀ ਦੁਖੀ ਸਨ। ਸੋ ਸੰਗਤ ਦੀ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਹਿਤ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਫਰੀਕਾ ਜਾਣਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਸੋ 8 ਜਨਵਰੀ 1951 ਨੂੰ ਆਪ ਬੰਬਈ ਤੋਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਸਨ। ਮਜ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੰਬੇ ਸਫਰ ਸਮੇਂ ਹੀ ਪੋਹ ਸੁਦੀ ਸਪਤਮੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਗੁਰਪੁਰਬ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਕਾਫੀ ਸਨ। ਪਾਠੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਨ। ਸੋ ਪਾਠ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਬੂ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਭਾਈ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜਗੋੜਾ, ਭਾਈ ਲਿਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ।

ਬਾਬੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਿਜੀ ਸੇਵਕ ਸਨ ਬਾਕੀ ਸਜਣ ਤੇ ਫਿਰ ਕਥਾ, ਕੀਰਤਨ ਪਾਠ ਤੇ ਫਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਸੋ ਰੰਗ ਰਤੇ ਮਸਤਾਨੇ ਨਾਹਰੇ ਮਾਰਦੇ, ਹਰੀ ਰੰਗ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੱਜਣ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮੇਤ, ਨੌਵੇਂ ਦਿਨ ਸਤਾਰਾਂ

ਜਨਵਰੀ ਮੁੰਬਾਸਾ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਪੁਜ ਗਏ। ਸ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿੱਲ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਹਿਤ ਪੁਜੀਆਂ। ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕੋਠੀ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਮੁੰਬਾਸਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਸ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਨਿਰੋਬੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿਰੋਬੀ ਲੈ ਗਈ। ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਕਾਫੀ ਸਿੱਖ ਵਸੋਂ ਸੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਵਧ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸੀ। ਇਥੇ ਜ਼ਾਤ ਬਰਾਦਰੀ ਮਾਝਾ, ਮਾਲਵਾ ਤੇ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਕਾਫੀ ਝਗੜੇ ਸਨ ਪਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, "ਮੇਰਾ ਦੇਸ਼ ਹਿੰਦ ਤੇ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਦੀ ਜੀਵਨ ਰਾਸ ਇਕ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵੰਡ ਕਿਉਂ ਮੰਨੀਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਖਾ ਹੋਈ।

ਗੋਰਾ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਤਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮਤੇ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਨਸਪੈਕਟਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਪਰ ਲੱਗੀ ਪਰ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਦਿਤਾ।

ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਨੇਮ ਤੋੜ ਦਿਤੇ

ਮੁੰਬਾਸਾ ਵਿਖੇ ਦੀਵਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹੀ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਣੀ, ਕੋਈ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਸਿਮਰਨ ਸਾਧਨ ਤੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਸੱਜਣਾਂ ਪਰ ਸੰਤ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿਆਲਪੁਰੇ ਦਾ ਵੀ ਅਸਰ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇ ਮੋਟਾ-ਮੋਟਾ ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਉਣਗੇ ਜੋ ਟੋਏ ਟਿੱਬੇ ਮੇਟ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਰਹੇ ਸਭ ਹਿਸਾਬ ਮੇਟ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਤਮਕ ਤੌਰ ਮਹਾਨ ਬਣਾ ਦੇਣਗੇ। ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਤੇ ਪਰਮ ਯੋਗੀ ਹਨ। ਇਥੇ ਹੀ ਇਕ ਸਜਣ ਪੁਜੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਇਹ ਪਿਛੋਂ ਮੁਕੰਦਪੁਰ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ। ਹੁਣ ਨਿਰੋਬੀ ਰੇਲਵੇ ਵਿਚ ਫਿਟਰ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਗਰਮ ਐਚਕਨ ਭੇਟ ਕਰਕੇ, ਪਹਿਨਾ ਕੇ, ਫੋਟੋ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਚਾਹ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾਲੀ ਐਚਕਨ ਸਮੇਤ ਫੋਟੋ ਲੁਹਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣ। ਜਦੋਂ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਤਦ

ਇਸ ਨੂੰ ਉੱਕਾ ਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਕੁਝ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਹੈ। ਉਸ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਮਾਮੂਲੀ ਹੀ ਗੱਲ ਸੀ ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਮਸਲਾ ਹੀ ਹੋਰ ਸੀ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਗੱਲ ਇਕ ਕਢਨੀ ਹੀ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਉਪਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕਾਲੀ ਚਾਦਰ ਉਹੜਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਗੱਲ ਹੋਰ ਸੀ ਕਿ ਕਢਨੀ ਹੀ ਉਤਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਹੋਰ ਮੁੱਢਲੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਹੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਕ ਵਾਰ ਗਲੋਂ ਉਤਾਰੀ ਹੋਈ ਕਢਨੀ ਫਿਰ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੈਦੂ ਦਾ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਆਇਆ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਪਰ ਖਲੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਹੇ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਢਨੀ ਪਵਾਉਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਦੀ ਲਾਜ ਤੂੰ ਹੀ ਰੱਖਣੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਦੋਰਾਹੇ ਬਾਬੂ ਕਿਸ਼ੋਰੀ ਲਾਲ ਭੱਲਾ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭੱਲਾ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਕੀਮਤੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸ਼ਾਲ ਭੇਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਤਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ -

ਭਾਈ ਸਮਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸ ਅੱਗੇ ਉਪਹਾਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਪਰ ਇਹ ਵਰਦੀ ਦੀ ਵੀ ਬੰਧਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਏਗੀ। ਇਹ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੁਸ਼ਾਕ ਵੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਨਣ ਦੇ ਹੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਅਜੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਧਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਪੂਜਾ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸਾਡੇ ਪਿਛੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਹ ਹੁਣੇ ਹੀ ਅਰੰਭ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਅਸੀਂ ਰੋਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।"

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਇਕ ਮਨ ਸੋਚੀ ਨਿਯਮ ਸਾਧਨ ਫਿਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪੁਖਤਾਈ ਤੇ ਖਿਆਲਾਂ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਆਚਰਣ ਪਰ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਕ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਚਲੋ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹੀ ਚਾਹ ਹੈ ਤਦ ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਕਢਨੀ ਦਾ ਨੇਮ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਨਾਲ ਹੀ ਹਸ ਪਏ। ਜਿਥੇ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰ ਹਰ ਗੱਲ ਹੀ ਤਰਕ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਉਥੇ ਇਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਰੂਪ ਬਾਹਰਲੀ ਵਰਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸਮਝੋ।

ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਣਵਾਈ ਕਾਲੀ ਐਚਕਨ ਤੇ ਚੂੜੀਦਾਰ ਪਜਾਮਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਹੀ ਫੋਟੋ

ਉਤਰਵਾਈ। ਮਾਨੋ ਪਿਛਲੀ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹੀ ਪਰੀਤਿਆਗ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਫਿਰ ਮੁੜ ਕੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਧੰਨ ਹਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭੇਟ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਹਿਤ ਫਕੀਰੀ ਦੇ ਇਕ ਅੰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਨਸ਼ਾਵਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਫਕੀਰੀ ਨੇ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰ ਲਈ ਪਰ ਫਕੀਰੀ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸਦਾ ਉਹੀ ਰਿਹਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ

ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹਰ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਅੰਤਮ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜੋ ਦੀਵਾਨ ਤੋਂ ਅਸਰ ਕਬੂਲ ਕੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ, ਇਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ। ਸਿੱਖੀ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮੁਢਲਾ ਹੀ ਇਹ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਗਿਆਸੂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਾ ਧਾਰਣੀ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਿਮਰਨ ਸਾਧਨ ਦੀ ਕੋਈ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਜੇ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਦੂਸਰਾ ਹੀ ਮੰਤਰ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਨਿਸਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਜਾਪ ਦਸਦੇ ਸਨ।

ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਖੁਦ ਹੀ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਾਟਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਤੇ ਫਿਰ ਕਰਮ ਵਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਦਰੁੱਸਤ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਪਰ ਉਸ ਹੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਵੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਪਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਮੋਹਰ ਛਾਪ ਲਗਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪਤਿਤ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਗੋਂ ਉਹ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਅੰਦਰ ਰਹੇ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹਨ। ਅਫਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਐਸੇ ਸੈਂਕੜੇ ਹੀ ਸਿੰਘ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਿਛੋਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਫਰੀਕਾ ਛੱਡ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹਨ। ਅਫਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਹੀ ਕਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਨ। ਜੋ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ ਕਈ

ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਲੀ, ਜੁਲੀ, ਗੁਲੀ ਤਿੰਨ ਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਏ ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਪਰ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਹੀ ਯੋਗ ਗੱਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਸੁਖ ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਅਰਥ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣੀ ਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਨਿਰਬਾਹ ਤਕ ਹੀ ਰਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਖਾਵੇ ਜੋ ਖਾ ਕੇ ਸਰੀਰ ਬੀਮਾਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਪਾਧੀ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਉਹ ਬਸਤਰ ਜੋ ਪਹਿਨ ਕੇ ਸਰੀਰ ਬੀਮਾਰ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਅੰਦਰ ਵਿਵਰਜਤ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਹਰਲੀ ਕਿਰਿਆ ਹੋ। ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਖ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਧਾਰਣੀਯ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਇਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਚ ਦਸਦੇ ਸਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਗੰਢ ਜਿਸ ਵੀ ਸੱਜਣ ਨਾਲ ਪਈ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਭਾਵੇਂ ਅਫਰੀਕਾ ਰਹਿਣ, ਹਿੰਦ ਆ ਜਾਣ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਜਾਣ। ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਬੂਟਾ ਟਹਿਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮਸਰ ਦਬਲਾਨ ਦਾ ਸੰਤ ਆਸ਼ਰਮ ਛੱਡ ਕੇਈ ਹੀ ਕਰਮਵਾਨ ਧਰਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਥੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਟਕ ਹੀ ਇਤਨਾ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਨਿਵਾਸ ਤੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੰਜ ਸੌ ਤੋਂ ਉਪਰ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਗਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਸੀ।

ਜਿਥੇ ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਨ, ਉਥੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਕਾਫੀ ਕਾਫਰ ਸਨ ਜੋ ਮੂੰਹ ਆਈਆਂ ਹੀ ਅਰਲ ਬਰਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਤੁਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਬਣਨ ਦੀ ਸੋਚੇ ਤਦ ਆਪ ਨੇ ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਕਈ ਗੁਨਹਗਾਰ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਕ ਸਜਣ ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਰੂਮੀ ਸੀ। ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅਤਿ ਨੀਵੇਂ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਮੂੰਹ ਵੀ ਮਾਂਜ ਕੇ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਇਸ ਦਾ ਲੜਕਾ ਬੀਮਾਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਬਚਣ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬਾਬੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੇ ਰਹਿਮਤਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸੀ।

ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੇ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਮੋੜ ਪਿਆ ਸੀ।

ਸ਼ਾਸ ਜੋ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਫਿਰ ਚਲ ਪਏ। ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਵਾਲਾ ਸੁਦਾਗਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਇਆ। ਤਦ ਇਹ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਪੁਜੇ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਦਰ ਸੰਘਾਊਪਨ ਜਾਗ ਪਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜੋ ਬਾਹਰ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਕਿਹਾ -

ਕਈ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਹਨ, ਵਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਕਦੇ ਵੀ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਅੰਦਰ ਮਨੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੌ ਦਰਜੇ ਨੀਵਾਂ ਹੈ। ਸੂਅਰ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਬੁਰੀ ਖੁਰਾਕ 'ਚੋਂ ਚੰਗੀ ਖੁਰਾਕ ਕਢਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਚੰਗੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਈ ਪਦਾਰਥ ਖਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਅੰਦਰ ਗੰਦਗੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਕੇਵਲ ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੇ ਬਦ ਮਸਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦਿਨ ਲੰਘਾਣ ਹਿਤ ਮਿਲਿਆ ਹੈ? ਅਸਾਂ ਬੀਬੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਬੱਚੇ ਲਈ ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਮੰਗੀ। ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਲ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਮੰਗਦੀ ਹੈ?

ਇਹ ਪੇਸ਼ਮਾਨ ਹੋਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਬਣਿਆ ਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ਕ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੱਜ ਗਿਆ। ਇਹੀ ਇਕ ਐਸੀ ਕਰਾਮਾਤ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੋਰ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਵਖ ਦਰਸਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਗੜੇ ਖਮੀਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਇਹ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਸੀ।

ਅਫਰੀਕਾ ਅੰਦਰ ਮੁੰਬਾਸੇ ਹੀ ਪੁਜੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਹੀ ਆਪ ਨਿਰੋਬੀ ਪੁਜੇ ਸਨ ਜਿਥੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬਿਸਰਾਮ ਤੇ ਹਰੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਛਹਿਬਰ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਨਰੋਬੀ ਤੋਂ ਨਕੋਰੇ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਇਥੋਂ ਫਿਰ ਐਲਟੋਰੇਟ ਪਧਾਰੇ ਸਨ। ਅਲੈਟੋਰੇਟ ਤੋਂ ਕੋਸਮੂ ਗਏ। ਕੋਸਮੂ ਤੋਂ ਜੇਕਾਰਟਨ ਆਏ।

ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੈਂਕੜੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਪਾ ਕੇ ਸਦੀਵੀ ਗੁਰੂ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਫਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਅੰਦਰ ਅੱਜ ਅਫਰੀਕਾ ਤੋਂ ਆਏ ਸੱਜਣ ਜੋ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਲਗਨ ਵਾਲੇ ਉਹੀ ਸੱਜਣ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਕਦੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਨ।

'ਚਲਦਾ,.....!'

(ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਨੌ ਰਤਨ' ਵਿਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-60)

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧

ਨਾਨਕ ਬੇੜੀ ਸਚ ਕੀ;
ਤਰੀਐ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਸੱਚ ਕੀ=ਦੀ ਬੇੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵੀਚਾਰ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਨੇੜੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਤਰੀਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਭਗਤੀ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਸਾ ਰੂਪ ਨਦੀ ਵਾ: ਵੈਤਰਨੀ ਨਦੀ ਵਾ: ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ ਰੂਪੀ ਨਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰ=ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਰੀਐ=ਤਰੀਦਾ ਹੈ।

ਇਕਿ ਆਵਹਿ ਇਕਿ ਜਾਵਹੀ;
ਪੂਰਿ ਭਰੇ ਅਹੰਕਾਰਿ॥

ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਰੂਪੀ ਸੱਚੀ ਬੇੜੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹੇ ਵਾ: ਭਗਤੀ ਰੂਪੀ ਬੇੜੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹੇ, ਉਹ ਇਕ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਵਹਿ=ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਵਹੀ=ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਹੰਕਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੂਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਭਰੇ ਆ ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਨ ਹਠਿ ਮਤੀ, ਬੁਡੀਐ;
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚੁ ਸੁ ਤਾਰਿ॥੧॥

ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਹਠਿ=ਅੜੀ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ, ਬਲਕਿ ਮਨ ਦੀ ਮਤੀ=ਮੱਤ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਬੁਡੀਐ=ਭੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਸੁ=ਉਹ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਭੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸੱਚ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਤਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਗੁਰਮੁਖ ਆਪ ਵੀ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰ ਬਿਨੈ, ਕਿਉ ਤਰੀਐ; ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਤਰ ਸਕੇਗੇ ਤੇ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਤੂ;
ਮੈਂ ਅਵਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਕੋਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਹੰਕਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ 'ਚ ਆ ਕੇ ਇਉਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੋ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਜਿਉ=ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਵੈ=ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ=ਤਿਵੇਂ ਤੂੰ=ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਰੱਖ ਲਵੋ। ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਵਰੁ=ਹੋਰ, ਕੋਇ=ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਅਸਥਾਨ ਵਾ: ਦਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਬਚਣ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਕਰੀਏ। ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਸਾਡਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੋ।

ਆਗੈ ਦੇਖਉ ਡਉ ਜਲੈ;
ਪਾਛੈ ਹਰਿਓ ਅੰਗੁਰੁ॥

ਜਿਵੇਂ ਆਗੈ=ਅੱਗੇ ਬਨਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬਾਸਾਂ ਦੇ ਖਹਿਣ ਨਾਲ ਡਉ=ਦਾਵਾ ਅਗਨੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗਲ ਜਲੈ=ਸੜ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਪਾਛੈ=ਪਿੱਛੇ ਬਰਸਾਤ ਕੁੱਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੜੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਵਿਚ ਹਰਿਓ=ਹਰੀ ਅੰਗੁਰੁ=ਅੰਕੁਰ ਭਾਵ ਨਵੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਫੁੱਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਿਛ ਹਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਹਰਿਆਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੈ, ਤਿਸ ਤੇ ਬਿਨਸੈ;
ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਚੁ ਭਰਪੂਰਿ॥

ਜਿਸ ਤੇ=ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਉਪਜੈ=ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਤੇ=ਉਸੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਹੀ ਬਿਨਸੈ=ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਘਟਾਂ-ਘਟਾਂ ਵਿਚ ਸੱਚਾ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਪਰਿਪੂਰਣ ਹੈ। ਅਥਵਾ (ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੈ) ਜਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸੱਚਾ ਘਟਾਂ-ਘਟਾਂ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪੇ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਵਹੀ;
ਸਾਚੈ ਮਹਲਿ ਹਦੂਰਿ॥੨॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਮੇਲ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਹੀ=ਮਿਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਚੈ=ਸੱਚੇ ਮਹਲਿ=ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਹਦੂਰਿ=ਨੇੜੇ ਹੀ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਉਹ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਮਹੱਲ ਵਿਚੋਂ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਪਾ ਕੇ

ਹਦੂਰਿ=ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਭਾਵ ਸਾਖਿਆਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

**ਸਾਹਿ ਸਾਹਿ ਤੁਝੁ ਸੰਮਲਾ;
ਕਦੇ ਨ ਵਿਸਾਰੇਉ ॥**

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੈਨੂੰ ਸਾਹਿ ਸਾਹਿ=ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਸੰਮਲਾ=ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾ ਵਿਸਾਰੀਏ, ਆਪ ਜੀ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦੇਵੇ।

**ਜਿਉ ਜਿਉ ਸਾਹਬੁ ਮਨਿ ਵਸੈ;
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੇਉ ॥**

ਜਿਉ ਜਿਉ=ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹੈ ਵਾ: ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਾਹਬੁ=ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭਗਤੀ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹੈ, ਵਾ: ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਮਾਲਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪੇਉ=ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪੀਂਦੇ ਹਨ।

**ਮਨੁ ਤਨੁ ਤੇਰਾ ਤੁ ਮਨ ਧਣੀ;
ਗਰਬੁ ਨਿਵਾਰਿ ਸਮੇਉ ॥**

ਸਨਮੁਖ ਬਿਰਤੀ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹੋ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਸਾਡਾ ਮਨ ਵੀ ਤੇਰਾ ਹੈ ਤੇ ਤਨੁ=ਸਰੀਰ ਵੀ ਤੇਰਾ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰਹੀ ਸਾਡਾ ਧਣੀ=ਮਾਲਕ ਹੈਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰਬੁ=ਹੰਕਾਰ ਨਿਵਾਰਿ=ਨਿਵਾਰਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਸਮੇਉ=ਸਮਾਅ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

**ਜਿਨਿ ਏਹੁ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ;
ਕਰਿ ਆਕਾਰੁ ॥**

ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਉਪਾਇਆ=ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕ, ਮਾਤ ਲੋਕ, ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ (ਤ੍ਰਿਭਵਣ) ਦੇ ਆਕਾਰ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਵਾ: ਜਾਗ੍ਰਤ, ਸੁਪਨ, ਸੁਖੋਪਤੀ ਵਾ: ਬਾਲਪਨ, ਜੋਬਨ, ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾ ਵਾ: ਦੇਵਤੇ, ਦੈਂਤ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਵਾ: ਸੂਖਮ, ਅਸਬੂਲ ਤੇ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਵਾ: ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਆਦਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਆਕਾਰੁ=ਸਰੂਪ ਬਣਾਏ ਹਨ।

**ਗੁਰਮੁਖਿ ਚਾਨਣੁ ਜਾਣੀਐ;
ਮਨਮੁਖਿ ਮੁਗਧੁ ਗੁਬਾਰੁ ॥**

ਗਿਆਨਵਾਨ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਚਾਨਣੁ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨੀ ਮਨਮੁਖਿ ਮੁਗਧੁ=ਮੂਰਖ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨ

ਦਾ ਗੁਬਾਰੁ=ਗਾੜਾ ਹਨੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

**ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਤਰੀ;
ਬੁਝੈ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਰੁ ॥੪॥**

ਹੇ ਭਾਈ! ਘਟਾਂ-ਘਟਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਤਰੀ=ਇਕ ਰਸ ਹੈ ਵਾ: ਅੰਤਰੇ ਭਾਵ ਭੇਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਮਤ ਨੂੰ ਬੁਝੈ=ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੁ=ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਗੁਰਮਤ ਦੁਆਰਾ ਬੁੱਝ ਕੇ ਭਾਵ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਰ ਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰੀਦੀ ਹੈ।

**ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿਨੀ ਜਾਣਿਆ;
ਤਿਨ ਕੀਚੈ ਸਾਬਾਸਿ ॥**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖ ਰੂਪ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਬਾਸਿ=ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਚੈ=ਕਰੀਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਵੀ ਧੰਨਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਤੇ ਉਹ ਆਪ ਵੀ ਧੰਨ ਹਨ।

**ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਲ ਮਿਲੇ;
ਸਚੇ ਗੁਣ ਪਰਗਾਸਿ ॥**

ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੇ ਜਪਣ ਕਰਕੇ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ਸਾਗਰ 'ਚ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਗਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਵੇਂ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੀ ਸਾਗਰ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਚੇ ਦੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਗੁਣ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

**ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਸੰਤੋਖੀਆ;
ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਪ੍ਰਭ ਪਾਸਿ ॥੫॥੧੬॥**

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਸੰਤੋਖੀਆ=ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਵਾ: ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਸਹਿਤ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦੇ ਪਿੰਡੁ=ਸਰੀਰ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਅਰਪ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਹੰਗਤਾ ਮਮਤਾ ਮੇਟ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ 'ਚ ਪਾਣੀ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ॥ ਅੰਗ- ੨੨੮

'ਚਲਦਾ.....।'

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਰਾਜ ਯੋਗ ਦਾ ਮਾਰਗ

ਯੋਗ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਕੇਵਲ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਸਗੋਂ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਵੇਦ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਨੁੱਖ ਪੂਰਣ ਯੋਗੀ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਹਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਗਿਆਨ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਯੋਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਘਟੀਆ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਯੋਗ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਜ਼੍ਹਬਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਸਾਈ ਮੱਤ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ।

ਰਾਜ ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਆਮੀ ਵਿਵੇਕਾ ਨੰਦ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ 1893 ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਗਏ ਸੀ। ਰਾਜ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸ਼ਾਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਯੋਗ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਾਕੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਤਰੀਕੇ ਕੁਝ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹਨ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਯਮਬੱਧ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ। ਰਾਜ ਯੋਗ ਪੰਤਾਜਲੀ ਨੇ ਯੋਗ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਬੀ.ਸੀ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਪੌੜੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਯੋਗ ਵਿਚ ਫਿਲੋਸਫੀ, ਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਅਭਿਆਸ ਸਭ ਕੁਝ ਇਕੱਠਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਯੋਗ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਤਕਨੀਕ, ਅਭਿਆਸ ਦੱਸੇ। ਯੋਗ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਸਵੈ ਅਨੁਸਾਸ਼ਨ ਨਾਲ, ਖਾਸ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕੇ। ਮੇਰੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਸਦਾ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਕਦੀ ਵੀ ਉਹ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾ ਦੱਸੇ, ਨਾ ਪੜ੍ਹਾਓ ਜਿਸ ਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਏਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਵੀ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਯੋਗ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਵੀ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਪ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹਾਂ ਔਕੜਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਰਾਜ ਯੋਗ ਤੁਹਾਨੂੰ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਦਸਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦੀਆਂ ਸਭ ਸ਼ਾਖਾ ਹਨ, ਰਾਜ ਯੋਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਅੱਥ (atha), (atha) ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ

ਹੈ 'ਹੁਣ' ਐਥੇ ਭਾਵ 'ਹੁਣ ਫੇਰ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ'। ਇਹ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਫਿਲੋਸਫੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਯੋਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਤੁਰੰਤ, ਝਟਪਟ ਹੀ, ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਝਟਪਟ ਚਾਹ ਜਾਂ ਕੌਫੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਝਟਪਟ ਮੰਤਰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦੇ। ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਵੀ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਅੱਡੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮਾਂ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਉਲਝਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਸਤਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਦਾ ਹੈ, ਸੌਖਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਉਸਨੂੰ ਔਖਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਰਾਜ ਯੋਗ ਇਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਕਈ ਮਾਰਗ ਸ਼ਿਲਾ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਮਾਰਗ ਹੈ।

ਅਧਿਆਪਕ, ਭਾਵ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਆਪਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਧਿਆਪਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਸੁਆਰਥੀ ਹੋ ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲੋ, ਜੋ ਉਹ ਕਹੇ ਉਹ ਕਰੋ, ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਨਿਸੁਆਰਥੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਚਾਰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸੁਆਰਥੀ ਗੁਰੂ ਕਦੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਸੰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸੱਚਾ ਅਧਿਆਪਕ ਗੁਰੂ ਨਿਸੁਆਰਥੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਿਸੁਆਰਥੀ ਹੋਣਾ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਆਤਮਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਨਿਸੁਆਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਸੱਚਾ ਆਤਮਕ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਉਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਹੈ, ਇਕ ਕਾਬਲ ਅਧਿਆਤਮਕ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੀ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਅਧਿਆਤਮਕ ਨਿਸੁਆਰਥੀ ਹੈ, ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲੋ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਅੰਤਰ ਮੁਖੀ ਬਣੇ

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠੋਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਹੈ, ਆਤਮ ਸਾਧਨਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਹੱਥ ਪੈਰ ਹਿਲਾਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਲਈ ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸਭ ਤੋਂ ਸੌਖੀ ਹੈ ਆਤਮ ਸਾਧਨਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਸੌਖਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ। ਇਹ ਅੰਤਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਬਣਨਾ ਸਿਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਸਰੋਤ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਮੱਠਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਕਿੰਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਪੱਛਮ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬਹੁਤ ਤਕਨੀਕੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ, ਅੰਤਰ ਵਲ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੇਰਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਪਹਿਲੇ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਬਣੋ, ਇਸ ਸਚਾਈ ਲਈ ਚੇਤਨ ਹੋਵੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਵਨ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਸਿਖੋ, ਸਮਝਣਾ ਸਿਖੋ, ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਜਾਣੋ, ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਜਾਣੋ, ਆਪਣੇ ਚੇਤਨ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਜਾਣੋ, ਸਮਝੋ।

ਪੰਤਾਜਲੀ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜ ਯੋਗ ਨੂੰ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਨਣ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਹਨ, ਯੋਗ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਸੂਤਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਤਾਜਲੀ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹੋ, ਆਪਣਾ ਵਾਸਤਵ ਸੁਭਾਅ ਭੁੱਲ ਰਹੇ ਹੋ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਣ ਗਏ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਦਮ ਭੈ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਡਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਜਗਿਆਸੂ ਪੁਛਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏਗੀ? ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ? ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ? ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਭੈ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾ, ਤੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਚਿੰਤਾ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦੀ, ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਦੀ ਕੀ ਚਿੰਤਾ?

ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ, ਆਤਮ ਸਿੱਧੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਭੈ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਕੰਮ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਭੈ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਸਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਅ ਭੁੱਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਯੋਗ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਵੱਖ ਦੇਖਣਾ ਤਾਂ ਦਵੰਦ ਹੈ। ਸਤ ਸਾਰੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਬਾਹਰ ਵੀ, ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਸਤ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਨ ਉਠਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਵਿਚ ਹੋ, ਸਤ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ ਕੇਵਲ ਇਸ ਸਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਦੀ, ਇਸ ਸਤ ਤੋਂ ਚੇਤਨ ਹੋਣ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਅਭਿਆਸ, ਲਗਾਤਾਰ ਅਭਿਆਸ ਦੀ।

ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਏਧਰ, ਓਧਰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਭ ਐਵੇਂ ਹੀ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਉਮੈ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਨੂੰ ਸੁੰਗੋੜ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀ ਚੇਤਨਤਾ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵੀ ਤੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਸਭ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਦਬਾਉ, ਅੰਦਰ ਛੁਪੇ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਫੇਰ ਹਉਮੈ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਇਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਉਤਲੇ-ਉਤਲੇ ਸਵੈ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਦਵੰਦ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - ਭਾਦੁਇ, 16 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 7 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨੇ 11 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib13>

Live Audio Link 1 - [https://www.awdio.com/Ratwara Sahib](https://www.awdio.com/Ratwara%20Sahib)

Live Audio Link 2 - <https://mixlr.com/ratwara-sahib>

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com

Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 128611000000035

Branch Code - C1286

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

Branch Code - C1286

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Euro	50 €	500 €
Life	Rs 3000/3020				

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
3. ਡਾ. ਸਵੇਤਾ	ਫੀਜ਼ੀਓਥਰੈਪਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
6. ਜੇ.ਪੀ.ਆਈ ਹਸਪਤਾਲ ਮੋਹਾਲੀ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ	ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	"
7. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼)	ਬੁੱਧਵਾਰ
9. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਆਦਿਕ ਬੁੱਧਵਾਰ	"
10. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
11. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
12. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
13. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
14. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
15. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਈ.ਐਨ.ਟੀ/ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ	ਐਤਵਾਰ
16. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ, ਡਾ. ਗਰਗ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
17. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ
18. ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ		ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਬਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।
ਹਰ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-
2. ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ			43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
(ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	400/-	400/-	44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-		45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
(ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)			46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-		
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	English Version	Price
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	. 5/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	. 70/-
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
21. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
22. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		14. The Dawn of Khalsa Ideals	. 10/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	200/		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	. 5/-
(ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)			16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-			
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	60/-			
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉੱਤਰ				
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-			
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ,ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\ Branch Code - C1286

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Ph. India

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 79, issue July, 2017)

The world expanse has come about in God's own Ordinance and Will. When He ends His play, then He alone is left behind in existence. This simple thing man fails to comprehend. The Guru's edict is—

*'While my ego lasts, art Thou not seen;
Now Thou alone art; have I ceased to be:
Like innumerable gusts of wind arise waves
in the ocean,*

*That are only water within the mass of
water.*

*Lord! what can I say? Such is illusion-
Under its influence are objects not such as
thought to be.*

*Sitting on his throne did a king get involved
in sleep;*

In dream turned beggar.

*Despite our royal glory, in separation from
it have we suffered-*

Such is our state.

*Of the episode of the rope and the serpent,
Now the mystery have we realized
somewhat.' P. 657*

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ

ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ॥

ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ

ਲਹਰਿ ਮਇ ਓਦਧਿ

ਜਲ ਕੇਵਲ ਜਲ ਮਾਂਗੀ॥

ਮਾਧਵੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਭ੍ਰਮ ਐਸਾ॥

ਜੈਸਾ ਮਾਨੀਐ ਹੋਇ ਨ ਤੈਸਾ॥

ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ

ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ॥

ਅਛਤ ਰਾਜ ਬਿਛਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ

ਸੋ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ॥

ਰਾਜ ਭੁਇਅੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੈਸੇ ਹਰਿ

ਅਬ ਕਛੁ ਮਰਮੁ ਜਨਾਇਆ॥

It is very surprising that we regard what is real as untrue, and the untrue, we call real. Try to understand it. Just pay a little attention. Guru Sahib says: *'With egoism art Thou not experienced or seen'*. This is the riddle. If you say: *'I' am*, then art *'Thou'* not there. If *'Thou art in existence'*, then *'I' am not*. Then, there is only one in existence, who is both *'I'* and *'you'*.

Guru Sahib says:

*'Thou who art learned, expound in thy mind
this inexpressible proposition.*

*Without the Master's guidance is not
realized the Essence-*

The Inaccessible, that in all creation abides.'

P. 1092

ਬੁਝਹੁ ਗਿਆਨੀ ਬੁਝਣਾ ਏਹ ਅਕਥ ਕਥਾ ਮਨ ਮਾਹਿ॥
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਤਤੁ ਨ ਪਾਈਐ ਅਲਖੁ ਵਸੈ ਸਭ ਮਾਹਿ॥

These are not two but one. One is named *'jeev'* (sentient being), the other is *'God'*. They are owing to mental or psychic maladies. For example, a man may have a squint in his eye. He sees two in place of one. In the corner of your eye press a little with your finger and look at the moon. Instead of one, you will see two moons. When the moon is in fact one, why do you see two moons? This is because there is a flaw in the manner of seeing; the eye is not viewing in a straight line. So, these defects are due to *Maya* (mammon) which has *'rajo gun'* (passion emotion), *tamogun* (dark side of

things), *sato gun* (virtuous traits).

It (Maya) has two parts or portions. One is 'pure', the other is 'foul' or 'impure'. Take it like this:

One is calm and pure water in which is getting reflected the sun or the moon. In it, stars and moon will be seen glittering as they really are. The other is dirty water which is trembling also. In it the reflection of the moon will not be clear and pure. This image of the moon is stuck with dirt and filth. Now understand further. The sun and moon seen in water are only images or reflections. So one is real, the other is the image or reflection. Only the names are two, but actually they are one and the same.

Similarly, God is real, while His image or reflection is the 'jeev'(sentient being). God is omnipresent. He is all-pervasive. The image or reflection can never be the original or real one. The real one is God. Similarly, when God's reflection or His power falls in 'Maya' (Mammon), that image is called 'jeev'. Such is the Guru's edict:

'Saith Nanak: on a single tree bearing the fruit of joy in God, Are settled two birds, while coming and going are these birds invisible-wings they bear not.'
P. 550

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ ॥
ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥

[By 'tree' is implied the bird. The birds are interpreted as Divine self (*Parmatma*) and the individual self (*jeev atma*).]

The pure part is God. He is the source. His reflection is the 'jeev' (sentient being). Understand it again carefully. The Formless Lord is the source (The Supreme Soul). His reflection on *Maya* (mammon) is called 'jeev' (sentient being). When the moon gets

reflected in water, we do not give any name to it; we call it just 'reflection'. But when God's reflection falls on *Maya*, there that 'Power comes to be called 'jeev' (sentient being). 'Ekamkar' (The Sole Supreme Being) has no form, complexion, and vesture. On the veil of *Maya* (mammon) in us has fallen another veil. Once we had counted as many as 300 veils. So, countless veils have fallen on man's mind and awareness. Now what should the poor and helpless 'jeev' (sentient being) do? He has become 'jeev' (sentient being) Now the issue is plain and simple. If we give up the sense of being a 'jeev' and realize the truth or reality, we can be liberated. But if man says: 'I' exist and God too exists, then there is no deliverance. This is a little difficult to understand. Now, examine the different veils that the 'jeev' (sentient being) suffers from. Look at the veil of this physical body; how burdensome and ponderous it is! The Divine light is not seen in it. Then the second veil is that of '*sookhshamsreer*' [The subtle body that leaves the mortal frame and enters another body. It is a collection of mind, intellect, five 'prans' (life breaths), five motor organs and five sense organs.] made up of seventeen constituents.

In it is '*karansreer*'. [An imaginary dreamless state in which all sensual desires disappear. Only 'ego' or pride is left and one experiences bliss.] It is also called '*aakashsreer*'. Then there are five 'kosh' or veils'. One is called '*annmai kosh*' [born of food and subsisting on it]. Second is the veil of '*praans*' (life breaths). Third is that of 'mind', fourth of 'intellect' or 'intelligence'; fifth is of 'ignorance', which is called 'bliss'. These are eight veils; continue counting them yourself. Then there is inner consciousness,

which again has four veils - mind, intellect, heart and ego. Thereafter, there are veils of the five 'prans' (life breaths), *praan* (in the heart), *upaan* (in the anus) *udaan* (in the throat), *biyaan* (in the entire body) and *samaan* (in the navel). Then, there are five veils of the motor organs and five of the sense organs - eyes, nose, etc. Subtle and immaterial veils are those of word (speech), touch, beauty, relish and smell. Material veils are of air, water, fire, sky etc. Then there are veils of the twenty-five dispositions. Thus there are many veils which cover man. Similarly, there are five thieves in the 'jeev' (sentient being):

'Within this body dwell five thieves - lust, wrath, avarice, attachment and pride. They plunder Nectar. The apostate knows it not and none hears the complaint.' P. 600

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰਾ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੁਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ
ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪੁਕਾਰਾ॥

Five are the veils of pride or ego:

'Empery, wealth, beauty, pride of caste and youthfulness -

All these five are robbers of goodness:

By these five marauders is the world robbed. None caught by these preserves decency.'

P. 1288

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ॥
ਇਨੀ ਠਗੀ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ॥

Now, you can see how many are the agents out to entrap the 'jeev' (sentient being). He has numerous enemies - not one. Five are the sensualities - word, touch, beauty, relish (taste) and smell. Then, there is hypocrisy and pretension. Some persons put on the holy garb, but within them, what they are nobody knows. Do the holy men have a certificate of genuineness? The holy man or saint is one, who has gained self

realization:

'Such as for duration of a breath, or while taking a morsel, put not away from mind the spell of the Name Divine, Saith Nanak, are blessed:

These the true devotees may be called.'

P. 319

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ
ਹਰਿ ਨਾਮ ਮਨਿ ਮੰਤ੍ਰੁ॥
ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ
ਪੂਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ॥

By putting on cloaks, then, will all become saints? No. This is not the way to become holy men. This is called hypocrisy or pretension. Then, the 'jeev' (sentient being) suffers from the veils of jealousy, slander, backbiting, stupidity, ignorance, desire and perverted thinking. He also suffers from the veils of deeds, religions, caste, surname, brotherhood, family, worship, pilgrimage, lust, desire for public approval, wealth, son, material goods, reading, travel, watching shows and spectacles, performing rites and rituals and to rule as a king. In this way, veils over veils are continuing to fall on man's mind. Then, there are veils of evil thoughts, various kinds of sensual enjoyments, usurping another's woman and wealth, and various kinds of strifes and torments. There are five kinds of torments, which are called mental torments. The veil of ignorance continues to fall on this veil owing to which we do not gain knowledge of our soul-self. Then, there are veils of 'asmita' (regarding view and viewer as one), *abhinives* (agitation or restlessness born out of the fear of death), love, enmity, hypocrisy, skepticism (lack of belief or devotion), bad company, 'abichaar' (lack of knowledge or thinking), evil thinking; many are the wrong notions formed in our mind. How to dispel them or get rid of them? Then there are veils

of doubts. There are five kinds of illusions, and our mind or consciousness wanders in nine relishes or pleasures. The fear of nine planets troubles us, sometimes of Saturn, and sometime of Mars. The relish of sixteen kinds of adornments, and thirty six kinds of delicacies overwhelm us. Similarly, we suffer from irritation and three maladies of *adhi* (mental), *biyadhi* (physical) and *upadhi* (psychic).

Hope, apprehension, doubt, sloth, addiction, weeping, laughing, and rearding the world as world without the Creator also are the veils covering our mind. Regarding other words as the 'holy word', when the real word is 'Brahm or Waheguru' (Lord Creator) is a veil too. So, the various thoughts in the mind which number millions, and always believing in one's existence that 'I am', keeping one's separate and distinct existence even in the Divine Court and not mingling with the Lord also fall in the domain of veils burdening the 'jeev' (sentient being), when the Guru's edict is:

*'As water into water mingles,
So does light of the self with Divine light
merge.'* P. 278

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ॥
ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ॥

Refrain: While the 'jeev' is one, hunters are many.
O Lord, Thine alone is the sole hope...

ਧਾਰਨਾ- ਜੀਵ ਇਕ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ
ਬਹੁਤੇ, ਇਕੋ ਤੇਰੀ ਆਸ ਮਾਲਕਾ

*'SaithKabir: Weak is the deer, green the lake
(World).*

*Amid a million hunters I the single life-
How long shall it cheat death?' P. 1367*

ਕਬੀਰ ਹਰਨਾ ਦੁਬਲਾ ਇਹੁ ਹਰੀਆਰਾ ਤਾਲੁ॥
ਲਾਖ ਅਹੇਰੀ ਏਕੁ ਜੀਉ ਕੇਤਾ ਬੰਚਉ ਕਾਲੁ॥

Guru Sahib is not talking of three or four hunters. He says that the hunters number a million:

*'Amid a million hunters is the single life-
How long shall it cheat death?' P. 1367*

ਲਾਖ ਅਹੇਰੀ ਏਕੁ ਜੀਉ
ਕੇਤਾ ਬੰਚਉ ਕਾਲੁ॥

Now, the 'jeev' (sentient being) has to meet the Lord, but a million hunters (temptations) are wandering around us. Earlier, I had counted 300 veils, but now tell me how he will find escape from death. Will he be able to come out of the trap of 'egoism? Is there any chant or magic formula to escape?

*'On the margin of the lake sits a solitary
bird,*

With numerous snares around.

*This body is caught in the waves of desire-
God's grace alone may save it.' P. 1384*

ਸਰਵਰ ਪੰਖੀ ਹੇਕੜੋ ਫਾਹੀਵਾਲ ਪਚਾਸ॥

ਇਹੁ ਤਨੁ ਲਹਰੀ ਗਛੁ ਥਿਆ ਸਚੇ ਤੇਰੀ ਆਸ॥

It is caught in the waves of desire. Now, the sole hope is in the Lord, who can save it.

So, Bhai Tiloka Ji said, "Good girl! listen to me with faith. You are not a physical body; you are not 'sukhsham sreer' (subtle body) either. That too is your vehicle, very much like the horse you ride. Riding it, your 'jeevatma' (individual soul) will go to the other world. You are neither immaterial body, nor 'sukhsham', nor 'karan sreer'. These too are the vehicles of the 'jeev atma' (individual soul), and you are the one that rides them. Realize yourself:

Refrain: Realize my dear your soul self....

ਧਾਰਨਾ - ਪਛਾਣ ਪਿਆਰਿਆ!

ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਨੂੰ

*'My soul, thou art embodiment of Divine
Light.*

So know Thy source.
O my Soul, the reverend Lord is with Thee.
By the Guru's teaching enjoy His love.'

P. 441

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥
ਮਨ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ਹੈ ਗੁਰਮਤੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੁ ॥

That is all, holy congregation. This is the essence of the whole thing. Understand and imbibe it today itself. Accept it and believe it fully. If you want to accept it after penances and austerities of multiple births, that is your choice. Be sure and have no doubts about it that we are not this physical body. This 5-6 foot long body that you see is nothing but a garbage bag. This is what I call it. Guru Sahib also says:

'Realization of one truth alone shall bring thee purity.

Without such realization, shalt thou ever remain impure.'

P. 374

ਏਕ ਵਸਤੁ ਬੁਝਹਿ ਤਾ ਹੋਵਹਿ ਪਾਕ ॥
ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਤੂੰ ਸਦਾ ਨਾਪਾਕ ॥

If the Lord abiding within the physical body is realized, then it is pure and clean, because with the realization of self, it becomes pure - every particle of it becomes pure. Even the land where such a person sets his feet, becomes pure and holy, which acquires the power of curing maladies. All the pilgrim centers seek the dust of their feet:

'Ganga, Yamuna, Godavari and Saraswati seek dust of the saints' feet.

They say, "The mortals full of sins take dip into us. The dust of the saints' feet washes away our filth."

P. 1263

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ
ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ
ਧੁਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥
ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ
ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੁਰਿ ਗਵਾਈ ॥

If the Lord is realized in this very body and incarnation and He is glimpsed, then the

'jeev' (sentient being) becomes pure, as is Guru Sahib's edict:

'Pure become the persons, who meditate on the Lord.

They, who by the Guru's grace contemplate God, are rendered immaculate.

They are pure with their mother, father, family and good friends and all their associates are pure as well.

They who utter God's Name are holy; they who hear it are holy; and holy are they who treasure the Name in their mind.

Says Nanak, pious are they,

Who under the Guru's instruction, ponder over the Lord-Master.'

P. 919

ਪਵਿਤੁ ਹੋਏ ਸੇ ਜਨਾ
ਜਿਨੀ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ॥
ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ਪਵਿਤੁ ਹੋਏ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ ॥
ਪਵਿਤੁ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੁਟੰਬ
ਸਹਿਤ ਸਿਉ ਪਵਿਤੁ
ਸੰਗਤਿ ਸਥਾਈਆ ॥
ਕਹਦੇ ਪਵਿਤੁ ਸੁਣਦੇ ਪਵਿਤੁ
ਸੇ ਪਵਿਤੁ ਜਿਨੀ ਮੰਨਿ ਵਸਾਇਆ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸੇ ਪਵਿਤੁ
ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ॥

If you don't realize yourself and continue considering it merely a physical body, why do you take pride in it? Just understand what this body is. It is filled with urine and ordure. What wrong notions men and women have? 'I am a beauty queen. I am youthful. My body is the most beautiful of all:

'Thou art ordure, bones and blood wrapped up in skin.

It is on this that thou art harbouring pride.'

P. 374

ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ ॥
ਇਸੁ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਗੁਮਾਨ ॥

My dear, this body is like a machine. Don't call it 'I'. Don't call 'sukhsham sreer' 'I'. Don't call 'karam sreer' 'I'. Don't call all

these three 'I'. You are suffering from a big delusion. If all these three veils are rent, one comes to gain understanding of 'egoism.' What is left behind is 'ego' and 'attachment.' Both these are imagined not real. If you understand this small thing that all the veils are the creation of your 'ego', if 'ego' is severed from its roots, then all the veils will be automatically rent and removed. The real thing is that 'egoism' is severed from its roots. Guru Sahib says: 'Just as a blue jay (a large heron) is the enemy of snake, similarly Divine Name power is the enemy of 'ego'. When the 'Name Power' is manifested in the body, the 'jeev' (sentient being) is inebriated with the Name Divine and he falls in love with it. Then 'egoism' cannot exist in him, because the two are strongly opposed to each other –

'Ego is at variance with the Name; the two dwell not in one place.

In ego, service cannot be performed; so the soul goes empty-handed.

O my soul, meditate thou on God and practise thou the Guru's word.

If thou obey God's order, then shalt Thou meet Him and then alone, ego shall depart from within thee.

Ego is within all the bodies. Through pride are the beings born.

Egoism leads to pitch darkness and in egoism none can understand anything.

In self-conceit Lord's devotional service cannot be performed, nor can His will be realized.

In ego, the soul is imprisoned and the Name comes not to abide in the mind.

Nanak, meeting with the True Guru, man's ego is destroyed and the True Lord comes to dwell within his mind, then.

He practises truth, abides in truth and by serving the True One gets absorbed in Him.'

P. 560

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ

ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥
 ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸੇਵਾ ਨ ਹੋਵਈ
 ਤਾ ਮਨੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ॥
 ਹਰਿ ਚੇਤਿ ਮਨ ਮੇਰੇ ਤੂ
 ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇ ॥
 ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਹਿ ਤਾ ਹਰਿ ਮਿਲੈ
 ਤਾ ਵਿਚਹੁ ਹਉਮੈ ਜਾਇ ॥
 ਹਉਮੈ ਸਭੁ ਸਰੀਰੁ ਹੈ
 ਹਉਮੈ ਓਪਤਿ ਹੋਇ ॥
 ਹਉਮੈ ਵਡਾ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ
 ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਬੁਝਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥
 ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਈ
 ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੁਝਿਆ ਜਾਇ ॥
 ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜੀਉ ਬੰਧੁ ਹੈ
 ਨਾਮੁ ਨ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ
 ਹਉਮੈ ਗਈ
 ਤਾ ਸਚੁ ਵਸਿਆ ਮਨਿ ਆਇ ॥
 ਸਚੁ ਕਮਾਵੈ ਸਚਿ ਰਹੈ
 ਸਚੇ ਸੇਵਿ ਸਮਾਇ ॥

When the Guruward, by becoming the adherent of the Guru and his teaching, reflects on the quintessence of Divine knowledge, then his relationship with the Guru uproots egoism out of him. Then the same 'jeev' (sentient being) becomes absorbed in the Guru:

'He, who becomes resigned to the Guru's will, reflects on the quintessence of Divine knowledge and through the Name burns his ego.

His body and mind become immaculate and immaculate is his speech and he remains merged in the True Lord.' P. 946

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਵੈ ਸੁ ਗਿਆਨੁ
 ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੈ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ ॥
 ਤਨੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਨਿਰਮਲੁ ਬਾਣੀ ਸਾਰੈ ਰਹੈ ਸਮਾਏ ॥

Bhai Gurdas Ji says:

'Waheguru' (God's Name) is the Guru-bestowed chant or mystic formula.

By reciting it is egoism annulled.

By effacing the self is gained self-realization and attained is the image of the Guru, treasure of merits.' Bhai Gurdas Ji, Var 13/2

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪਿ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥

ਆਪੁ ਗਵਾਏ ਆਪਿ ਹੈ ਗੁਣ ਗੁਣੀ ਪਰੋਈ ॥

Now understand this utterance. When we meditate on 'Waheguru' (God's Name), the Guru-bestowed chant, all veils, even if they number a million, are annulled; so powerful and sharp is this chant or mystic formula. But you must admit first - 'I am not a physical body. I am not any of the three bodies. I am only the spectator or viewer. I am like 'Waheguru' (God) and making the body work or do deeds, listening through the ears, viewing through the eyes and through the tongue speaking. I have no connection with it. This body is my vehicle. This body is not 'I'. Mistakenly did I think that 'I' was this body. This is a very big delusion."

So, Bhai Tiloka Ji said, "Good girl! you should realize this and be sure that 'you' are the one abiding in the body, but not the body." The Princess said, "Does man forget it also?" Bhai Tiloka Ji said, "Yes, intoxicated with *Maya* (mammon; or material riches), man forgets this body too."

Once a Raja (a ruler) went to a dinner. There he drank excessive alcohol. His ministers and officers lifted him and seated him in his carriage. Reaching his palace, he regained a little consciousness. Security guards were posted all around. They were marching while doing guard duty. He (Raja) asked, "What are they doing?" The officials said, "Sir, they are doing the duty of guarding your palace." The Raja said, "I will also do guard duty." The Minister said, "You are the king; you are the master of this place." The Raja Said, "No, I am a soldier."

Forcibly, he dressed himself as a security guard, held a rifle in his hand and started doing sentinel duty. When he had marched for three hours, he became

somewhat conscious, and wondered, "Why am I doing the guard duty? I have many soldiers for this purpose. I should not have been doing this duty." Looking around, he said to his Minister, "Where are my royal clothes? When did I become a soldier? Where am I?" At that moment, the Minister realized that the intoxicating effect of alcohol was over. So the royal robes were brought, and he submitted, "Your majesty! you were too much drunk and forgot yourself. When we brought you here, seeing the soldiers marching to and fro, you said, 'I am a soldier.' When you were reminded by them: 'Sir, you are a king,' you abused them." So, just reflect that the Raja, after sometime, came to senses. It was fine with him. But we have not gained consciousness for millions and billions of years. We are still slumbering and dreaming. Recite like this:

*Refrain: Wandering for several ages -
Hast thou got human incarnation....*

ਧਾਰਨਾ -ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ
ਫਿਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੂੰ ਤੈਨੂੰ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਮਿਲ
ਗਈ,

*'After wandering to exhaustion through various births for ages,
At last hast thou attained the human incarnation.*

*Saith Nanak: This is thy occasion to find union with the Lord-
Why art thou neglectful of devotion?' P. 631*

ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ
ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ
ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥

'Then sir, what should be done? Should we build big mansions and set up business undertakings? Or should we read many many books, or do something else?'

Guru Sahib says, 'O fool! why are you

talking like a senseless person? Are you going to stay in this world for ever? You are a guest for a short duration of time. Then you will depart from here. The messengers of Death will drag you from here, because Death holds a net in its hands:

*Refrain: Unaware falls the Death's noose,
One day, it will fall....*

ਧਾਰਨਾ - ਪੈ ਜੂ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲ,
ਇਕ ਦਿਨ ਪੈ ਜਾਣਾ

'The fish did not pay attention to the net in the brackish and unfathomable sea.

Why did the very clever and beautiful fish have so much confidence?

Because of her doing (folly), she was caught.

Death cannot be averted from over her head.

Brother! know Death to be of such aspect:

As the fish, so is man in its net caught unawares.' P. 55

ਮਛਲੀ ਜਾਲ ਨ ਜਾਣਿਆ

ਸਰੁ ਖਾਰਾ ਅਸਗਾਹੁ ॥

ਅਤਿ ਸਿਆਣੀ ਸੋਹਣੀ

ਕਿਉ ਕੀਤੋ ਵੇਸਾਹੁ ॥

ਕੀਤੇ ਕਾਰਣਿ ਪਾਕੜੀ

ਕਾਲੁ ਨ ਟਲੈ ਸਿਰਾਹੁ ॥

ਭਾਈ ਰੇ ਇਉ ਸਿਰਿ ਜਾਣਹੁ ਕਾਲੁ ॥

ਜਿਉ ਮਛੀ ਤਿਉ ਮਾਣਸਾ

ਪਵੈ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲੁ ॥

This human incarnation is your chance to gain union with the Lord. After wandering through low existences of insects, birds and snakes have you got the human birth:

'Nothing else (but God's worship and devotion) shall avail thee.' P. 12

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

Tasks other than God's devotional worship will be of no use to you. Don't engage in them, because after having gone through various existences for millions of years, have you obtained human incarnation which you should not let go waste. Your real task is:

'In holy company on the Name immaculate meditate.' P. 12

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

Go into the company of the holy and the awakened; they will awaken you also. In the company of the sleeping, you will also be asleep without using your human birth to meet the Lord. Meet holy men and saints; they are the ones who have met God. They will tender you good advice. Don't fall into these wranglings that they will become your Gurus. You don't make them your Gurus; just regard them as holy men. It is your love for the Lord and your faith in Him which will ferry you across the world ocean.

So Bhai Tiloka Ji said, "Good girl! first, you should recognize your own self. When you recognize your self, then you should recognize the one whom you have to meet. When you know neither your self nor the one whom you have to meet, how will you meet Him? So, you should realize that while the Raja when intoxicated came to senses after three four hours, even though he was shamed, we continue to be ignorant even after wandering through ages. Holy books and scriptures like the four Vedas, Six Shastras, Upanishads, 27 Simritis, Quran Sharif, Anzeel, Zamboor, Bible and Guru Granth Sahib advise loudly, yet we don't understand.

'The saints shout, shriek and ever give good advice, O Farid.

They, whom the devil has spoiled how can they turn their mind towards God.' P. 1378

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ

ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥

ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ

ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥

He, who is under the influence of the devil, does not change his mind; he does not

give up the path of evil; he does not listen to any wise counsel. He turns a deaf ear to all noble teachings. Holy congregation! everybody has a very short life period of time at his disposal. Something is amiss with the present time. The world is fast approaching doom. It is very near, not far. On one hand are rampant evils pushing the world towards destruction; on the other hand, consumers of tobacco are themselves advancing towards their end. In India, every year ten lakh persons die of diseases resulting from smoking and tobacco consumption. On one hand are emerging various diseases, on the other hand, man has started producing deadly gases. Their annual yield is about three to four lakh tonnes.

All of them go into the atmosphere. They have breached the North Pole. As a result sun rays will come there direct. If the sea level rises by three inches, half of the world will be drowned. Scientists have warned that if water causes a quake, people will be buried alive. If fire flares up from the womb of the sea, it will cause great destruction. The seas will be inflamed. If oxygen catches fire, then the whole world will be burnt to ashes. So nobody knows when nature may destroy the world because people have gone wrong. Man has caused pollution and violated the laws of nature everywhere. However hard the rulers may try, but Nature's hand is very powerful and ruthless.

How will man be saved from earthquake? Therefore, let us meditate on the Name Divine before catastrophe strikes the world:

'By service to the Master (Guru) devotion I performed, whereby this human incarnation I

attained.

This incarnation even the gods seek to acquire.

In this incarnation perform thou devoted service to the Lord.

Be to the Lord devoted;

Put Him not out of mind.

This is the gain to be got from the human incarnation.'

P. 1159

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥

ਭਜਹੁ ਗੁੰਬਿਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

My dear congregation! you have obtained human incarnation in the *Kalyuga* (Dark age). The glory and greatness of Divine Name is at its zenith. Just a little of Divine Name meditation practice can enable you to gain liberation. This is the main task of human incarnation:

'This is the gain to be got from the human incarnation.'

P. 1159

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

We are counting on other wisdoms and sagacities - it will happen like this; it will happen like that. We make plans like a day-dreaming fool: 'If I get so much money, I will buy a bungalow, a plot, by selling which I will make a profit of ten lakh rupees, which will grow into twenty lakhs and then two crore.' My dear, what will happen then? What when four persons carry you to the cremation ground and place you on the funeral pyre? What is the use of all this money and property? Therefore, you should do the task which may accompany you to the world hereafter.

'Nothing else shall avail thee.

In holy company, on the Name immaculate meditate.'

P. 12

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੇ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥

So, Guru Sahib says: "Realize yourself:

'In the self is pervasive the Lord, in the Lord the self lies-

This by the Master's teaching is realized.'

P. 1152

ਆਤਮ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਾਮ ਮਹਿ ਆਤਮੁ
ਚੀਨਸਿ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰਾ॥

By reflecting on the Guru's word, realize the soul within you. God abides in self or the soul. Soul and Supreme Soul (God) are one and the same:

'As the ambrosial holy teaching by the Word is realized,

Is annulled suffering and egoism is destroyed.'

P. 1153

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣੀ
ਦੁਖ ਕਾਟੈ ਹਉ ਮਾਰਾ॥

In a simpler manner, a holy man has solved this problem, because it is something ununderstandable, and is very subtle.

He says: 'Where do you abide?' Now listen attentively, all those who are a little intelligent:

'Who are we? Where do we abide? Where do we live in this body?' To these questions, the holy man says:

'A state of neither of wakefulness nor of dream, neither of dreamlessness, nor of trance or deep meditation.'

ਜਹਾਂ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨਾ ਨਹੀਂ,
ਸੁਖਪਤ ਨਾਹਿ ਸਮਾਧ॥

It is a state where there is neither wakefulness, nor dream nor deep sleep. It is beyond these three:

'Such is the form of the soul, experience this, O holy man.'

ਸੋ ਸਰੂਪ ਹੈ ਆਤਮਾ,
ਸੋ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਾਧ॥

That is your true form. Experience it and then realize it and reveal it.

'It is a reconciliation of opposites, only an embodiment of knowledge.'

ਸਭ ਦੁੰਦਨ ਕੀ ਸੰਧ ਜੋ,
ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ॥

It is duality - where there is day, there is night, where there is joy, there is sorrow, where there is loss, there is gain, where there is honour, there is dishonour. Where these opposites meet and reconcile, there exists He as an experience. He is only knowledge. Just peep within. The knowledge within knows everything. That which knows everything, that is your form or image

'Neither is He within, nor without; then is He seen in everyone.'

ਨਹਿ ਅੰਤਰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ,
ਤਾਹਿ ਲਖੋ ਨਿਜ ਰੂਪ॥

He is neither existing within nor is He outside. He is all-pervasive:

'Neither formless nor manifest is He; neither subtle nor concrete.

He is neither sentient nor insentient, neither the tree, nor the root.'

ਨਿਰਾਕਾਰ ਸਾਕਾਰ ਨਿਹ,
ਨਹਿ ਸੁਖਮ ਇਸਬੁਲ॥
ਜੜ ਚੰਤਨ ਦੋਨੋਂ ਨਹੀਂ,
ਨਹਿ ਤਰਵਰ ਨਹਿ ਮੂਲ॥

He is neither the root, nor the tree. He is neither inanimate nor sentient or animate. He is between the two:

*'See, he is neither contemplator, nor contemplation, nor its object
Neither knower, nor knowledge.*

Engages not He in ritual action; He alone has the liberated state.'

ਧਯਾਤਾ ਧਯਾਨ ਨ ਧੇ ਕਛੁ,
ਗੇ ਗਯਾਤਾ ਨਹੀਂ ਗਯਾਨ॥
ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਨਹੀਂ,
ਕੇਵਲ ਪਦ ਨਿਰਬਾਨ॥
ਸਭ ਵਿਕਲਪ ਕੇ ਤਯਾਗ ਤੇ,
ਸ਼ੇਸ਼ ਰਹੇ ਜੋ ਸਾਰ॥

Giving up all these, what is left behind is the essence.'

Give up everything. All the land and property that you see, all that is known, abandon it. What is left behind is your true form, which is called the 'soul'. Give up everything and observe carefully with perfect concentration of mind. Give up right here where you are sitting. Let me be silent for a minute. Leave nothing within yourself. Empty it out completely, After giving up knowledge, contemplation, your body, religion, children, your attachment, that is everything, what is left behind is your 'Soul-form', observe it. But it is very difficult to see it. Just land alone does not go out of your sight. There are proclivities firmly rooted in us. They are not annulled:

'Giving up all these, what is left behind is the essence.

Reflect on the all-pervasive Lord, who is only an experience.'

ਸਭ ਵਿਕਲਪ ਕੇ ਤਜਾਗ ਤੇ,
ਸ਼ੇਸ਼ ਰਹੇ ਜੋ ਸਾਰ॥
ਕੇਵਲ ਅਨੁਭਵ ਮਾਤ੍ਰ ਜੋ,
ਸੋ ਨਿਜ ਰੂਪ ਵਿਚਾਰ॥

He is omnipresent.

'Give up whatever thoughts come into the mind.

Then alone shalt thou be deemed wise.'

ਜੋ ਜੋ ਚਿਤ ਚਿਤਵਨ ਕਰੇ,
ਤਿਆਗੋ ਤਾਂਹਿ ਸੁਜਾਨ॥

Give up all the thoughts that occur to the mind.

'What is left behind is the state of peace; that is our own place.'

ਸ਼ੇਸ਼ ਰਹੇ ਜੋ ਸ਼ਾਂਤ ਪਦ,
ਸੋ ਹੈ ਨਿਜ ਇਸਥਾਨ॥

This state of peace is our abode where we live.

'Kabir, between the passages Ganga (Ida) and Yamuna (Pingla) is the bank of poise.'

P. 1372

ਕਬੀਰ ਗੰਗਾ ਜਮਨੁ ਕੇ ਅੰਤਰੇ

ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਕੇ ਘਾਟ॥

It is a state of poise and stillness, because this is what remains behind.

'All words and their meanings, all the scriptures and the Vedas.'

ਸਰਬ ਸ਼ਬਦ ਅਰ ਅਰਥ ਸਭ,
ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਅਰ ਬੇਦ॥

All the words, scriptures, chants and insights you know:

'Give them up along with intellect.

Then shall the imperceptible and inseparable Lord be manifested.'

ਬੁਧ ਸਹਿਤ ਤਿਆਗੋ
ਸਕਲ ਪ੍ਰਗਟੇ ਅਲਖ ਅਭੇਦ॥

The moment you give up your knowledge and understanding of everything, the Lord (Soul) shall be manifested at once.

'He is just power ever present,

without any form.

Immersed in bliss, He is inaccessible, infinite and unique.'

ਸਤਾ ਮਾਤ੍ਰ ਇਸਥਿਤ ਸਦਾ,
ਕੇਵਲ ਰੂਪ ਅਰੂਪ॥
ਬੰਭ ਰਹਿਤ ਆਨੰਦ ਮੈ,
ਅਗਮ ਅਪਾਰ ਅਨੂਪ॥

The soul is not to come from anywhere. It is ever existent. Such is the Guru's edict in this context:

Refrain: My dear, listen to the story of your form...

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਣ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ,
ਕਥਾ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੀ

'It is neither old nor a child;

Neither suffers it pain, nor in Yama's snare is caught.

It is not sheltered nor dies.

In all time is it pervasive.

It feels not heat or cold;

Neither friend nor foe it has.

It feels not joy or sorrow:

All is its own; all night to it belongs.

(... to be continued)

The Discourse of Sant Ji

Sant Waryam Singh Ji

Chapter - I (Part I)

The question-answer sessions between the supreme Sant, His Holiness Sant Ishar Singh Ji Maharaj of Rare Sahib and the congregations.

There was a lot of enthusiasm in the minds of the religious people, in anticipation of the visit of the Holy Saint Ishar Singh Ji Maharaj to Chandigarh. The reason being that last year Sant Ji Maharaj had laid with his blessed hands the foundation of Guru Singh Sabha Gurdwara, Sector 19. In the same year, religious diwans had been held in the open ground of the Gurdwara. Many new congregations fulfilled the purpose of their life, by having Sant Ji's darshan and by hearing the fundamental truths, propounded by great saints. But one thing went amiss that rankled in our heart. The room of the bungalow in which Sant Ji was put up had great sun and heat. We being common folk could not realise that unsuitability. Afterwards we greatly repented. So next year, from May 1, 1961 to May 12, 1961, we made arrangements for Sant Ji's stay in the bungalow of Sardar Ajit Singh Revenue Minister, Punjab Govt., located in Sector 10. Twice every day, Sant Ji gave audiences, the first one at dawn, for the convenience of the office going employees.

Since Chandigarh was a newly built city, it housed followers of many sects, disciples of many sadhus and lovers of the Gurus' path. After listening to Sant Ji's

discourses on the great Truths propounded by the great souls, they were certain that His Holiness was a perfect proponent of Godly knowledge - a perfect person and a man of complete experience. So in 1961, people of all sects and faiths such as Radha Soamies, Namdharis, the followers of Baba Jawala Singh Ji, devotees and admirers of Baba Attar Singh Ji of Mastuana, also the fans of Dr. Bhai Vir Singh, who were much enamoured of his scholarship and lovers of Sant Ajit Singh Ji of Nathalpur crowded at His Holiness' question-answer sessions, to do him obeisance, specially on Saturdays and Sundays; these being holidays the programme was increased by one hour and so many more questions and answers could be held. Generally the questioner gave his question to me, requesting for an answer. I am attempting to record in this writeup the questions asked from great persons.

Question - Honoured Sir, in yesterday's meeting you made a mention of five calamities. This congregation requests you kindly to throw light on those five troubles.

Answer - The Holy Gurus have not enumerated any troubles in the Gospel, but Rishi Patanjali in his work Yoga Shastra has identified those five troubles.

The human body is the highest of all bodies in this world of nature. Through this, one can attain God, through self-realization. That is the Supreme goal. Through constant spiritual effort, we have to try to obtain the desired objective. For that, the most

important method is the concentration of mind and mind-consciousness. There is the basic reality of the world, which appears to be the image of God, which when realized with certainty looks the face of God - which is the state of all truth; and the other facet of the work-a-day world appears to be the home of all troubles, anxieties, sighs and sorrows and full of conflicts and animosities, gains and losses and all poison.

We gain the knowledge of this world through the five organs - sight, sound, taste, smell and touch. The five fine elements are sound, touch, sight, taste and smell. They influenced by worldly pleasures make us feel pleasure and pain, joy and sorrow. The five vital airs are *praan* (incoming breath), *upaan* (out going breath), *udaan* (the vital airs that rise upto throat), *biyaan* and *summan* (other vital air). They direct bodily functions according to their nature.

Mind, intellect and ego make the divine *Atma* (soul) appear personal self (*jivatma*). Acting under egoism, one puts on feel of self-importance, he gets caught in the web of action, and getting into the circle of births and deaths suffers no end. To get rid of this misery and to attain bliss, it is very necessary to attain one's state of Truth and True Knowledge. To that end, concentration of mind is very essential. But the endless influence of our sense organs and inner consciousness does not allow that concentration to develop. For the attainment of this objective, one has to put in very tough practice. All the obstacles that come up in the path of spiritual advancement are termed troubles. The authors of scriptures have divided them into five categories. These are absence of true knowledge (*avidaya*), seeing diversity in unity (*asimata*),

attachment (*rag*), jealousy (*davaish*), fear of physical ills and of death (*abhinavesh*).

1. Misery due to lack of true knowledge (**ਅਵਿਦਿਆ ਕਲੇਸ਼**) - Seeing eternal in the transitory, purity in the impure, happiness in what is really misery is called non-knowledge. Ignorance consists in seeing those qualities in an object which are not there. The inner consciousness that is full of irreligion, sin, violence lacks purity. Looking on our body as pure, believing the worldly enjoyments to be full of happiness and looking on material things as spiritual is the height of ignorance. Also it is gross non-knowledge to regard material objects as source of spiritualism. The sense organs, our body, mind, intelligence and intellect-they are all gross. To regard them as godly is rank ignorance.

The inborn nature of three qualities goes on changing every moment. Man's mind along with the three qualities is gross. God's reflection in them makes them look different; each body gives an idea of separateness. Just as there is the illusion of manyness, when the reflection of the moon falls in lakhs of open pots; we get the illusion of diversity in One God's image in different bodies, and feeling difference between inert mind and God conscious gives rise to the misery of diversity -consciousness.

2. Diversity as the cause of misery (**ਅਸਿਮਤਾ ਕਲੇਸ਼**)

The divine is the on-looker. Mind is one of its agents to show him everything. The soul performs no activity; mind is the agent of all activities. The soul is changeless, eternal; the mind looks to results and keeps on changing every moment. The soul is the master (owner) and mind is his property.

Thus soul and personal consciousness are very different from each other. One finds no difference between inert intellect and God, who is All-light, due to ignorance.

The development of such a situation is called the knot of the heart. To regard gross personal consciousness and the universal soul as one leads to the misery of diversity.

3. Attachment as Misery (ਰਾਗ ਕਲੇਸ਼)

Owing to the misery of the feel of separateness or diversity, as stated above, one feels attachment to the body (regarding it as soul) and to the pleasures of the world. To obtain these worldly joys, there rises strong desire and thirst for them, also greed. These tendencies are imprinted on the consciousness. This mental condition is called the misery of attachment.

4. Animosity as Misery (ਦ੍ਵੈਸ ਕਲੇਸ਼)

The attachment mentioned above is the mother of jealousy or animosity. The reason is that when tendencies of attachment get fixed in the mind, we feel hatred for these things that seem to cause trouble in the body or in the mind, or those that seem obstacles, in the enjoyment of happiness. Those elements which produce hatred, anger, jealousy, animosity, indifference and their effect on the heart is the feel of jealousy. Talking ill of others, hatred and animosity, are called the miseries of animosities. Owing to jealousy, mind loses equipoise and that remains as an obstacle in the perfect attainment of true knowledge.

So long as a person thinks in terms of friends and enemies, that long his heart can't feel peace and tranquility; so long as he keeps company with illusion and love of mammon, that long Dharamraj (the Divine Judge) gives him punishment.

ਜਬ ਧਾਰੇ ਕੋਊ ਬੈਰੀ ਮੀਤੁ ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਨਿਹਚਲੁ ਨਾਹੀ ਚੀਤੁ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਮੋਹ ਮਗਨ ਸੰਗਿ ਮਾਇ ॥
ਤਬ ਲਗੁ ਧਰਮਰਾਇ ਦੇਇ ਸਜਾਇ ॥

(Holy Book, P. 278)

5. Fear of calamities and death (ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼ ਕਲੇਸ਼)

The anxiety to save body and limbs from troubles is the cause of this fear of calamity and death. The fear of death seems natural in the hearts of both the learned and the ignorant. The fear of death has been creating deep complexes in the mind, since one's many births; owing to this instinct of fear, every individual wishes to stay for all time with his property, sons and grandsons. He is bound by illusions. He wishes that he should never feel any lack, his riches and his dear relatives should stay on for all time. These desires and the fear of their loss is termed 'The Misery of Fear of Calamities and of Death.'

The above mentioned five fears of calamities are due to ignorance and also due to these strong instincts. One feels terrible misery for endless time, being caught in the circle of birth and deaths. A man of true knowledge knows that at no time is the soul born, or it ever dies. Nor is it non-existent at any time. Since the soul is eternal and ever present, it does not die, when the body dies.

Lord Krishna gives this lesson to Arjuna: how can anyone who knows the soul to be imperishable, and eternal, say that one kills or another is killed. Just as a person throws away old tattered garments and puts on new dress, similarly the soul leaves the old body and adopts some new (fresh) body. No weapon can wound this soul, fire cannot burn it, water cannot wet it, nor wind can

dry it. This soul is eternal, omnipresent, unshaking ever lasting and present, in the body. This soul is non-manifest, nor subject to the changing function of the bodily organs. Nor is the soul a part of the mind, nor subject to change or deterioration. Hence know for certain that the soul never dies. Hence these false feares of sudden calamity of death is the creation of the mind. Despite this truth being a fact, men falsely feel that their body itself is the soul. From the fool to the bookish scholar, all forget their real spiritual self and are ever busy in saving, rearing and nourishing their physical body and keep worrying over its destruction and so feel miserable. Thus the fear of death gets lodged in one's heart and mind and makes a person confused and worrisome. This misery is called fear of death and destruction . In the gospel, Guru Maharaj has repeatedly warned us against it. This fear of death is the cause of the actions for the fulfillment of desires. This background of mind gives birth to misery in this life as well as in the coming lives.

The very fine seed of these troubles remains hiding in one's subconscious mind for many lives, and is a big obstacle in the realization of one's real divine self. In the gospel, Guru Ji repeatedly keeps on warning us and has propounded the remedy for this as remembering God, with all one's heart and mind.

Remember God; remember Him again and yet again. You will attain peace and happiness. This will obliterate from within body, strife and anguish.

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥ P. 262

Losing oneself in remembering Waheguru at all times, also performing

desireless virtuous actions, and keeping the holy company of the great souls, who have realized the truth, and worshipping God with one's actions thereby removing dirty feelings and illusion of diversity, also following the teachings of the great souls; this is the road to getting rid of these (five) miseries. Otherwise this mind set can't save one from the miseries of the circle of births and deaths. This is the road to happiness; namely keeping company with those great men who have reaped the harvest of Truth, practising the Name of God with firm determination, joining the congregation according to strict rules and by dedicating their life to the service of God and the Guru. This cures the destructive tendencies of the mind, the company of God-realized persons removes all sins and ills. For this reason, the Holy Scripture attaches much importance to joining the sangat (religions company). That alone is sangat, which gives inspiration for the life of Naam (God's Name) and which enthuses for performing virtuous actions. But such a sangat does not come one's way, except as a result of the good deeds of the previous births.

Singing praises of God and getting the company of saints and holy men is the highest of all actions.

But he alone obtains it, who is predestined to receive it, sayeth Nanak.

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੈ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ P. 642

Meeting God-realised persons, inside whom there has been the Light of Naam, and those who are other-worldly being full of love, not of dry knowledge; this comes about, as the result of noble actions performed in many previous lives. Large

numbers of people see these saints and get near to them too, but only a very few, very lucky ones develop faith in their teachings and practise them. Thus commands the scripture.

My darkness (of ignorance) is dispelled on meeting God, O Nanak, and I am (spiritually) awakened after being asleep for numberless births.

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ॥ P. 204

Meeting such saints finishes all ills due to ignorance strifes, and doubts; it puts to flight the darkness caused by non-knowledge and bad actions. The inner spirit that lay asleep through *rajo gun* (actions generated by passion) *tamo gun* (evil actions) and *sato gun* (virtuous actions) of many lives, gets awakened and the devotee realises its true divine nature and sees the spiritual self, face to face. The Mahatma may himself have achieved the highest knowledge and might have risen to heights where he finds no difference between God and the creation (Advaita) yet he cannot change the heart of the seeker whose faith is not upto the highest limit. Even such a Mahatma can't change the life of the seeker or remove his darkness if he has limited faith. Thus commands the gospel;

Sayeth Kabir, what can the True Guru do, when his disciples are at fault?

Not even the one word of the Guru is imbibed by the blind man (ignorant person). It is as useless as blowing through a bombo (as it cant produce music).

ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ਜਉ ਸਿਖਾ ਮਹਿ
ਚੁਕ॥
ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ
ਫੁਕ॥

P. 1372

It is seen that at first there is no irresistible desire in the heart of the seeker to know the truth about one's divine self; nor is there his complete, unquestioning faith in the Mahatma. The reason is that the conscious and sub-conscious mind of such a person is filled with the ideas of diversity (according to Advaita Vedanta all is God and all differences between persons are false impressions); also his mind is filled with the arguments derived from books of those materialist thinkers who don't go beyond intellect. These completely cover genuine faith. They can never develop full faith (in Guru and his teachings).

There is no difference between the saint and God.

ਸੰਤ ਅਨੰਤਹਿ ਅੰਤਰੁ ਨਾਹੀ॥ P. 466

These ignorant persons regard the saint as just a human being (not the Light of God, which he is in reality). They hear his teachings with a lean faith. It is impossible to make the mind pure with such slender faith. A saint is neither recognised only from his apparel (ochre dress) and nor from his penances and spiritual attainments. Only a saint knows the greatness of another saint. There are bogus saints, imposters, wearing ochre dress ; they are adept in speech making or talk. Their philosophy is false and they remains stuck up in illusions and wrong thoughts. They can't burn the light in the hearts of those who seek gyan (True Knowledge), since their own hearts are full of darkness . The biggest trouble is that with such ignorance, the false Mahatma can do no good to the seekers and disciples. One meets a true saint, only with the grace of God and only when his own great good luck arises. Such a meeting takes place under the inspiration of God. It does not matter

whether such a man of God is engaged in farming or is soldier doing duty in the army, or he may be engaged in business, performing his sinless activity there too. Within man's power is only making this prayer : O God, let me meet the favorites of God, so that I may realise the real purpose of my life. The holy gospel of Guru Granth Sahib, repeatedly stresses this commandment to man to realise the purpose of one's life by keeping company with those holy men, who have realised God.

The Saints have no desire, for in their eyes this whole is the manifestation of *Waheguru* (Almighty God). Whom should they teach, when the whole world is God's own play for His pleasure ? But the saint's body is subject to the destiny of human flesh. It preaches eternal truths, under the orders of God. These saints always stay in the condition where they feel themselves one with God. Common people's understanding cannot touch this fact. It is difficult for them to understand this. May God shower mercy on you to create this situation, in His divine play of creation's drama, so that you chance to meet such real saints.

I think all of you would have understood this idea fully, and you would turn the needle of your mind to the love of and participation in *satsang* (God-seeking congregations).

Chapter - I (Part II)

(Nectar words of Sant Rarewala Sahib)

In may 1961, large audiences turned up at his *satsangs*. A large number of discriminating God-lovers crowded at these

meetings at dawn, before office timings. Today's question is -

Question 1 - Great sir, in your prayer meeting you made mention of the seekers. Kindly do us a favour by shedding light in detail on this subject for the information of the satsangis.

Answer - In this world, all persons don't have the same mental level. They differ as a result of what impressions which their good, bad and indifferent actions make on their inner mind. Every person's level of thinking can be good, bad or average, due to the influence of his previous birth's actions, his family heritage and is moulded by his surroundings. Some feel an inborn attraction towards satsang. They listen to the words of the Guru and the talk of the great souls with all attention and also translate them into practice in their life.

As against this, there is another category of persons, who somehow come to attend satsang under the influence of their previous life's good acts, but they lack concentration, they are without the burning faith and so they are unable to give a lodgement in their hearts to the nectar message of the Guru. For this reason, one programme does not have equal effect on all the listeners. The experts dividing the listener into various categories hold that the first type of listener may come to *satsang* impelled by their previous births' good deeds but they have little enthusiasm, they have little interest in the proceedings, they close their eyes in boredom, lower their head and start dozing. Such hearers are called 'the dozing ones'.

Some other listeners come just to observe what the speaker says. They have

the pride of their little learning . Their mentality is that of 'judging'. As the honey bee just smells and goes from flower to flower, they go smelling from one speaker to another.

The experts have categorised such listeners as the 'smelling audience'.

The third type of people who come to *satsang* are such as have no stable mind; their mind keeps wandering and many thoughts keep churning in their heart. They have no deep interest, they are not all attention or steadfastness. They feel listless. They idly gaze at the line of devotees, making obeisance. They seek to enquire who the speaker is, wherefrom has he come and where is he staying. More than that, they mark his dress. They try to judge him. If they know him they try to judge his good or bad qualities in their mind. They pay little attention to the words of great men. Their sitting not being stable, they raise one knee and then change to the other. Sometime they yawn or start coughing. If after they have attended the *satsang*, someone asks them what was said there; they can't sum up the message even in a minute or two. They are blank. They themselves don't attend to the *satsang*, rather with their coughing they disturb the serious listeners. Such listeners are called 'the coughing ones'.

The fourth category consists of those best listeners to whose lot falls the doing of good acts in this iron age, who take part in singing God's praises and who keep company with genuine saints. Whenever they hear about the visit of some God-realised saint they are full of enthusiasm, they not only go to his *satsang*, but also take with them their friends and relatives. They

occupy some very suitable seat at the *satsang*. They listen to every word of the discourse and think over it. They contemplate it in their mind and then adopt his message. They look upon the words of great souls as full truth. They set the course of their life according to it. Such listeners derive the fullest advantage of the *satsang*. As the great Guru commands :

The listeners and singers of God's praises, receive the reward of millions of sacred feasts.

**बडी कौटिक जग बला मुनि गाढनगरे
राम ॥**

P. 546

Of the God's Creation in the world human beings are divided into four categories on the basis of their mentality.

60 % of the humanity consists of those persons who have no thought of any stage, beyond this our world. Their work is eating and drinking and sleeping and earning money by fair means or foul, to remain lost in all sorts of intoxicants and drugs and complete lack of interest in anything spiritual. Their intellectual level resembles that of the animals. They neither believe in God nor do they attach any importance to doing good deeds in life. They have no thought of the future birth. To quote a common maxim, their philosophy is : eat, drink and be merry for tomorrow you may die. Their life's pattern is, beg, borrow or steal. They feel no attraction towards the sayings of the great nor for *satsang* nor do they have any inner desire to know the truth. Such groups of people are termed *Pamars* (low class ones).

The second type of the human group feels strong attraction for sensual pleasures. They are lovers of physical pleasures. Their

highest objective is to try for the fulfillment of sensual desires. They have no interest in attending any satsang, their mind goes on framing resolutions of how to fulfil their desires. They are incapable of listening to satsang programme with the concentration of mind nor can their mental level reach up to the great depths of the message of the great souls. If ever they go to satsang, it is in the hope that the prayer meeting will fulfill their desire to secure them physical pleasures; though here 5 % of them get the chance to refine their tastes and rising to the next higher stage, 90 % are those who come to satsangs can be easily counted among these seekers of pleasures and their hearts' desires.

The third category consists of those rare individuals in whose hearts good deeds of previous birth produce strong impressions of spiritual leanings and great enthusiasm for the cause. They feel little attraction for worldly pleasures. Rather their hearts feel some strange spiritual thirst; they want to get an opportunity to fulfill the real purpose of their life. Their noble deeds bring them into contact with some fully realised men of God, in childhood itself. At the time of holy meeting, they give lodgement in their heart to every word spoken by the man of God. They try to fully translate that message in their life. They get up at dawn and recite the gospel and have a strong desire to read the lives of the Gurus. They have an irresistible inner desire to do noble actions and they start receiving the love of great souls. The Guru loves such persons. This category of persons are designated 'seekers'. To their love alone fall godly deeds, worthy of those who attend satsang, namely worship of God

and attainment of True knowledge.

Thus the visitors to the satsang are divided into three categories, good, bad and average.

Once upon a time, when the holy Tenth Master was giving his spiritual audience, a worshipper folding his hands and humbly bending his head made this submission.

Monarch of the Universe, your words, that are most sacred nectar, are heard with all respect and faith. But it is seen that your message, irresistible like an arrow, does not make the same impression equally on the hearts of all the listeners. Most honoured sir, what is the secret of this difference?

On hearing this, the great Tenth Master said, dear devotees, all of you should try to understand the question raised by this enthusiastic person. We want to demonstrate to you the different kinds of satsang, in a manifest form.

The Guru ordered one disciple to bring to him three open utensils made of all iron, filled with water. He commanded one member of the audience to put a pebble in one such utensil. The second person was ordered to put a clod of earth in the second utensil, while another person was commanded to put pieces of candy, lying before the Guru, in the water of the third pot. After a little while, He told those three persons to bring those three pots before him.

The vast audience was wondering as to what play the Padshah was going to show to them. In their minds they were making guesses what the conclusion of this play would be.

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845, Sanjose, CA - 95152, U.S.A.
Phone & Fax :- 001-408-263-1844, vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal
Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378
Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur
Cell : 0061-406619858
Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CANADA	800 CAN\$	800 CAN\$

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਦੇ ਸੋਲਵੇਂ ਅਤੇ

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ

ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ

30-31 ਅਕਤੂਬਰ

1-2 ਨਵੰਬਰ

-: ਸਮਾਂ :-

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ 4.00 ਤੋਂ

ਰਾਤ 10.30 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਪ੍ਰਾਰਥਕ - ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ